

سُورَةُ الْأَعْرَافِ ﴿٧﴾ A'RAF SÛRESİ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

Bu sûreyi celile, Mekke'de nazil olmuştur. 206 ayet, 3635 kelime, 14310 harften ibarettir.

الْمَصِّ 1-

Müteşâbihat-ı Kur'aniyedir. Ahkâma ait olmayan ayetler. Bunlar, bir şifreye benzer muhib ile mahbubun arasında, Âllâh ile Rasûlün arasında bir şifredir. Âllâh'ın ilmine havale ederler, Âllâhû e'lemû bimiradihi bizêlike, tefsirler böyle diyorlar. Müteşâbihat olan ayetlerin, o kadar geniş mânâları var ki diğer ayetlerden daha geniş mânaları var diyorlar. Bizim için lâzım olan ahkâm ayetlerdir, müteşâbihat ayetlerde isabet etmemek ihtimali olduğundan biz burada reyimizi karıştırmayacağız demişler. Sonradan gelen müteahhirin ulemâ her kelimeye birçok mânâ vermişler. Mesela اِ **Âllâh**, لَ Latif, مَ Mecid, صَ Sadık. Âllâh-û Lâtifûn Mecidûn Sadikun diye mânâ almışlar. Bir de اِ **Âllâh**, لَ Cibril, مَ Muhammed, صَ Sâdik. Âllâh'tan Cibril-i Emin getirdi, Sadikul va'dül emin olan Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'e. Yine demişler ki;

elif'den ey insan-ı lâıyk, mim'den müeyyidin min indillah, sad'dan essadiku fi en kadüratı ehilil zeyr, böyle Rasûl-û Ekrem'e hitap edilmiş. Bizim için bunlarla meşgul olmamak daha evlâdır, evvel-kilerin yolunu tutmak daha eslemdir.

2- كِتَابٌ أُنْزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ لِتُنَذِرَ بِهِ وَذِكْرَى لِلْمُؤْمِنِينَ

Hitap Rasûl-û Ekrem'edir Sallâllâhû Aleyhi-
vessellem. Bu bir kitaptır, tenvin ta'zime delâlet eder azim bir kitaptır. Bu Kur'an-ı Azimüşşân, azim bir kitaptır. Ey Habibim sana nazil olmuştur. Bu kitap bir maksat üzerine nazil olmuştur, başka cihetlerde bunu sarfetmek doğru değildir. فَلَا يَكُنْ فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِنْهُ Bunu tebliğ ederken, kâfirlerin inkârından ötürü kalbinde bir sıkıntı olmasın bir darlık olmasın, kalbinde bir sıkıntı harac olmasın. **İman** etmeyenlere inzar edersin cehennem azabı ile. İman edenlere de vaz-ı nasihat edersin. Mesela Kur'an-ı Azimüşşân'ı para toplamak için, dünyayı yedirmek için Kur'an'ı sarfetti mi gayeyi değiştirmiş olur. Hatta Kur'an'ı, "güzel sesi ile okuyanı dinleyelim" diye, sesi için dinlerse yine gaye değişmiş oluyor.

3- اتَّبِعُوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ دُونِهِ أَوْلِيَاءَ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ

ایتبعوا مَا أُنْزِلَ إِلَيْكُمْ Ey Habibim gaye budur; Kur'an'dan Mü'minlere va'z-ı nasihat, inkâr edenlere de Azab-ı İlâhiye'yi gösterip belki imana gelirler. Tâbi olunuz size nazil olan ahkâma, he-

laline haramına, Emr-i İlâhiye tâbi olunuz. **مِنْ رَبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوا مِنْ** Âllâh'tan başka, Ahkâm-ı İlâhî'den başka, O'ndan başkasını dost tutmayın. (İns ve cinden sizi idlal edenleri) dost edinip de onlara uymayın. **حَالِبُكِي مَا تَذَكَّرُونَ** Hâlbuki az tezekkür ediyorsunuz. Dünyanın mal, evlat ve mertebeleri sizi meşgul ediyor. Hâlik'i tezekkür azalmıştır, diyor.

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا فَجَاءَهَا بَأْسُنَا بَيَاتًا أَوْ هُمْ قَائِلُونَ-4

وَكَمْ مِنْ قَرْيَةٍ أَهْلَكْنَاهَا Düşünmüyorsunuz ki sizden evvel, Ahkâm-ı İlâhiye'yi dinlemeyenlerin başına neler geldi? Mal-u evlâda, mertebeye mağrur olmayınız. Ne kadar şehirler kasabalar var ki sizden evvel, o şehirlerde kasabalarda yaşayanlar mağrur olmuşlar. O gururun neticesinde Hâlik'ini tahattur etmemişler. Ondan sonra biz de onları helâk etmişiz. **فَجَاءَهَا بَأْسُنَا** Onlara helâkımız gelmiş. **(Be's)** azap demektir, azabımız gelmiş onlara. **بَيَاتًا** Bazılarına geceleyin geliyor, **أَوْ هُمْ قَائِلُونَ** bazılarına da kaylûle zamanı ki öğle zamanı geliyor. Âllâh Teâlâ, Lut Peygamberin kavmini gece, Şuayp Peygamberin kavmini de gündüz helâk etmiştir.

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا إِلَّا أَنْ قَالُوا إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ-5

فَمَا كَانَ دَعْوَاهُمْ Başlarına musibet geldikten sonra da sözleri bu olur. **إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا** Bizim azabımız geldikten sonra artık bir inkâr yolu kalmıyor. **إِنَّا كُنَّا ظَالِمِينَ** Kendileri tehassür-ü nedametle halasa tama' ederek. "Ya Rabbi, nefsimize zulmettik, biz kabahatliyiz" derler.

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ-6

فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ Muhakkak kıyamette muhakeme ederiz, diyor Cenâb-ı Hak. Sual edeceğiz o kavme ki biz peygamber göndermişiz onlara. Diyeceğiz ki size peygamber geldi mi, icabet ettiniz mi? وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ Aynı zamanda peygamberlerden de soracağiz, sen vazifeni yaptın mı?

فَلَنَقُصَّنَّ عَنْهُمْ بَعْلَمَ وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ-7

فَلَنَقُصَّنَّ عَنْهُمْ بَعْلَمَ Bütün ahvalleri bizde, gerek Peygamber-i İzâm'ın, gerek insanların, gerek kâfirlerin, gerek Mü'minlerin, hepsi de bizde mahfuzdur. Ve onlara olup bitenleri tam bir malûmat ile mutlaka anlatacağiz. وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ Biz Azîmüştan, gaib değiliz zalimin yaptığı zulümlerden, Mü'minin yaptığı ââmâl-i salihadan gaib değiliz. (Fiillerinden, sözlerinden bihaber) değiliz. Kıyamet gününde ona, "sen busun" denilir.

وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ فَمَنْ ثَقُلَتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ-8

فَمَنْ ثَقُلَتْ وَهız; terazi. Sual gibi Âllâh'a aittir. وَالْوَزْنُ يَوْمَئِذٍ الْحَقُّ Her kim ki amellerinin hesabı, hasenat tarafı ağır basarsa o felâha kavuşur. Necata erecek olanlardır.

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ-9

وَمَنْ خَفَّتْ مَوَازِينُهُ Onun aksi her kim ki seyyieleri, hasenelerinden ağır gelirse خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ onlar ki nefislerini hüsrana sevketmişler, بِمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَظْلِمُونَ gönderdiğimiz ayetleri inkâr ettikleri için onlara o musibet gelir.

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ فِي الْأَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيهَا مَعَايِشَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ-10

وَلَقَدْ مَكَّنَّاكُمْ Ey Ben-i Âdem, biz sizi meknet sahibi, sizi yeryüzünde kuvvet-i kudret, maişet sahibi yaptık, ev memleket sahibi yaptık, وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِي الْأَرْضِ sizi yeryüzünde yerleştirdik. مَعَايِشَ Bu dünyada sizin kısmetinizi, yiyeceğinizi, içeceğinizi, giyeceğinizi halk ettik, sebepleri elinize getirdik. Bu nimetleri düşünüp de niye Âllâh-û Teâlâ'ya yüzünüzü çevirmiyorsunuz? Nimet görenin teşekkür etmesi lâzım gelir. قَلِيلًا Ne kadar da az şükrediyorsunuz.

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا-11
إِلَّا إِبْلِيسَ لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ

وَلَقَدْ خَلَقْنَاكُمْ Biz Azîmüşşan sizi halk ettik. ثُمَّ صَوَّرْنَاكُمْ Sonra size şekil verdik, sûretlendirdik. ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلَكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا. Ondan sonra yerdeki meleklerle söyledik ki "secde edin Âdem Aleyhisselam'a." Bu emir yerdeki melekleredir. Melekler, Âdem Aleyhisselam'a secde ettiler ancak iblis secde etmedi, secde edenlerden olmadı. Secde ancak Âllâh'a mahsustur. Hiçbir kul, mahlûka secde yapılmaz. Bu secde, hürmet secdesidir. Âdem Aleyhisselam mescüdün lehtir, mescudun ileyh değildir. Biz duvarın önünde, Kâbe'nin önünde secde ediyoruz. Hâşâ! Duvara, Kâbe'ye secde etmiyoruz ki. لَمْ يَكُنْ مِنَ السَّاجِدِينَ Fakat iblis, secde edenlerden olmadı.

قَالَ مَا مَنَعَكَ إِلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ خَلَقْتَنِي مِنْ نَارٍ وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ-12

قَالَ مَا مَنَعَكَ أَلَّا تَسْجُدَ إِذْ أَمَرْتُكَ Hâlik-i Kâinat, iblis'e emretti. "Nedir seni men eden, secde etmiyorsun Âdem'e?" قَالَ أَنَا خَيْرٌ مِنْهُ "Ya Rabbi, ben Âdem'den hayırlıyım. Beni ateşten halk ettin, وَخَلَقْتَهُ مِنْ طِينٍ onu çamurdan halk ettin" dedi. Hâlbuki mel'un burada aldandı. Toprak zelil olduğu halde, bütün nimetler hepsi bu topraktan çıkar. Ateş parlak olduğu halde yakar kül eder. Bu sözü ile iblis, ilk defa kibir yolunu açmış oldu. İbni Abbas Radıyâllâhû Anh, "İlk defa kıyas yapan iblistir. Lâkin kıyasında hata etmiştir. Kim kendi reyi ile dini bir şeye kıyas ederse Âllâh, iblisi ona dost kılar" demiştir.

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا فَاخْرُجْ إِنَّكَ مِنَ الصَّاغِرِينَ 13

Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Öyle ise oradan, (cennetten veya meleklerin içinden) in! فَمَا يَكُونُ لَكَ أَنْ تَتَكَبَّرَ فِيهَا Sana yoktur, benim emrime karşı orada kibirlenmen gerekmez Zira sen zelil olarak haşre kadar gider, haşirde de azab-ı ebediye giriftar olursun.

قَالَ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ 14

Ya Rabbi dedi iblis, "bana mühlet ver, halkın haşre gönderildiği güne kadar." Ölümün dehşetinden kurtulmak için talepte bulunuyor. Cenâb-ı Hak haşre kadar değil, kıyamete kadar mühlet veriyor.

قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنْظَرِينَ 15

Âllâh Teâlâ, sen mühlet verilmişlerdensin, buyurdu.

16- قَالَ فِيمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ

Vav-ı kasemdir, kasem ederim ya Rabbi! Mademki beni rahmetinden kovdun, (isnat ediyor Âllâh'a, bu da terbiyesizliktir.) لَأَقْعُدَنَّ Muhakkak otururum ben, لَهُمْ onlar için صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ doğru yol üzerine. Doğru yolun üzerine otururum, onları saptırmak için. Senin doğru yolunun üstünde tuzak kuracağım.

17- ثُمَّ لَأَتَيْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ

ثُمَّ لَأَتَيْنَهُمْ مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَنْ شَمَائِلِهِمْ Sonra onlara önlerinden, arkalarından, sağlarından,ollarından sokulacağım (yoldan çıkarmaya) çalışacağım. وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ Şükreder bulamayacaksın, dedi. Âllâh CelleCelâluhû buna karşı emrediyor, diyor ki:

18- قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْذُورًا مَذْذُورًا لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنْكُمْ أَجْمَعِينَ

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا Haydi sen rahmetimden kovulmuş olarak oradan çık, لَمَنْ تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ zelil olarak çık. Sana tâbi olan insanları, seninle beraber, sizin hepinizi cehenneme dolduracağım. (İblis yâni şeytan, Âllâh'ın emrine karşı gelip Âdem'e secde etmeyince Âllâh-û Teâlâ, onu cennetten

veya meleklerin içindeki yüksek makamından kovdu. Bunun üzerine Âllâh Teâlâ ile iblis arasında yukarıdaki muhavere meydana geldi. Neticede Âllâh, ona kıyamete kadar yaşama ve insanları doğru yoldan saptırma fırsatı verdi. Fakat kim iblise uyarsa, onu da iblis ile beraber cehenneme atacağını da haber verdi.)

وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنْتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا 19-
هَذِهِ الشَّجَرَةَ فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ

Âllâh buyurdu ki; Ey Âdem! Sen ve zevcin cennette otur. (Hanımlar, efendisinin emrine tâbi olduğu için Âdem Aleyhisselam'a ismen hitap ile Havva Radiyâllahû Anhâ'nın adından bahsetmiyor.) Yeyiniz ikiniz de dilediğiniz yerden, (cennet meyva ve nimetlerinden.) Yalnız وَلَا تَقْرَبَا هَذِهِ الشَّجَرَةَ eğer bu ağaca yaklaşmazsanız, sonra nefislerinize zulmedenlerden olursunuz.

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ 20-
مَا نَهَيْكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَتَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ
الْخَالِدِينَ

İblis, vesveseler yaptı. Her ikisine de vesveseden gayesi neydi şeytanın? لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا İzhar etsin onların her birisine, kendilerine gizli bırakılmış olan avret mahallerini açmak için, ikisine de vesvese verdi. Cennet hulleleri düşer, o, onu görür, o da onu görür. Demek ki avret yerini görmek, cennette bile makbul değildir. مِنْ سَوَاتِهِمَا وَقَالَ مَا نَهَيْكُمَا

يَنْهَى رَبُّكُمْ عَنْ هَذِهِ الشَّجَرَةِ Yine diyor iblis; "Ne için sizi men etti Cenâb-ı Hak, bu ağaçtan? إِلَّا أَنْ تَكُونَا مَلَكَيْنِ أَوْ تَكُونَا مِنَ الْخَالِدِينَ Tâ ki bir melek olmayasınız, ebedi olmayasınız" diyor.

21- وَقَاسَمَهُمَا إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ

وَقَاسَمَهُمَا İblis, başladı onlara yemin etmeye. Âdem Aleyhis-selam, o zamana kadar yemin nedir, yalan nedir bilmezdi. İblis yemin getirdi, vesvese getirdi, "yeme diyor, yaklaşma demiyor" dedi. Neticede mukadderat idi, kalbinden de biliyordu nihayet memnu şecereden yedi. إِنِّي لَكُمَا لَمِنَ النَّاصِحِينَ İblis yemin içti ki; "Ben sizin hayrınızı isteyenlerdenim, size nasihat ediyorum" dedi.

22- فَذَلِيهُمَا يَغُرُّورٌ فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفَانِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَرَقِ الْجَنَّةِ وَنَادَيْهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ وَأَقُلُّ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُبِينٌ

فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ Bu sûretle şeytan onları aldattı. فَذَلِيهُمَا يَغُرُّورٌ Her ikisi memnu olan şecereden yedikten sonra, ağacın meyvasını tattıklarında بَدَتْ لَهُمَا سَوْآتُهُمَا cennet hulleleri düştü, avret mahalleri kendilerine göründü, çıplak kalınca ne yaptılar? وَطَفِقَا (Utandılar,) cennet ağaçlarının yapraklarını birbirine yapıştırıp üzerlerini örtmeye başladılar. وَنَادَيْهُمَا Rableri, onlara nida etti. أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ "Ben, sizi nehyetmedim mi o ağaçtan? وَأَقُلُّ لَكُمَا إِنَّ الشَّيْطَانَ لَكُمَا عَدُوٌّ Şeytan size apaçık bir düşmandır, demedim mi?" diye nida etti.

قَالَ رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِنْ لَمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ
الْخَاسِرِينَ

Âdem Aleyhisselam ve Havva Radiyâllahû Anhâ dediler ki; "Ey Rabbimiz, biz kendimize zulmettik. Eğer bize mağfiret ve rahmet etmezsen, mutlaka ziyan edenlerden oluruz."

قَالَ اهْبِطُوا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى
حِينٍ

"Cennetten çıkınız, sizin evlatlarınız birbirine düşman olurlar, müttefik olmazlar kıyamete kadar. Yeryüzünde istikrarınız olur وَلَكُمْ فِي الْأَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَمَتَاعٌ إِلَى حِينٍ bir vakte kadar, herkes ömrünü hayatını geçirir, temettü eder yeryüzünden bir vakt-i muayyene kadar, yine buraya geleceksiniz" buyuruyor Âdem Aleyhisselam'a.

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Bu yeryüzünde hayat buluyorsunuz, maişet sahibi olursunuz, وَفِيهَا تَمُوتُونَ bu yeryüzünde öleceksiniz, وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ yine oradan (dirilip) çıkacaksınız.

يَا بَنِي آدَمَ قَدْ أَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُورِي سَوَاتِكُمْ وَرِيشًا وَلِبَاسُ
التَّقْوَىٰ ذَٰلِكَ خَيْرٌ ذَٰلِكَ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ

Yine Hâlik-i Kâinat lütf-u keremini beyan buyuruyor. Ey Ben-i Âdem, biz size libas halk et-

tik, sizin için avret mahallerinizi örtecek bir elbise سَوَاتِكُمْ يُوَارِي (Riş; kuşların kanatlarına derler.) Fakat bu, bir ziynet teşkil ediyor, zinet elbisesini irade ediyor. Bir insanın imkânı olduktan sonra, zinetli elbise giymek memnu değildir yalnız israf haramdır. وَلِبَاسُ التَّقْوَى Bir de takva libası, ameli salih (iman, Âllâh korkusu, tevazû, iffet, haya, ve tâat) ise daha hayırlıdır. ذَٰلِكَ خَيْرٌ Libas-ı takva hepsinden hayırlıdır çünkü ahiretimizi imar eder. ذَٰلِكَ مِنْ أَيَّاتِ اللَّهِ Bunlar, Cenâb-ı Hakk'ın azamet-i kudretidir. Bu elbiselerin indirilmesi, Âllâh-û Teâlâ'nın fazl-u rahmetine delâlet eder, ayetlerindendir. لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُونَ Belki insanlar tezekkür eder, Nimet-i İlâhiye'yi göz önüne getirir de iman eder.

Cahiliyet Araplarından bir kısmı bilhassa Bedeviler, Beyt-i Şerif'i üryan olarak tavaf ederlerdi. "Âllâh'a isyan ettiğimiz elbisele-rimizle tavaf etmeyiz" derlerdi. Ekseri erkekler gündüz, kadınlar gece tavaf ederlerdi. Kadınların gündüz tavaf ettikleri de olurdu. Ayet-i celile bu sebeple nazil olmuştur.

يَا بَنِي آدَمَ لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ كَمَا أَخْرَجَ آبَايَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا إِنَّهُ يَرِيكُمْ هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ 27-

Ey Ben-i Âdem. لَا يَفْتِنَنَّكُمُ الشَّيْطَانُ Şeytan sizi fit-nelendirmesin yâni şeytana tâbi olmayınız. Şeytan size vesveseler yapar. Âllâh hakkında, din hakkında buna tâbi olmayınız. كَمَا أَخْرَجَ آبَايَكُمْ مِنَ الْجَنَّةِ Nasıl sebep oldu, ana babanızı cennetten çıkardı, يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا onların elbiselerini çıkarmaya vesile oldu? Elbiseleri cennet hulleleri idi. لِيُرِيَهُمَا سَوَاتِهِمَا Çirkin yerlerini

kendilerine göstermek için, elbiselerini soyarak cennetten çıkardığı gibi, sizi de şaşırtıp bir belaya düşürmesin. **إِنَّهُ يَرِيكُمْ** Şeytan sizi görüyor **هُوَ وَقَبِيلُهُ** çünkü o ve kabilesi, evlatları da insanları görür. **مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ** Âllâh-û Teâlâ'nın hikmetidir, onlar bizi görürler, biz onları görmüyoruz. **إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ** Biz Azîmüşşan, kıssadan hisse bu; Şeytanı, dost yaptı iman etmeyenlere. Biz, Mü'min olmayanlara şeytanları dost kıldık.

Şeytan da cinlerden olduğu için, insanların göremeyeceği bir şekilde insana yaklaşır ve ona vesvese verir. Bununla beraber bazen de şeytan, insanların gözüne çeşitli şekillerde görünebilir.

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

وَإِذَا فَعَلُوا فَاحِشَةً Bunların fena halleri, kötü bir iş, şirk gibi durumlar. Beyt'in etrafında çıplak tavaf ederler, ellerini çarparak ısıklık çalarlardı. Bunu ibadet zannederlerdi. Böyle bir pisliği yaptıkları zaman **قَالُوا وَجَدْنَا عَلَيْهَا آبَاءَنَا** birisi dese ki "niçin yapıyorsun?" Cevaben, "biz babalarımızdan böyle bulduk" derler. **وَاللَّهُ أَمَرَنَا بِهَا** "Âllâh da bize bunu emretti" derler, Âllâh'a isnat ederler. **قُلْ إِنَّ اللَّهَ لَا يَأْمُرُ بِالْفَحْشَاءِ** De ki; "Âllâh-û Teâlâ, kat'iyen kötülüğü emretmez. Âllâh CelleCelâlûhû fenalığı halk eder fakat emretmez, fenaliğe rızası yoktur. Halk başkadır, emir başkadır. **اتَّقُوا اللَّهَ عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ** Siz (hakikatını) bilmediğiniz şeyleri, Âllâh Teâlâ'ya mı isnad edersiniz?"

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ كَمَا بَدَأَكُمْ تَعُودُونَ

قُلْ أَمَرَ رَبِّي بِالْقِسْطِ Ey Habibim, onlara böyle söyle. Anlat ki; "Rabbim emretmiş adalet ile, adaletten, doğruluktan inhiraf etmemekle emretmiş. وَأَقِيمُوا وُجُوهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ Her mescidde yüzlerinizi, ona (kıbleye) yöneltin. Yalnız üç caminin farkı var. 1-) Kâbe-i Muazzama 2-) Mescid-i Nebi 3- Kudüs-ü Şerif. Bunların haricinde diğer camilerin birbirlerine farkı yok. Meğerki birisinde bir mazemmeden bir imam bulunursa, o vakit o imamın olduğu camiye gidilir. وَادْعُوهُ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ Âlîlâh'a ibadet ediniz ama nasıl? Halis olarak. İbadetine bir kibir, riya girmesin. كَمَا بَدَأَكُمْ Biliniz ki bidayette nasıl ki sizi halk etti hiçbir şey yok iken, o yarattığı gibi yine O'na döneceksiniz.

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ -30
أَوْلِيَاءَ مِنْ دُونِ اللَّهِ وَيَحْسَبُونَ أَنََّّهُمْ مُّهْتَدُونَ

فَرِيقًا هَدَىٰ وَفَرِيقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلَالَةُ Sizden bir fırkaya hidayet buyurdu, (iman-ı tevfik kıldı,) ehl-i iman ehl-i cennet olur. Bir fırkaya da dalalet, sapıklık hak oldu. Onlar da ehl-i cehennem olur. إِنَّهُمْ اتَّخَذُوا الشَّيَاطِينَ أَوْلِيَاءَ Ehl-i cehennem olmak için de Âlîlâh Teâlâ'yı bırakıp şeytanları kendilerine dost edindiler. مِنْ دُونِ onlar da bunun iyi olduğunu, hidayette olduğunu zannederler. En fenası budur ki tevbe etmez, iyi bilir. Zannederler ki hidayet üzerindedirler. Bunlar sapık yolda gittikleri halde, kendilerini doğru yolda olduklarını sanırlar. Asıl yanlışlıkları

da burdan gelmektedir. İşte bunlara, Âllâh'ın azabı müstahak olmuştur.

يَا بَنِي آدَمَ خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَكُلُوا وَاشْرَبُوا وَلَا تُسْرِفُوا 31-
إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ

Ayet-i kerimenin sebebi-nüzulü budur. Abdullah bin Abbas Radıyâllâhû Anh diyor ki; "Araplar arasında, Kâbe-i Muazzama'yı tavaf ederken erkekler gündüzleyin çıplak tavaf ederlerdi, hanımlar da geceleyin çıplak olarak tavaf ederlerdi. Hac zamanı et yemezlerdi, yağ yemezlerdi" onların halleri bu idi. Ve diyorlardı; "İsyan işlediğimiz elbise ile Âllâh'a ibadet etmek lâıyk değildir." İman edenler de tereddütte kaldılar. İman etmeden böyle yapardık, iman ettikten sonra buna müsaade edilecek mi? Ve ayet nazıl oldu. "Ey Âdem Aleyhisselam'ın evlatları" yâni bir kavme değil, bir millete değil, bütün kâinata gelmiştir. Muhammed Aleyhisselam, bütün Ben-i Âdeme peygamber olarak gelmiştir. Zinetinizi, elbisenizi giyin, avret mahallini setredek elbisenizi giyiniz. İster tavafta, ister mescidde namaz kılacağınız zamanda elbiseleri giyin. وَكُلُوا وَاشْرَبُوا Yiyiniz, eti de yağı da yiyiniz. Meşrubatları, süttür, şerbetlerdir içiniz. وَلَا تُسْرِفُوا Ancak israf etmeyin, hadd-i tecavüz etmeyin. إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِينَ Âllâh CelleCelâlûhû müsrif olanları sevmez. Sevmediği için ne yapıyor? Sevmediğinin muamelesini yapıyor, cezalandırıyor.

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ قُلْ 32-
هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ
الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِ Delildir, onları ilzam için söyle. Âllâh-û Teâlâ'nın kulları için çıkardığı zineti ve rızkın iyi ve temiz olanlarını kim haram etmiştir! Onlar dünya hayatında Mü'minler içindir, kıyamet günü de Mü'minlere hastır. وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ Kimdir ki haram etmiştir size zineti ve rızk-ı elbiseyi, tayyibat-ı rızkı. İslamiyet'te ruhbanıyet yoktur. İsteddiği zineti giyer, temiz güzel rızıkları, yağı eti de yer.

قُلْ هِيَ لِلَّذِينَ آمَنُوا فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا Bu yeryüzündeki nimetler, asıl Âllâh-û Teâlâ Mü'minlere bil-asale halk etmiş. هِيَ Bu nimetler, **"tayyibat"** zinet, hayat-ı dünyada bil-asale Mü'minlere halk etmiş, onun içindir ki mes'ul olmuyor. Bu nimetler, Mü'minler için halk olmuştur, müşrikler de istifade ediyor. Mesela bir güle su verirken birçok dikenler de istifade ediyor. Dünyada böyle iken خَالِصَةً يَوْمَ الْقِيَمَةِ kıyamette ise halistir, hastır Mü'minlere. Kıyamette Rahmet-i İlâhiye, Mü'minlere tahassus ediyor. Azap, kâfirlere tahassus ediyor. Mücrimler, azab-ı ikâb ile giriftar olur. Mü'minler ise nimetlerle mütenâim olur. Binâenaleyh nimetler, ahirette halis Mü'minler içindir. Dünya nimetleri de Mü'minler için halkedilmiş, Mü'minlerin gayrisi de istifade ediyor. كَذَلِكَ نَفْصِلُ الْآيَاتِ Âyât-ı beyyinatı böyle tafsil ile beyan ediyoruz ama لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ anlayanlara, tedebbür edenlere, bilenlere böyle açıklıyoruz. (Ayette dünya nimetlerinin, Mü'minlere has olduğu bildirilmektedir. Ancak dünya nimetlerinde kâfirler de ortaktırlar. Âllâh-û Teâlâ, onların varlıklarına dahi değer vermediği için onları anmamıştır. Ahirette ise bu nimetler, sadece Mü'minlere aittir.)

قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ 33-
بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنَزَّلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى
اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ

Haramları izah ediyor. Âllâh Celle-Celâlûhû, haram etmiş fahişeyi yâni kebâiri. Her türlü açık ve gizli kötülükleri, günahı, haksız yere zulmetmeyi, zina ve katil gibi مَا ظَهَرَ مِنْهَا zâhir olan kebâiri haram etmiş Âllâh Celle-Celâlûhû. وَمَا بَطَنَ Bâtın olanı da mesela meâsiyi kalbiye. Ucub, kibir, riyâ bâtını olan kebâirdir. Katil, zina, hırsızlık bunlar da zâhiridir. Âllâh Celle-Celâlûhû, zâhir ve bâtın olan fevahişi men etmiştir. وَالْإِثْمَ Günaha vesile olan, sebep olan; وَالْبَغْيَ halka zulmetmek, gıybet etmek, haksız yere zulmetmek, bunları haram etmiş. Hem de onların başında Âllâh'a şerik koşturmak. Hakkında hiçbir delil indirilmeyen bir şeyi, Âllâh-û Teâlâ'ya şirk koşturmanızı. وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ Hâlik-i Kâinat hakkında, O'na bilmediğiniz şeyler isnad etmenizi haram kıldı. Helal olana haram, haram olana helal demek gibi.

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً وَلَا يَسْتَقْدِمُونَ 34-

وَلِكُلِّ أُمَّةٍ أَجَلٌ Bu vaid, tehdittir. Her ümmetin (mukadder) bir eceli vardır. Peygamberlerini inkâr eden her ümmetin, (azapları için) takdir olunan bir eceli vardır. فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ لَا يَسْتَأْخِرُونَ سَاعَةً O ecel geldi mi, ne bir lahza geri kalırlar, ne de bir lahza ileri gidebilirler. (Âllâh'ın takdir ettiği vakitte yok olup giderler.)

يَا بَنَىٰ آدَمَ إِنَّمَا يَأْتِيَنَّكَ رُسُلٌ مِنْكُمْ يَقُصُّونَ عَلَيْكَ آيَاتِي فَمَنِ اتَّقَىٰ -35
وَأَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ

يَا بَنَىٰ آدَمَ İltifattır hitaptan. Ey Âdemoğulları! رُسُلٌ Size, kendi içinizden ayetlerimi beyan eder peygamberler gelir de يَقُصُّونَ عَلَيْكُمْ bu rasûller de sizin cinsinizden Ben-i Âdem. آيَاتِي Benim âyât-ı beyyinatımı size söylerler, Kur'an'ı size tebliğ ederler. فَمَنِ اتَّقَىٰ Her kim ki ittika ederse, kendini şirkten muhafaza ederse, وَأَصْلَحَ amelini de ondan sonra islah ederse, فَلَا خَوْفٌ ahiret için onlara ne korku var, ne de hüzn var. Onlara korku yoktur ve onlar üzölmeyeceklerdir.

Cennet müttekîler içindir, vaad ediyor Âllâh CelleCelâlûhû. Müttekî kimdir? Müttekînin üç derecesi var. İlk derecesi, küfürden kendini vikaye eder. **"Lâ ilâhe illâllâh Muhammedür rasûl-illah"** kelime-i tevhidinin mânâsını bilerek dil ile söyler, kalbi ile tasdik ederse, kendini ebedi cehennemden korumuş olur. İkinci derece müttekî, âmâl-i salihâ ile meşgul olur, fenalıktan da kendini muhafaza etmiş, havas Mü'min olur. Üçüncü ise Ehassül Havas olarak kendini masivadan muhafaza ederse, o zaten nurun alâ nur olur.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا -36
خَالِدُونَ

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا O kimseler ki âyat-ı beyyinatı, Kur'an-ı Azîmüştân'ı tekzib eder, Rasûl-û Ekrem'i tekzib eder, وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا kibr-i azametinden dolayı iman etmez. أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ Onlar ehl-i cehennemdir. İstikbar diyor, hakikaten bugün iman etmeyen

istikbarındandır. Kibr-i azametinden meyletmiyor. Demek ki bu kibr-i inâdidir. Hem de فِيهَا خَالِدُونَ onlar orada, cehennemde ebedi kalacaklardır. Ne ölüm ve ne de oradan çıkış var.

37- فَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِآيَاتِهِ أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا يَتَوَفَّوْنَهُمْ قَالُوا آيِنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَاٰنُوا كَافِرِينَ

Yaptığı cürüm hatta ceza azdır. Âllâh-û Teâlâ'ya kizb ve iftira yahut ayetlerini tekzib ve inkâr edenlerden daha zalim kim olabilir? Yahut Âyât-ı Kur'aniye'yi tekzib eden, Âllâh-û Rasûlullah'ı tekzib etmek demektir. أُولَٰئِكَ يَنَالُهُمْ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْكِتَابِ Onlara, Levh-i Mahfuz'da kitaptan nasipleri ne ise kendilerine erişecektir. (Ezelde kendilerine ne rızık takdir edilmişse, onu alacak ve kendileri için takdir edilen müddete kadar yaşayacaklardır.) Sonun, حَتَّىٰ إِذَا جَاءَتْهُمْ رُسُلُنَا bizim Rasûlümüz ki Azrail Aleyhisselam'dır. Kendilerine, ruhlarını kabzedecek elçilerimiz (melekler) gelip canlarını almaya gelince, رُسُلُنَا ruhlarını kabzederler. قَالُوا Derler melekler, onlara آيِنَ مَا كُنْتُمْ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ "Âllâh Teâlâ'dan gayri ibadet ettiğiniz ilahlarınız nerede?" diyecekler. قَالُوا ضَلُّوا عَنَّا Diyorlar ki; "kayboldular onlar, bizden kaybolup gittiler" derler. وَشَهِدُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ أَنَّهُمْ كَاٰنُوا Kendi kendilerine şahadet ederler. "Hakikaten biz, dünyada Âllâh'a karşı bu hataları yaptık" derler. Ve kâfir olduklarına dair kendi aleyhlerinde şahitlik ederler.

38- قَالَ ادْخُلُوا فِي أُمَمٍ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ فِي النَّارِ

كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ لَعْنَتْ أُخْتَهَا حَتَّىٰ إِذَا آدَارُكُوا فِيهَا جَمِيعًا قَالَتْ
أُخْرِيهِمْ لِأُولِيهِمْ رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ قَالَ
لِكُلِّ ضِعْفٌ وَلَكِنْ لَا تَعْلَمُونَ

ادْخُلُوا Lisan-ı İlâhi ile melek diyor; "Giriniz cehennemel! İns ve cinden, sizden önce geçen ümmetlerle siz de ateşe Qَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِكُمْ مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ فِي النَّارِ كُلَّمَا دَخَلَتْ أُمَّةٌ girin." Her ne zaman bir cemaat cehenneme gitti, her ümmet girdikçe (tâbi oldukları) yoldaşlarına lanet edecekler. إِذَا Nihayet hepsi, birbiri ardınca ateşe girip toplanacaklar. Cem olduktan sonra قَالَتْ أُخْرِيهِمْ لِأُولِيهِمْ sonra gelen, evvelkilerine derler, tâbi olanlar reislerine derler, millet başkanlarına derler. رَبَّنَا هَؤُلَاءِ أَضَلُّونَا Ey Rabbimiz diyecekler, "Bunlar bizi yoldan çıkardılar, فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِنَ النَّارِ onlara ateşten iki kat azap ver." Âllâh da (onlara,) "her biri için bir kat daha fazla azap vardır fakat siz bilmezsiniz" diyecektir.

وَقَالَتْ أُولِيهِمْ لِأُخْرِيهِمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فذُوقُوا الْعَذَابَ -39
بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ

وَقَالَتْ أُولِيهِمْ لِأُخْرِيهِمْ Reisler, Fir'avun cezayı gördükleri zaman, onlar da kendilerini müdafa ediyorlar. فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ "Sizin, bizim üzerimizde hiçbir üstünlüğünüz yoktur. Biz ne yapmış isek siz de aynen yapmışsınız, ihtiyarınızla yapmışsınız." فذُوقُوا الْعَذَابَ "Artık kesiniz onu, beraber bu azabı çekiniz. بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُونَ Bu azap da sizin dünyada kazandığınız fena amelin karşılığıdır. Kazancınızın karşılığı olan azabı tadın."

إِنَّ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَاسْتَكْبَرُوا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَاءِ 40-
وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ وَكَذَلِكَ نَجْزِي
الْمُجْرِمِينَ

Âyât-ı beyyinatı tekzib eden ve o küfür üzerine de ölen, وَاسْتَكْبَرُوا kibr-i azamet ile tekebbür edip iman etmemişler. İmandan semâvat kapıları açılmaz onlara. Yâni onlar dua ve amel ederlerse ref olmaz, onlar amal-i hayriye yapsalar amelleri ref olmaz, şayan-ı kabul olmaz. Ölümden sonra cennet de onlara haramdır. وَلَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ حَتَّى يَلِجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ Bunlar, deve iğne deliğinden geçinceye kadar cennete giremeyeceklerdir. وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِينَ Mücrimleri işte biz, böyle cezalandırırız.

Devenin iğne deliğinden geçmesi imkânsızlık bildirir. Mânâsı; onlar asla cennete giremezler veya çok zor girerler demektir.

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ 41-

لَهُمْ مِنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ Onlar için cehennem ateşinden bir döşek ve üstlerine yine ateşten örtüler vardır. Yâni onların altında ve üstünde ateş vardır demektir. وَكَذَلِكَ نَجْزِي الظَّالِمِينَ Zalim, müşriktir burada. İşte biz, nefislerine zulmedenleri böyle cezalandırırız.

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا أُولَئِكَ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ 42-

وَالَّذِينَ آمَنُوا Onlar ki Âllâh-û Rasûlûllâh'a, Kur'an'a iman et-

mişler. وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ İmanını da âmâl-i salihâ ile tezyin-i takviye etmişler. لَا تُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا Âmâl-i salihâ da gücü yettiği kadar, hiç kimseye gücünün üstünde bir şey teklif etmeyiz. أُولَئِكَ orada onlar ebedi kalacaklardır. İşte bunlar ehl-i cennettir, أَصْحَابُ الْجَنَّةِ onlar ebedi kalacaklardır. Ne ölüm var ne de çıkış var. Ne kadar çok nimetlerin içine bir kişiyi koysan, hırs-ı haset olduktan sonra o daima sıkıntı içindedir. Hâlik-i Kâinat, ehl-i cennetin kalbini bu emraz-ı kalbiyelerden tasfiye ediyor.

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ مِنْ غِلٍّ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ الْأَنْهَارُ وَقَالُوا 43-
الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي هَدَيْنَا لِهَذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا أَنْ هَدَيْنَا اللَّهُ لَقَدْ
جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ وَتُودُّو أَنْ تَلَکُمُ الْجَنَّةُ أُورِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ
تَعْمَلُونَ

وَنَزَعْنَا مَا فِي صُدُورِهِمْ Çıkarıyoruz biz, ehl-i cennetin kalbindeki
گِیْلُ gıllü gış ve hasedin ve kibrin diyor. Bunlar olursa cennette, o kimseler rahat etmez. (Kalplerinde dünyadan kalma adavet, kin ve hased kabilinden ne varsa hepsini söküp atarız. Aralarında dostluk ve sevgiden başka bir şey kalmaz.) تَجْرَى مِنْ تَحْتِهِمُ Meskenlerin altından ırmaklar akar, bir de demişler kalplerinden nehirler gibi Malûmat-ı İlâhiye akıyor. Cennetin nimetlerinden ziyâde, Malûmat-ı İlâhiye'den haz lezzet alıyor. وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ Hamd-û sena Âllâh-û Teâlâ'ya olsun ki bizi hidayet etti irşad etti, o amel ki nihayeti buna müntehi olur. O amele, Cenâb-ı Hak bizi muvaffak etti, ne büyük bir nimet diyor. وَمَا كُنَّا Eğer Cenâb-ı Hak, bizi hidayete getirmeseydi elbette biz hidayete gelemezdik. Şayet hidayet etmemiş ol-

saydı, kendiliğimizden bu doğru yolu bulmamıza imkân yoktu. لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلٌ رَبِّنَا بِالْحَقِّ Dünyadaki kendi hallerini tasavvur ederler söylerler. Hak ve hakikatla Âllâh tarafından peygamberler geldi, biz de onlara iman ettik. Hak Teâlâ da Va'd-i İlâhi'si ile burayı bize ihsan etti. O sırada nida edilir, melek lisanı ile Âllâh-û Teâlâ tarafından oluyor. Cenneti uzaktan gördükleri vakit onlara, (işte size va'dolunan cennet budur ki ona, dünyadaki iyi amelleriniz sayesinde mirasçı kılındınız,) diye nida olunur.

Mü'minin iki cenneti var bu irsen aldığınız cennettir. Kâfirin de Müslümanın da cennette yeri var. Yine bunun gibi kâfirin de Müslümanın da cehennemde yeri var. Ne zaman iman etti, cehennemdeki yeri münhal kaldı. Bir insan da ne zaman küfür inkâr etti, onun da cennetteki yeri münhal kaldı. Cehenneme gönderilen kâfirin yerine, ilâveten irsen cennete giden Mü'minin cehennemdeki yeri verilir. Mü'mine ise yaptığı makbul iyi amellerinin karşılığı verilen cennetteki yerine mukabil, ayrıca irsen cehenneme giden kâfirin cennetteki yeri verilir.

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْجَنَّةِ أَصْحَابَ النَّارِ أَنِ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا-44
حَقًّا فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا قَالُوا نَعَمْ فَاذِّنْ مُّؤَذِّنٌ بَيْنَهُمْ أَنَّ
لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

Cennet ile cehennemin arasında bir fasıla var, bunun hikmeti budur. Ehl-i cennet, ehl-i cehennemi görünce daha ziyâde Cenâb-ı Hak'ka müteşekkik olur. Ehl-i cehennem de ehl-i cenneti görünce daha ziyâde azaplanıyor.

Ehl-i cennet, ehl-i cehenneme diyor ki **أَنْ قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا** "Rabbimiz Celle Şanûhûn, bize va'd eylediği sevabı, in'am-ı ihsanı hak olarak bulduk. **فَهَلْ وَجَدْتُمْ مَا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا** Rabbini-
zin, size de va'd ettiği azabı hak buldunuz mu?" **قَالُوا نَعَمْ** Onlar da "evet biz de bulduk" derler, bunu müteessir olarak söylerler. **أَنْ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ** Bir melek çağırır der ki; "Âllâh-û Teâlâ'nın laneti, o nefsine zulmedenlerin üzerine olsun" diye bağıır.

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ 45

الَّذِينَ يَصُدُّونَ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ O kimseler ki insanları men ederler Âllâh'ın yolundan, Âllâh'ın sebili ki Âllâh'ın taatı yoludur. Âllâh'ın dinine, taatına halkı men ederler **وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا** ve eğri yola meyllettirmek isterlerdi. **وَهُمْ بِالْآخِرَةِ كَافِرُونَ** Onlar ahireti de inkâr ederler. İşte zâlim olanlar bunlardır.

وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ 46

حِجَابٌ Ashab'ül cennet ile ashab'ül cehennem arasında perde var ve a'raftır. **وَعَلَى الْأَعْرَافِ رِجَالٌ** Onun üzerine de bir takım insanlar, ehl-i cennet daha cennete gitmediği için, orası berzah sayılıyor. Bir kimse öldükten sonra berzah âlemi başlar. Berzah âlemi, hesap kitap işleri bitinceye kadar. Ehl-i cennet cennete, ehl-i cehennem cehenneme gidinceye kadar berzah âlemidir. Ne zamanki herkes yerli yerine gitti, arsayı hesapta muhakeme de

kalkar yalnız cennet ve cehennem kalır. Ayrıca oraya gitmeden önce A'raf da ortadan kalkacak,

"hicâbûn" Orada, A'raf'ta kimler vardır.

1- Hasenatı, seyyiatı müsavi olanlar. Ne cennete ne de cehenneme gidiyor, orada intizar ediyor.

2- Müşriklerin çocuk iken (buluğa ermeden) vefat eden evlatları.

3- Rızkından şek ve şüphe eden ulemâ ve fukâhâ.

4- Ana ve babadan birisini memnun eder de diğerini ihmal edenler.

يَعْرِفُونَ كُلًّا بِسِيمَاهُمْ Tanırlar, ehl-i cennet ile ehl-i cehennemi, her birini yüzlerinden tanırlar. Her birini, yüzlerindeki alâmetlerinden tanıyan erkekler vardır. وَأَنَادُوا Ehl-i A'raf çağırırlar, أَصْحَابِ الْجَنَّةِ cennet ehline. أَن سَلَامٌ عَلَيْكُمْ "Âllâh'ın selamları sizin olsun, selam üzerinize olsun. لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ Bunlar henüz cennete dâhil olmamışlar, tamâ ederler cennete dâhil olsunlar diye. Onun akabinde, Cenâb-ı Hak emredince A'raf ortadan kalkıyor.

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ 47

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ Ehl-i cehennem tarafına yüzünü çevirdikleri zaman da ne derler? Onların gözleri, cehennem ehli tarafına çevrildiği zamanda ne derler?

عَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ Evvela bu duayı derler. "Elhamdülillâh, Cenâb-ı Hak bizi kurtardı. Biz bu belalara giriftar

olmadık. Ey Rabbimiz, bizi zalimlerle birlikte bulundurma” diye niyaz ederler.

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ الْأَعْرَافِ رِجَالًا يَعْرِفُونَهُمْ بِسِيمَاهُمْ قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ وَمَا كُنْتُمْ تُسْتَكْبِرُونَ 48

Yine A’raf ehli, (kâfir olduklarını) yüzlerindeki alâmetlerinden tanıdıkları bir takım adamlara nida ederek derler ki; قَالُوا مَا أَغْنَىٰ عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ; “Gördünüz mü, ne mal ve ne sayınızın çokluğu ne de Hak’ka karşı gösterdiğiniz kibir ve azamet size hiçbir fayda vermedi. وَمَا كُنْتُمْ تُسْتَكْبِرُونَ Dünyada kibr-i azamet ile güvendiğiniz mertebeler, sizi bugün azaptan kurtarmadı” derler.

أَهْوَاءَ الَّذِينَ أَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللَّهُ بِرَحْمَةٍ أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَا أَنْتُمْ تَحْزَنُونَ 49

Kendilerine, “Âllâh-û Teâlâ’nın rahmeti erişmeyeceğine yemin ettiğiniz bunlar mıydı?” derler. Onlar öyle diyorlardı. “Âllâh’ın rahmeti gelecekse bize gelir, nasıl olur da onlara gelir, yâni onlara gelmez” diyorlardı. Bunun akabinde bir mündi, ehl-i A’raf’a çağırır. أَدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ “Ey ehl-i A’raf, cennete dâhil olunuz. Size hiçbir korku yoktur, mahzun da olacak değilsiniz” denilir.

وَنَادَىٰ أَصْحَابُ النَّارِ أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى الْكَافِرِينَ 50

Cehennem ehli, cennet ehline

çağırırlar. Bildikleri tanıdıkları var. أَنَا فَيُصُّوْا عَلَيْنَا مِنَ الْمَاءِ "Suyunuzdan veya Âllâh'ın size verdiği rızıktan biraz da bizim üzerimize dökün اللَّهُ رَزَقَكُمُ اللَّهُ yahut Cenâb-ı Hakk'ın size kismet ettiği rızıktan biraz da bize verin." Bunlar cennetin nimetleridir. Âllâh, cennetin nimetlerini kâfire haram etmiştir. Onlar da derler ki; "Âllâh, bunları kâfirlere haram kılmıştır."

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا فَالْيَوْمَ نَنْسِيهِمْ 51-
كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ هَٰذَا وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ

الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا O kâfirler ki dinini bir eğlence ve oyun edinmişler, وَغَرَّتْهُمُ الْحَيَوةُ الدُّنْيَا dünyanın mal-ı serveti onları mağrur etmiştir, yoldan çıkarmış. فَالْيَوْمَ نَنْسِيهِمْ كَمَا نَسُوا لِقَاءَ يَوْمِهِمْ. İşte bugün nisyan unutmaktır, terk edeceğiz bunları cehennem. Nasıl ki onlar dünyada bugünü unutmuşlardı, bugüne hazırlık yapmazlardı. Biz de bugün onları terk edeceğiz. وَمَا كَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ **Âyât-ı beyyinata** yaptıkları inkârdan dolayı, onlar burada kalacaklardır. Onlar, bugünleri ile karşılaşacaklarını unuttukları ve ayetlerimizi bile bile inkâr ettikleri gibi, biz de bugün onları unuturuz.

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ فَصَّلْنَاهُ عَلَىٰ عِلْمٍ هُدًى وَرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ 52-

وَلَقَدْ جِئْنَاهُمْ بِكِتَابٍ Hakikaten, biz Azîmüştan getirdik gönderdik Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem vasıtası ile bir kitap ki Kur'an'dır. فَصَّلْنَاهُ Fasil fasıl, tafsilât ile 1000 ayet void'dir, azap ile cehennem ile va'dediyor. 1000 ayet void'dir, cennet ve nimetler var. 1000 ayet emirdir, namaz kıl, oruç tut. 1000 ayet nehiydir, ka-

til yapma, zina, hırsızlık yapma. 1000 ayet neid'dir, sıfat, Âllâh'ın sıfatlarıdır. 1000 ayet ibret-i kısastır, 500 ayet harp hakkındadır, 100 ayet nasihtir, 66 ayet de duadır. **عَلَىٰ عِلْمٍ** âlimine bime fihi, "ilmimle gönderdim" diyor. **ÂLLÂHٌ هَدَىٰ** hidayettedir, dalaletten halas edicidir, **وَرَحْمَةً** rahmettir azaptan **لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ** ama iman edenler içindir. İman etmeyenler ne istifade eder? Mü'minler için hidayet ve rahmettir.

53- **هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلَهُ يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَا كَانُوا يَفْتَرُونَ**

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ Neyi intizar ediyor bekliyorlar? Onun tevili-ni mi, akibetini mi? O kâfirler ancak Âllâh-û Teâlâ'nın vaad ve va-idi gerçek midir? diye beklerler. **يَوْمَ يَأْتِي تَأْوِيلُهُ** Te'vil günü mânâsı geldiği zaman yâni kıyamet geldiği zaman, **يَقُولُ الَّذِينَ نَسُوهُ مِنْ قَبْلُ** kıyamet günü onun gerçekliği meydana çıktığı zaman, onu ev-velce unutmuş olanlar **قَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ فَهَلْ لَنَا مِنْ شُفَعَاءَ فَيَشْفَعُوا لَنَا** bağırip çağırırlar kendi kendilerine. "Peygamberler geldi, var mıdır bize şefa'at edenler. Acaba şimdi bize şefa'atçılar bulunur mu? Şefa'at etsinler **أَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِي كُنَّا نَعْمَلُ** yahut dünyaya geri gönderilmemiz mümkün mü ki evvelce işledikleri-mizin gayrısını işleyelim" diyecekler. **قَدْ خَسِرُوا أَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ** Onlar nefislerini ziyana, hasarete vermişler. Yaptığı iftira, şirkler de (putlar) onlardan uzaklaşıp kaybolup gitmişlerdir.

54- **إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ**

Rabbiniz, Hâlik'iniz kimdir? Öyle bir Âllâh'tır ki yerleri ve gökleri ve aradaki mahlûkatı, hepsini halk etti teenni ile altı günde Yaradan.

Sonra Arş üzerine kurulan yerleri, Pazar ile Pazartesi günü. Gökleri, Perşembe ve Cuma günü halk etmiş. Onların arasını da Salı ve Çarşamba günü halk etmiş. **ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ** Sonra Arş üzerine müstevi oldu. **يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ** Geceyi, durmadan onu kovalayan gündüze. Gece gündüzü ihata ediyor, gündüz geceyi ihata ediyor. **يَطْلُبُهُ حَثِيثًا** Birbirini süratle talep ederler. **وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ وَالنُّجُومُ** Güneş'i halk etmiş, Ay'ı halk etmiş, yıldızları halk etmiş. Bunların hepsi **مُسَخَّرَاتٌ بِأَمْرِهِ** Emr-i İlâhiye müsehhardır, hepsi insanların menfaati için halk olmuştur. **أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ** Agah olunuz, halk ve emir, âlem-i emir ve âlem-i halk Âllâh'a mahsustur. **تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ** Azametlidir, büyüktür Rabbil Âlemin.

55- **ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً ۚ إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ**

ادْعُوا رَبَّكُمْ Rabbinizden isteyiniz, nasıl isteyelim? **تَضَرُّعًا** Zilletle tedarru ile isteyiniz, yalvararak **وَخُفْيَةً** hâfi olarak gizlice dua edin. **إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ** Âllâh CelleCelâluhû muhakkak ki haddi aşanları sevmez. Kalbinde daima arzu ve Âllâh korkusu olmalı. Duanın şartları; tazarru ile hufye ile havf ile tama' ile.

وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ

Ey insanlar! Âllâh Celle-Celâlûhû, bu dünya insanların hepsi, Âllâh'ı tanımaz bir halde iken peygamberler gönderdi, kitab-ı peygamber vasıtası ile ıslah etmiştir. Bir derecede o ıslahı ifsat etmeyin, yeryüzünde fesat yapmayın. Şirk ile measi ile fesadın birçok nev'ileri ile pahalılık ile birbiriniz arasında hadd-i tecavüz ile. Peygamberler gelmiş, Kitabullah gelmiş, Ahkâm-ı İlâhiye mahlûkatın salahına hizmet eder. Bu hakikatlara kıymet vermeyip de filan kişinin sözleri veya filanın kanunları ile amel ederek yeryüzünü ifsat etmeyin. Sonra duânın iki parçası da buradadır. İsteyiniz, Âllâh'tan havf ile. İkabından veyahut duânın reddinden havf ederek, "ve tamean fi rahmetihi" Rahmet-i İlâhiye'yi tama' ederek. Demek ki duânın dört tane şartı var. Evvela duâ edecek zilletle tezarru ile. Tezarru'nun icabı, bağırmamak ile olur. Sonra hufye olarak, gizli. Fazla tekellüf edip de bağırmayınız. Hafif olarak, dilinde iştirakı beraber olarak yapılmalı. خَوْفًا وَطَمَعًا İkabından korkarak, rahmetini ümit ederek gizli, mümkün olduğu kadar zilletle duayı yapınız. إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ Muhakkak Âllâh-û Teâlâ'nın rahmeti, muhsinlere yakındır. Muhsin kimdir? Mu'ti olanlara yahut ihsan eden, iyilik yapanlara yahut Âllâh'ı görür gibi ibadet edenlere, Rahmet-i İlâhiye yakındır.

57- وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيَّاحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ
سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَاهُ لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ
كُلِّ الثَّمَرَاتِ كَذَٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتَىٰ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ

Rabbiniz bu kâinatı halk edendir. Hem de öyle bir Rabbiniz ki rüzgârları gönderiyor, بُشْرًا tebşir edici olarak gönderiyor. رَحْمَتِهِ Rahmetin önünde, yağmurdan önce bir rüzgâr geliyor. O rüzgâr tebşir ediyor ki benim arkamdan Rahmet-i İlâhiye yağmur geliyor. Yağmurla ağırlaşmış bulutları, nereye takdir edilmişse oraya su indiriyor. حَتَّىٰ إِذَا أَقَلَّتْ Tâ ki hamlediyor o su سَحَابًا bulutları, ثِقَالًا ağır oluyor yağmurla. Sonra سُقْنَاهُ Ölü olan, nebatatı olmayan kuru olan bir yere sevk ediyor. لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ o bulutları sevk ediyor rüzgâr vasıtası ile. فَأَنْزَلْنَا بِهِ Oradan suyu inzal ediyor. KULLِ الثَّمَرَاتِ Ondan sonra çıkarıyoruz yerden çeşit çeşit meyve mahsulatı. كَذَٰلِكَ نُخْرِجُ İşte biz, ölüleri de kabirlerinden böylece diriltip çıkaracağız. لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ Tâ ki Âllah'ın azamet-i kudretini tezekkür edip de iman edesiniz ey insanlar.

58- وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرِجُ نَبَأَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ وَالَّذِي خَبَثَ لَا يُخْرِجُ إِلَّا نَكِدًا
كَذَٰلِكَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ Tayyip; temiz olan toprak yer, toprağı güzel olan yer, يَخْرِجُ نَبَأَهُ بِإِذْنِ رَبِّهِ Rabbinin izniyle iyi ve bol mahsul verir. وَالَّذِي خَبَثَ Kötü olandan ise faydasız bitkiden başka bir şey çıkmaz. لَا يُخْرِجُ إِلَّا نَكِدًا Çorak bir yerin mahsulü ise kıttır. Yağmurun letafetinde şüphe yok, bağda gülleri yetiştirir, dağda dikenleri

yetiştirir يَتَشَكَّرُونَ لِقَوْمٍ يَشْكُرُونَ İşte biz, şükredecek bir kavim için ayetlerimizi böyle tekrar tekrar beyan ederiz. (Âllâh-û Teâlâ bu ayette bir teşbih yapmaktadır. Mü'min toprağı verimli olan güzel bir memlekete benzetilmiştir ki o, hak sözü işitince onu kabul ederek faydalanır. Öylesinden güzel ameller zuhur eder. Münafık da fena topraklı yere benzetilmiştir ki o, hak sözü işittiği halde onu kabul etmez ve ondan faydalanmaz.)

Rüzgâr dört taraftan geliyor.

a) Şarktan esen rüzgâr, mübarek bir rüzgârdır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, sabah rüzgârı ile yardım olundum buyuruyor.

b) Şimalden gelen rüzgâr bulutları toplar fakat şüphelidir. Arkadan bir rüzgâr gelir, o bulutları dağıtabilir.

c) Cenuptan, kible tarafından gelen, yağmurları yağdırır.

d) Garptan gelen Debur ise zararlıdır, faydalı değildir.

لَقَدْ أَرْسَلْنَا نُوحًا إِلَىٰ قَوْمِهِ فَقَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ إِنِّي أَخَافُ عَلَيْكُمْ عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ 59-

Biz Azimüşşan, Nûh Aleyhisselam'ı gönderdik. Nûh Aleyhisselam'ın adı Abdûlgaffar'dır. Nûh; nevhadandır. Nevha; ah-û figan demektir. Çok zaman ağlardı, ah-û figan ederdi. Bu itibar ile Nûh demişler. Nûh lakabını da fazla sevdiği için Hâlik-i Kâinat da Kur'an-ı Azimüşşân'da Nûh lakabı ile tesmiye etmiş. Nûh Aleyhisselam da diğer peygamber gibi 40 yaşında peygamber olmuş, 950 sene kavminin içinde kalmış, tevhide davet etmiş,

hidayete gelenler 80 kûsür kişi, tufandan sonra da 250 sene yařamıř, bûten ômrû 1240 senedir.

إِلَى قَوْمِهِ Biz Azimüşşan, Nûh Aleyhisselam'ı gönderdik, peygamber olarak onun kavmine. فَقَالَ Dedi; يَا قَوْمُ "Ey benim kavmim, اَعْبُدُوا اللَّهَ Âllâh'a ibadet ediniz, Âllâh'ı tevhid ediniz. Çünkü O'ndan başka bir Mâbud yok. Ancak yoktan sizi var eden O'dur, O'na ibadet ediniz. اِنِّي Ben muhakkak أَخَافُ عَذَابَ korkuyorum sizin için eğer gayriye ibadet ederseniz عَذَابَ azim olan gün, azab-ı azim olan kıyamet gününün azabından korkuyorum, başınıza gelecek. Böyle nasihat etti.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ 60

قَالَ الْمَلَأُ Milyan, mili; dolu demektir. Meclisi dolduran. Millet meclisini dolduran faraza. Hükümdarın meclisini dolduran. Meclise herkes giremiyor. مِنْ قَوْمِهِ Meclise girenler, kavmin büyükleri olur. Kavminden meclisi dolduranlar dediler; إِنَّا "Bizler لَنَرِيكَ seni görüyoruz ey Nûh, فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ hatada beyyin olan, zâhir olan hatada görüyoruz seni." Buna cevaben diyor, Nûh Aleyhisselam.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي ضَلَالَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ 61

لَيْسَ بِي Nûh Aleyhisselam dedi; "Ey benim kavmim, قَالَ يَا قَوْمِ bende bir dalalet yoktur, fenalık yoktur. Ben, Âllâh'ın emri ni size tebliğ ediyorum. وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ Ben, Rabb'ül Alemin'den size gönderilmiş bir peygamberim, vazifemi size ifâ etmek için söylüyorum.

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنْصَحُ لَكُمْ وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ 62

أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ Size tebliğ ediyorum risâleti. رَبِّي Rabbimin ri-salesini, akâid mev'ızı ve ahkâmını, Rabbimin ahkâmını size tebliğ ediyorum, وَأَنْصَحُ لَكُمْ size nasihat ediyorum. Nasihat, hayrı talep etmektir (yâni hayrı talep etmek) ûridûl hayra lekûm. Azab-ı İlâhi'den tahzir ediyor, imana davet ediyorum. وَأَعْلَمُ مِنَ اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ Ben bilirim Âllâh'tan, sizin bilmediğiniz şeyleri. Âllâh'ın vahyinden biliyorum. Azab-ı İlâhi gelecektir eğer siz bu inkârda devam ederseniz."

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنذِرَكُمْ وَلِتَتَّقُوا-63
وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

أَوْعَجِبْتُمْ Hemze-i istifamdır. Beni tekzib ediyorsunuz, size acayip mi geliyor? أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizden size bir mez'iza, bir salah, bir takva size gelsin. عَلَى رَجُلٍ مِنْكُمْ Bir adamın lisanı üzerine, sizden bir adamın dili üzerine, Rabbinizden mev'ıza gelmeyi acayip mi görüyorsunuz? Bu mev'ızadan da gaye; لِيُنذِرَكُمْ sizi, Azab-ı İlâhi'den muhafaza etsin korkutsun, وَلِتَتَّقُوا Âllâh'tan korkasınız. وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ Ondan sonra size, Rahmet-i İlâhiye gelsin. Siz, bunu acayip mi görüyorsunuz?

فَكَذَّبُوهُ فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ فِي الْفُلْكِ وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا-64
إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا عَمِينَ

Nûh Aleyhisselam'ı dinlemediler, Gayratullâh'a dokundu. Nihayet Nûh Aleyhisselam beddua etmeye başladı. Beddua da bu; "Ya Rabbi, bunlar değil, bunların evlatları da iman etmezler, فَكَذَّبُوهُ tekzib ettiler." فَأَنْجَيْنَاهُ Biz Azîmüşşan, duâsını kabul ettik,

onu halas ettik. Yalnız onunla değil, وَالَّذِينَ مَعَهُ onunla beraber olanları da halas ettik, فِي الْفُلْكِ gemide bulunanları kurtardık. O zaman emretti Cibril-i Emin vasıtası ile gemiyi yapsın. İstihzayı ileri götürdüler. "Şimdiye kadar peygamber idi, şimdi ise neccar oldu" dediler. Gemi yapılıp bittikten sonra, bazıları hakaret olsun için gemiye necaset yapıyorlar. Kudret-i İlâhiye ile onlara bir uyuz hastalığı hâsıl olur. İçlerinden birisi, geminin içinde iken üstüne bulaşan necasetin uyuz hastalığına iyi geldiği görünce, diğerleri gelip parça parça gemiyi temizlemek sûreti ile üzerlerine sürerler. Böylece uyuz hastalığından hepsi kurtulur, gemi de temizlenmiş olur. Gemi 124.000 tahtadan ibaret olup her tahtanın üzerinde bir peygamberin ismi yazılmış idi. Son tahtada Rasûl-û Ekrem Sallâ-lâhû Aleyhivessellem'in ismi yazılı olunca, Cibril-i Emin geminin tamamlandığını haber verdi. Geminin tamamı abanoz ağacından idi, gemi üç katlı idi. İlk katında hayvanlar, orta katta iman edenler. Ümmetinden 72 kişi iman etmiş, Nûh Aleyhisselam'ın ailesi 2, üç oğlu gelinleri ile 6 kişi, tamamı 80 kişidir. Gemi su üzerinde 6 ay gezdi, altı ay sonunda Cudi Dağı ki Musul'un Sencar kazasında, Cudi Dağı üzerinde karaya oturmuş. Heştıyan Köyü de bugün orada mevcuttur, 80'lik köy demek. وَأَغْرَقْنَا الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا Ayât-ı beyyinatı tekzib edenleri gark ettik. إِنَّهُمْ Onlar, كَانُوا قَوْمًا hor kavim idi, عَمِينَ basiretleri olmayan bir kavim idi. Basiret başka, basar başkadır.

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ -65
أَفَلَا تَتَّقُونَ

وَالِى عَادِ أَخَاهُمْ هُودًا Biz Azîmüşşan, Âd Kavmine gönderdik
أَخَاهُمْ kardaşları, nesep cinsinden Hûd Aleyhisselam'ı. Hûd bin
Abdullah bin Rubah bin Halat bin Âd bin Arz bin İram bin Sam
bin Nûh Aleyhisselam. Âdem Aleyhisselam birinci ebûlbeşer, Nûh
Aleyhisselam ise ikinci ebûlbeşerdir. Sam; Arapların, Acemlerin,
Rumların babasıdır. Yafes, Türklerin babası. Hâm, Berberilerin ba-
basıdır. O da söyledi, Nûh Aleyhisselam gibi; قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ
مَا لَكُمْ "Ey benim kavmim, Âllâh'a ibadet ediniz başkasına değil.
أَفَلَا تَتَّقُونَ Âllâh'tan başka bir ilah yok, mâbud yok
Niçin korkmuyorsunuz Âllâh'tan, mabûdat-ı batılaya ibadet edi-
yorsunuz?

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرِيكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ -66
مِنَ الْكَاذِبِينَ

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ Yine o kavmin has cemaati, Hûd
Aleyhisselam'a cevap verdiler. "Biz, seni se-
fahat ve dalalette görüyoruz. وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ Risaletinde
yalancı zannediyoruz seni. Peygamberlik davanda yalancılardan
sanıyoruz" dediler.

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ -67

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ Hûd Aleyhisselam, "Ey kavmim"

dedi. "Bende akıl hafifliği yoktur. وَلَكِنِّي رَسُولٌ مِّن رَّبِّ الْعَالَمِينَ Ben, Rabb'il Alemin'den size gönderilmiş bir peygamberim.

أَبْلَغُكُمْ رَسُولَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ 68-

Rabbimin risâlâtını, emri ve nehyini tebliğ edici olarak geldim. Sizin için emin bir nasihatçıyım. Azab-ı İlâhî'den korkutup tevbe ve imana davet ediyorum.

أَوْعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِّن رَّبِّكُمْ عَلَى رَجُلٍ مِّنكُمْ لِيُنذِرَكُمْ 69-
وَأَذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِن بَعْدِ قَوْمِ نُوحٍ وَزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصِطَةً
فَأَذْكُرُوا آلَاءَ اللَّهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ

Sizi, Âllâh-û Teâlâ'nın azabından korkutmak için Rabbiniz tarafından, iğnizden biri vasıtasıyla size vahiy gelmesine taaccüp mü ediyorsunuz ve beni tekzib ediyorsunuz? Sizden bir adamın lisanı ile gelsin, إِذْ جَعَلَكُمْ وَاتذکرُوا Hatıra getiriniz sizi va'z-ı nasihat etsin. لِيُنذِرَكُمْ size va'z-ı nasihat etsin. Âllâh CelleCelâluhû, size en yakın olan Nûh Aleyhisselam kavmidir, sizi onlardan sonra hulefa halk etti. وَزَادَكُمْ Size halkte kuvvette genişlik verdi Âllâh. فَأَذْكُرُوا Âllâh-û Teâlâ'nın nimetlerini hatırlayınız, belki felâh bulursunuz."

Hûd Aleyhisselam 464 sene yaşadı. Berde acuz denilen kocakarı soğukları; Çarşamba sabahı başlamış. 3 gün Şubat'tan, 4 gün de Mart ayından, kâfir kavim rüzgâr ile helâk oldu.

قَالُوا أَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللَّهَ وَحْدَهُ وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ آبَاؤُنَا فَأْتِنَا بِمَا-70
تَعِدُّنَا إِنَّ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ

قَالُوا Hûd Aleyhisselam'a dediler. "Sen geldin bize, yalnız Âllâh-û Teâlâ'ya ibadet edelim" diye. وَنَذَرَ مَا "Âbâ-u ecdadımızın tapmakta oldukları putları bırakmamız için mi geldin? Biz söylediklerine inanmayız" dediler. إِنَّ كُنْتَ مِنَ "Öyle ise vadettiğin azabı getir" dediler. الصَّادِقِينَ "Eğer söylediğin doğru ise azabı getir" dediler.

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِنْ رَبِّكُمْ رَجْسٌ وَغَضَبٌ أَتُجَادِلُونَنِي فِي أَسْمَاءٍ 71-
سَمِيتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ فَانْتَظِرُوا إِنِّي
مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ

Hûd Aleyhisselam buyuruyor ki; "Vaki olmuş gibidir, size bu azap gelecek. رَجْسٌ مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizden azaptır, وَغَضَبٌ Gazab-û İlâhî'dir, İntikam-ı İlâhî'dir. أَتُجَادِلُونَنِي فِي Bana karşı mücadele mi ediyorsunuz? Birtakım isimleri kendiniz takıyorsunuz. Kendiniz, elinizle putları yapıyor, bu mâbuttur diye isim koyuyorsunuz, buna mı ibadet ediyorsunuz? مَا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ Bunların ibadetine bir deliliniz yok, varsa delilinizi gösterin. فَانْتَظِرُوا إِنِّي مَعَكُمْ مِنَ الْمُنْتَظِرِينَ Aza-bı intizar ediniz, ben de sizinle beraber intizar edenlerdenim. Siz diyorsunuz yok, ben ise diyorum var.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا وَقَطَّعْنَا دَايِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا-72
وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ

فَأَنجَيْنَاهُ Azap geldi kâfir olanlara, Nûh Aleyhisselam iman edenlerle halas oldu. وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِنَّا. İman edenleri rahmetimizden dolayı halas ettik. وَكُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَابُ وَفُتِحَتْ لَهُمُ الْأَبْوَابُ Kestik, دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقِتَابُ وَفُتِحَتْ لَهُمُ الْأَبْوَابُ Kestik, وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ. İman etmediler, Âd-i Ülä böyle helâk oldu. Şimdi Âd-i Ühra, Semud kavmi.

وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسَوْءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ آلِيمٍ 73-

وَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا Biz Azimüşşan, Semud kavmine de gönderdik nesepten, kardeşleri olan Salih Aleyhisselam'ı. Onların arasında 100 sene geçmiş, Salih Aleyhisselam 280 sene yaşamıştır. قَالِى ثَمُودَ أَخَاهُمْ صَالِحًا Salih Aleyhisselam dedi. "Ey benim kavmim ancak Âllâh'a ibadet ediniz. Âllâh'ı tevhit ediniz. Âllâh'tan başka bir mâbud yok. قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ İşte beyyine mucizeler geldi size Rabbinizden." Dediler ki Salih Aleyhisselam'a, bir taşı gösterdiler. "Biz, sana iman edeceğiz ama bu taştan deve çıkacak, o deveden de derhâl bir yavru doğuracak. Bu isteğimiz olursa iman ederiz, olmazsa iman etmeyeceğiz" dediler. Salih Aleyhisselam duâ etti, istedikleri gibi deve zuhur etti. Salih Aleyhisselam, onları imana davet etti. هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ "İşte bu Âllâh'ın devesidir, göndermiştir لَكُمْ آيَةٌ size ayettir, alâmettir, benim hak peygamber olduğuma. فَذَرُوهَا Bunu haline bırakınız, تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ Âllâh'ın arzından yesin (içsin,) وَلَا تَمَسُّوهَا بِسَوْءٍ fenalıkla el sür-

meyiniz bu deveye. **فَيَأْخُذْكُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ** Aksi halde azab-ı elim size Cenâb-ı Hak'tan gelecektir.”

74- وَاذْكُرُوا إِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ مِنْ بَعْدِ عَادٍ وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا فَاذْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ وَلَا تَعَثُّوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ

Hatırlayın ki Âllâh-û Teâlâ, sizi Âd kavminin helâkinden sonra onlara halef kıldı. **وَإِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَاءَ** Âd kavminden sonra, **وَبَوَّأَكُمْ فِي الْأَرْضِ** sizi kuvvet-i kudret sahibi yaptı yeryüzünde. **تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا** Onlar çok kuvvetli ve çokta yaşarlardı. Siz sehil olan yerlerde, kasırlar köşkler yaparsınız, yazın orada geçirirsiniz. **وَتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا** Taştan dağları da kayaları yontup kışlık evler yapıyorsunuz, bu kuvvet-i kudreti size verdi Âllâh. **فَاذْكُرُوا الْآءَ اللَّهِ** Âllâh-û Teâlâ'nın bu nimetlerini hatırlayınız. **وَلَا تَعَثُّوا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِينَ** Fesat edici olarak yeryüzünde gezmeyiniz, fesatçılar olarak karışıklık çıkarmayınız.

75- قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ قَالُوا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهِ مُؤْمِنُونَ

Dedi, cemaatin içini dolduran kavminin ileri gelenlerinden, kibreden, istikbar eden, iman etmeyi kibirlerine yediremeyenlerin ileri gelenleri. Bu küfrün ekseriyeti istikbardan oluyor. **لِلَّذِينَ اسْتُضْعِفُوا** Zayıf ve aciz görülen iman edenlere dediler ki. **أَتَعْلَمُونَ أَنَّ صَالِحًا مُرْسَلٌ مِنْ رَبِّهِ**

Salih Aleyhisselam'a iman edenlere dediler ki; "Biliyor musunuz siz, Salih Aleyhisselam'ın gerçekten Rabbi tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğunu biliyor musunuz?" قَالَوا İman edenler dediler; "Bizler, Salih Aleyhisselam'a gönderilen ahkâma iman ettik."

قَالَ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا إِنَّا بِالَّذِي آمَنْتُمْ بِهِ كَافِرُونَ-76

O iman etmeyi kibirlerine yediremeyenler dediler; "Sizin iman ettiğinize inanmıyor ve inkâr ediyoruz" dediler. Neticede,

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوا يَا صَالِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَا إِن كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِينَ-77

onlara ayet olan o dişi deveyi, ayaklarını keserek öldürdüler. وَقَالُوا Rabbinin emrine isyan ettiler. وَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ "Ey Salih Aleyhisselam, sen gönderilen peygamberlerdensen bize tehdit ettiğin azabı getir" dediler.

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ-78

Bunun üzerine şiddetli bir sarsıntıya, müthiş bir zelzeleye tutuldular. فَاصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ Ve oldukları yerde, diz üzerinde yüzükoyun düşerek helâk olup cehenneme gittiler.

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ-79

وَقَالَ يَا سَالِيحُ أَتَوَلَّيْتُ عَنْهُمْ قَوْمٌ ey benim kavmim dedi. Peygamber oldukları, kalpleri hassas olduğundan mütehassıran dedi. "Ben, Rabbinin risaletini emrini size tebliğ ettim, وَنَصَحْتُ لَكُمْ sizi nasihat ettim وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّاصِحِينَ ama siz nasihat edenleri sevmiyorsunuz."

وَلَوْطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِنَ الْعَالَمِينَ

وَلَوْطًا Ey Habibim Sallâllâhu Aleyhivessellem, Lût Aleyhisselam'ın ahvalini ümmetine bildir, ibret alsınlar. Lût İZْ قَالَ لِقَوْمِهِ Aleyhisselam kavmine dedi. Lût Aleyhisselam, İbrahim Aleyhisselam'ın kardeşinin oğludur. Lût Aleyhisselam, İbrahim Aleyhisselam'ın yanında yetişti ve peygamber oldu. Südum'a gönderdi Lût Aleyhisselam'ı, kendisi de Filistin'de kaldı الْفَاحِشَةَ. Onlar icat ettiler erkeklerle erkeklerin bulunmasını, Lût Aleyhisselam nasihat etti ve dedi. "Bu fahişeyi siz yapıyorsunuz. مَا سَبَقَكُمْ بِهَا مِنْ. Âlemde sizden evvel hiçbirinin yapmadığı hayasızlığı mı yapıyorsunuz? Sizden evvel hiçbir kavimde bu hal zuhur etmemiştir." Bu fiil, Lût Aleyhisselam'ın kavminde ayrıca bu ümmetin füsekalarında görülmüştür, başka bir yerde görülmemiştir.

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ 81-

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِنْ دُونِ النِّسَاءِ Çünkü siz kadınları bırakıp da şehvetle erkeklere gidiyorsunuz. بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ Siz

müsrifsiniz, helâli bırakıp da harama gidiyorsunuz, haddi aşan bir kavimsiniz. Onlara böyle nasihat etti.

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَنْ قَالُوا أَخْرِجُوهُمْ مِنْ قَرْيَتِكُمْ إِنَّهُمْ أَنْفُسٌ يَتَطَهَّرُونَ 82

Kavminin verdiği cevap kâfi, yeterli cevap olmadı. Suale karşı cevap değil, kendilerine göre cevap verdiler. Kavmin cevabı; "Onları, (Lût ve taraftarı iman edenleri) çıkarın memleketinizden" Cevap bu olmayacaktı, suâle mutabık cevap olmalıydı. Sanki temizlik gösteriyorlar bize, pek fazla temiz kalmak isteyen insanlar demekten ibaret kaldı. Hülâsa iman etmediler.

فَأَنْجَيْنَاهُ وَأَهْلَهُ إِلَّا امْرَأَتَهُ كَانَتْ مِنَ الْغَابِرِينَ 83

Biz Azîmüşşan, halas ettik onu ve onun ehli, iman edenleri. Lût Aleyhisselam'ı ve imanı eden hanımı ve aile efradını, ona iman edenleri kurtardık. Lût Aleyhisselam çok uğraştı, nasihat etti, nasihat fayda vermedi. Sabaha karşı idi. Lut Aleyhisselam, ona iman eden hanımı ve kızları beraber evden çıktılar, şehirden uzaklaşınca tayy-i zaman ve tayy-i mekân ile az bir zaman içinde İbrahim Aleyhisselam'ın yanına gittiler, halas oldular. Hıyanet eden hanımı da azap edilenlerin içine girdi.

وَأَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَطَرًا فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ 84

Biz Azîmüşşan, üzerlerine yağmur gibi taş

yağdırdık. فَأَنْظِرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِينَ Bakınız mücrim olanların, Âllâh-û Rasûlûllâh'a isyan edenlerin cezası nasıl olur.

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا قَالَ يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ

وَالِى مَدْيَنَ أَخَاهُمْ شُعَيْبًا Medyen, İbrahim Aleyhisselam'ın meşhur olan evlatları, İsmail'dir ki Rasûl-û Ekrem'in ceddî. İshak Aleyhisselam, Ben-i İsrail peygamberlerinin babaları. Bunlardan başka diğer hanımlardan birkaç tane evladı var, birisi Medyen'dir. Medyen olarak şehre isim verilmiş. Medyen şehri, Kahire'ye sekiz konaktır. Orada bu şehri yapmış, kendi namına izafetle Medyen şehri ve Medyen kavmi. Şuayip Aleyhisselam, bu kavme peygamber gönderildi. Şuayip Aleyhisselam hâtib'ül enbiyadır, hitabeti gayet lâtif idi. Peygamberan-i İzâm'ın emanetleri yanında idi. Mûsâ Aleyhisselam on sene yanında bulundu ve kızı ile evlendi.

Biz Şuayip Aleyhisselam'ı gönderdik Medyen kabilesine. قَالَ "يَا قَوْمِ اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ" Ey kavmim, Âllâh-û Teâlâ'dan başka Mabûd yok, O'na kulluk edin. "قَدْ جَاءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِنْ رَبِّكُمْ" Âllâh-û Teâlâ bir takım beyyineler verdi benim sıdkıma, doğruluğuma mucizeler verdi. O mucizeleri gördünüz, iman ediniz. Onların da kabahatleri; ölçü ve tartıları noksan yaparlardı. "فَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ" Ölçeği tamam yapınız, kileyi teraziyi tam tutun. "وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ أَشْيَاءَهُمْ" Halkın eşya-

larını aldatarak almayınız, malını haram olarak almayınız. Terazi ve ölçek doğru olsun. **وَلَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا** Yeryüzünü küfür ile me'asi ile doldurmayınız, ıslah olduktan sonra. **Âllâh**, kitap peygamber gönderdi, neden bu fesadı yapıyorsunuz? **ذَلِكُمْ** Eğer Mü'min iseniz bunlar sizin için daha hayırlıdır.

86- وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا فَكَثَرَكُمْ وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

وَلَا تَقْعُدُوا بِكُلِّ صِرَاطٍ Tehdit ederek, inananları **Âllâh** yolundan alıkoyarak, korkutarak men etmeyin ve yolun eğrisini istemeyin. **تُوعِدُونَ وَتَصُدُّونَ عَنِ سَبِيلِ اللَّهِ** Onları tehdit edip de yoldan çevirmek için, **مَنْ آمَنَ بِهِ وَتَبْغُونَهَا عِوَجًا** O'na iman edenleri men etmeyiniz." Eğri büğrü talep etmek. **وَأَذْكُرُوا إِذْ كُنْتُمْ قَلِيلًا** Hatırlayınız, siz bir zaman az bir kavim idiniz. **Âllâh** CelleCelâlûhû lütf-û kerem etti, sizi çoğalttı.

وَانْظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ Bakınız ki **Âllâh** CelleCelâlûhû, müfsitlerin sonu nasıl olmuştur. Sizden önce geçen ümmetlerin ifsat edenlerin akibetleri ne oldu, görüyorsunuz.

87- وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ وَطَائِفَةٌ لَمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّى يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ

وَإِنْ كَانَ طَائِفَةٌ مِنْكُمْ آمَنُوا بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ Sizlerden ey insanlar! Bir taife, benimle gönderilen Ahkâm-ı İlâhiye'ye iman eder-

se, iman etmiş ise diğer bir taife de iman etmemiş ise Rasûl-û Ekrem'e bu tesellidir. **وَطَائِفَةٌ لَّمْ يُؤْمِنُوا فَاصْبِرُوا حَتَّىٰ يَحْكُمَ اللَّهُ بَيْنَنَا** Âllâh-û Teâlâ, aramızda hükmedinceye kadar sabredin. Âllâh CelleCelâlûhû, aranızda hakem olur. Muhik olanı cennete, muhik olmayanı da cehenneme ithal eder. **وَهُوَ خَيْرُ الْحَاكِمِينَ** Âllâh-û Azimüşşan, hakimlerin en hayırlısıdır. Hâlik-i Kâinat, Habibine diyor ki; "Ey Habibim, müteessir olma. İman eden etmiş, iman etmeyenlerden de müteessir olma. Çünkü Âllâh, yakında hükmünü izhar eder."

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ مِنْ قَرْيَتِنَا أَوْ لَتَعُوذُنَّ فِي مِلَّتِنَا قَالَ أَوَلَوْ كُنَّا كَارِهِينَ

قَالَ الْمَلَأُ Mili; cemaat. Hususi cemaat, misal bugünkü millet meclisini dolduran milletvekilleri. Dediler, **الَّذِينَ اسْتَكْبَرُوا** kibr-i inat ile iman etmeyen cemaat, istikbar ile Şuayp Aleyhisselam'a iman etmeyen cemaat **مِنْ قَوْمِهِ** dediler. (Şuayp Aleyhisselam'ın söylediği sözlere karşı, filân şey noksandır diyemiyorlar, diyemedikleri için de toptan red etmeye başlıyorlar. Bugün İslamiyet'e itiraz edenler. Efendim filân hususa bizim aklımız ermiyor demiyorlar da tamamına birden eskidir geridir diyor. Hâlbuki akli yetmeyen şeyi beyan ederse, onun cevabı dinimizde kitaplarımızda mevcuttur. Şuayip Aleyhisselam'ın zamanında böyle.) Cevap olarak ne dediler? **لَنُخْرِجَنَّكَ يَا شُعَيْبُ** Böyle devam ederseniz ey Şuayyb, seni köyümüzden, karyemizden çıkaracağız. **وَالَّذِينَ آمَنُوا مَعَكَ** Yalnız seninle kalmıyor, seninle iman edenleri de çıkaracağız. **مِنْ قَرْيَتِنَا**

“Köyümüzden seni ve sana tâbi olanların hepsini çıkaracağız” dediler. Niçin? Âllâh diyor. Vahdaniyet-i İlâhiye kâil olduğu ve onlara tebliğ ettiğine düşman oluyor. Beyyineye cevap vermiyor, toptan karşı geliyor. **أَوْ لَتَعُودَنَّ فِي مِلَّتِنَا** Yahut siz, milletinize avdet edersiniz. Ya dinimize avdet edersiniz ve yahut da sizi köyümüzden çıkaracağız.

أَوْ لَوْ Şuayip Aleyhisselam, onlara söyledi cevaben. “Bizi çıkaracak mısınız **كُنَّا كَارِهِينَ** ikrah ettiğimiz halde, istemesek de mi (bizi yurdumuzdan çıkaracak veya dinimizden döndüreceksiniz) dedi. Eğer biz, dediğiniz gibi size avdet edersek,

قَدْ افْتَرَيْنَا عَلَى اللَّهِ كَذِبًا إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا 89-
وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّنَا وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ
عِلْمًا عَلَى اللَّهِ تَوَكَّلْنَا رَبُّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ
الْفَاتِحِينَ

Âllâh’a iftira etmiş oluruz. Çünkü dininiz bâtıldır, bize teklifiniz oraya avdettir. Oraya avdet ise iftiradır Âllâh’a. **إِنْ عُدْنَا فِي مِلَّتِكُمْ** Eğer tekrar biz avdet eder dâhil olursak milletimize, Âllâh’a iftira etmiş oluruz. **بَعْدَ إِذْ نَجَّيْنَا اللَّهُ مِنْهَا** CelleCelâlûhû, bizi oradan halas ettikten sonra tekrar oraya avdet etmek, Âllâh’a iftira etmek olur. **وَمَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَعُودَ فِيهَا** Layık değildir bize, olmaz bizim için tekrar avdet etmek. **إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ** Âllâh’ın meşiyetindedir her şey. Eğer Âllâh, bizi mahzûl eder de mahvetmek isterse bizi çevirebilir. Fakat ümidimiz Cenâb-ı Hak’tan odur ki bizi af ve mağfiretle merhamet edecek. **وَسِعَ رَبُّنَا**

كُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا Bizim Rabbimizin ilmi, her şeyi ihâta etmiştir. Bizi de sizi de halinizi de bizim halimizi de ihata etmiş, sizi de bilir, bizi de görür. اللَّهُ تَوَكَّلْنَا Âllâh'adır tevekkülümüz, Âllâh'a mütevekkiliz. Biz de umurumuzu Âllâh'a bırakıyoruz. Âllâh'a tevekkül ederiz ki bize sebat ihsan eder, bildiğimizde devam ederiz. Şuayip Aleyhisselam, onların ısrarından anladı ki iman etmeyecekler. Başladı dua etmeye رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ "Ey bizi terbiye eden küçüklükten bugüne kadar, hükmet bizimle kavmimiz arasında hak ve adalet ile. وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ Adaletin, hakimlerin, Âhkâm'ül Hakimin olan Hayr'ul Fatihin sensin." Yâni fetih; hüküm mânâsındır, hayr'ul hakimin demektir. (Şuayip Aleyhisselam böyle dua etti.)

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ لَئِنْ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا إِنَّكُمْ إِذَا-90
لَخَاسِرُونَ

وَقَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ Yine o cemaat dedi. Şuayip Aleyhisselam'ın kavminden iman etmeyenler istikbaren dediler. لَئِنْ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا Birbirine bu sefer, "Eğer siz, Şuayip'e Aleyhisselam tâbi olursanız" yâni Şuayip Aleyhisselam'a iman edenlere söylediler. "Eğer siz Şuayip Aleyhisselam'a iman ederseniz, إِنَّكُمْ إِذَا لَخَاسِرُونَ siz o zaman hüsrana girersiniz. Çünkü âbâ-û ecdadınızın dinini kaybettiğiniz gibi, elimizden de neler çekersiniz:" Onlar da böyle tehdit ettiler. Hâlik-i Kâinat, peygamberinin duâsını kabul eder. Hâlik-i Kâinat, Şuayip Aleyhisselam'ın duâsını kabul etti. Evvela 7 gün yağmurları havayı kesti, hararet fazlaştı. Ondan sonra tefsire göre âdeta cehennemden tarafından bir hava verdi oraya.

Öyle sıcak oldu ki evlerin altlarına girdiler hepsi, serin olsun diye. Oradan da bir zelzele oldu, sayhayı Cibril'den dolayı. Damlar olduğu gibi üstlerine düştü, yeryüzünde hiç kimse kalmadı tamamen mahvoldular. Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak;

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ جَاثِمِينَ-91

فَأَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ Titremeye başladılar, onlar şiddetli bir sar-sıntıya (müthiş bir sesle zelzeleye) tutuldular. فَأَصْبَحُوا فِي دَارِهِمْ Sabahlandılar evlerinde **casimine camidine, bârikine alerrakmi**, diz üstü donakaldılar. Ve oldukları yerde yüzükoyun düşerek helâk oldular.

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا كَانُوا هُمُ الْخَاسِرِينَ-92

الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا Şuayip Aleyhisselam'ı tekzip edenler, كَأَن لَّمْ يَغْنَوْا فِيهَا sanki oralarda hiç oturmamış gibi olmuşlardı. الَّذِينَ كَذَّبُوا شُعَيْبًا KAZIBANLAR, Şuayip Aleyhisselam'ı yalanlayanların kendileridir. (Şuayip Aleyhisselam bu hali görünce, peygamberdir, peygamberlerin kalbinde merhamet fazladır.)

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَا قَوْمِ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَنَصَحْتُ لَكُمْ-93
فَكَيْفَ أَتَى عَلَى قَوْمٍ كَافِرِينَ

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ dedi, وَقَالَ يَا قَوْمِ (Evvela kalbinde teessüf hâsıl olunca, sonra kendine dedi. Bunlara teessüf etmeye değmez.) Çünkü lâzım gelen tebligat yapıldı, Âllâh'a isyan

ettiler. Böyle asiler için de teessüf etmenin değeri yoktur. Âllâh'a isyan eden bir adamın başına gelen bir felaket, Müslümanlar için bir nimettir. Bir münafığın bir memlekette helâki için "Elhamdülil-lahi Rabbil Âlemin" demek lâzım gelir. Şuayip Aleyhisselam teessüren dedi. "Ey benim kavmim, لَقَدْ أَرْسَلْنَاكَ رَسُولًا مِنْ رَبِّي Rabbimin risalatını, emrini size tebliğ ettim. وَنَصَحْتُ لَكُمْ Hayrı talep ettim sizin için, tevbeye davet ettim sizi. Siz dinlemediniz, bugün de cezasını gördünüz. Sonra kendi kendine dedi. فَكَيْفَ أَسَى عَلَى قَوْمٍ Nasıl ben müteessir olurum, kâfir olan bir kavim üzerine. Artık ben, o kâfirlerin helâkine nasıl acırım (ki buna istihkak kesp etmişlerdi) dedi.

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَاءِ ۚ
لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ

Âdet-i İlâhiye, Hâlik-i Kâinat birdenbire tutmuyor. Mukaddimleri izhar eder, o mukaddimler bittikten sonra istidractan geçirir de kahr-ı gazap gelir. Hiçbir memlekete göndermedik, إِلَّا bir peygamber gönderdik بِالْبَأْسَاءِ helâkten evvel. O memleketin ahalisini be's ile fakr ile darra hastalık ile şiddet sıkıntı ile başlarına getiriyoruz. Bunun hikmeti; لَعَلَّهُمْ يَضُرَّعُونَ belki vazgeçerler, tezellül, tazarrû ederler de iman ederler.

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّى عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا ۚ
الضَّرَاءُ وَالسَّرَاءُ فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ Ondan sonra tebdil ediyoruz, i'tâ

ediyoruz istidracen seyyie yerine haseneyi. Yâni fakirlik yerine zenginliği, hastalık yerine sıhhati iade ediyoruz, bu da istidractır. **وَقَالُوا قَدْ** Çoğalıncaya kadar, çoğaldıktan sonra küfürlerini ileriye götürürler, mütenebbih olmazlar evvelki musibetlerden. **مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ** Diyorlar ki; "Bizim âbâ-û ecdadımız da evvelki sıkıntılar zamanında sıkıntı ve hastalıklar geçirmişler. Bu bizim amelimizin tesiri değil ancak âbâ-û ecdadımız da bunları geçirmişler. Sonra iyilik de gelmiş onlara. Bize aynen onlara geldiği gibi geldi. Hâlbuki bilmiyorlar ki evvelki kahr-ı gazap, sonra gelen ise istidrac idi. Her ikisinden de onların tazarru edip de Âllâh'a yalvarmak idi. **فَاَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ** Ondan sonra onları ansızın ahzediyoruz haberleri olmadan yâni belâların geleceği haberleri olmadan ahzediyoruz. Düşünmedikleri bir zamanda azaba uğrattıverdik.

وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ آمَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ -96
وَالْأَرْضِ وَلَكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ

وَلَوْ Eğer **أَهْلَ الْقُرَى** bu tekzibi eden, Peygamberan-i İzâm'ı tekzip eden. Beş altı peygamberin ahvali geçti, hepsini de tekzip etmişlerdi. Eğer bu memleketlerin ahâlisi **آمَنُوا** Âllâh'a ve Rasûllerine iman etseydi, **وَاتَّقَوْا** ittika etselerdi vazgeçerlerdi küfür masiden. O azap başlarına gelmezdi. **لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم** Biz açacaktık onlara, genişleyecekti onlara **بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ** semâvatın bereketi yağmurla. Yerin bereketi nebatat-ı hasılat ile genişletecektik. **وَلَكِن كَذَّبُوا** biyatına. Amma nimetin kadrini bilmediler, ayetleri tekzip ettiler. **فَاَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ** Biz Azîmüşşan,

onları ahzettik. Kahrettik yaptıkları kötülükler, küfür ve measi yüzünden onları azaba uğrattık.

97- أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا وَهُمْ نَائِمُونَ

Hûlâsa iman ve ittika edenler, Bereket-i İlâhiye'ye nâil olurlar. أَفَأَمِنَ Memleketlerin ehli emin olurlar mı, أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيَاتًا onlara azabımız gelsin geceleyin uyurlarken? وَهُمْ Kendilerine azabımızın erişmeyeceğinden emin mi oldular? نَائِمُونَ Uykuda iken azabımızın gelmeyeceğinden emin mi idiler?

98- أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ

Yahut bu memleketlerin halkı, bunu gördükten sonra emin olurlar mı? أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا Kuşluk vakti oynarlarken (pek fazla gafletleri sebebiyle kendilerine yaraşmıyan şeylerle meşgullerken) وَهُمْ يُلْعَبُونَ azabımızın erişmeyeceğinden emin mi oldular?

99- أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

Âllâh'ın mekir (tehdidi)nden emin mi oldular? فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ Âllâh'ın azabından, mekir ve tehdidinden ancak hüsrana uğrayan kavimler emin olurlar. Kendi mal-ı serveti, makamından dolayı artık yetiştim ben demesin. Bu dünyanın mal-ı serveti, gülerek yemeğe gelen aslana benzer. Öyle ise Azab-ı İlâhi'den hiçbir zaman emin olmamalı. Dâima lütfundan ümit var olmalı, lütfunu istemeli, daima da azabından korkmalı. "Ya Rabbi, sensin azabından halas et beni" demeli.

100- أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِنْ بَعْدِ أَهْلِهَا أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَاهُمْ
بِذُنُوبِهِمْ وَنَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ

Yeryüzünde sakin olanlar, bu kavimlerden sonra zâhir olmadı mı? Bu kavimlerin azaplarını gördükten sonra onlara zâhir olmadı mı? Ehli gittikten sonra أَنْ لَوْ نَشَاءُ أَصْبَنَاهُمْ بِذُنُوبِهِمْ biz ne zaman istesek, onları günahları ile belalara isabet ettirebiliriz, bu yakın olmadı mı? وَنَطْبَعُ عَلَى قُلُوبِهِمْ Kalplerine bir hatim yapıyoruz ki hayır nasihat buraya girmez, فَهُمْ simâ-i kabul ile işitmezler Âllâh'ın kelamını, mev'izayı. Yeryüzünde (helâk olan) evvelki sahiplerinden sonra vâris olanlara, hâlâ şu hakikat belli olmadı mı ki şayet dileseydik, onlara da günahlarının cezasını verirdik. Fakat kalplerini mühürleriz de işitmez olurlar.

101- تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنْبَاءِهَا وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنَاتِ
فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ كَذَلِكَ يَطْبَعُ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِ
الْكَافِرِينَ

Ey Habibim Ekmelerrasûl Sal-lâllâhû Aleyhivessellem, evvelce ahalisini helâk ettiğimiz beldeler! Bazı haberlerini sana hikâye ediyoruz. Onlar, peygamberlerine isyan ettikleri için kahr-ı gazaba uğradılar. Hâlik-i Kâinat da bize bildiriyor, bunların helâki bu cürümlerindendir. Âllâh-û Rasûlûllâh'a iman etmediklerinden bu cezalara müstahak olmuşlardır. Âllâh CelleCelâlûhû imhal verir, ne zaman takdir etmişse o vakit ceza verir. Onların peygamberleri beyyine

ve mu'cizat ile geldiler ve onlara ahvali beyan ettiler. فَمَا كَانُوا evvelce tekzib ettikleri şeylere iman etmediler. كَذَّبُوا مِنْ قَبْلُ ليؤمنوا Öylece evvelâ Âllâh CelleCelâlûhû, onların kalbine tab ediyor, mühürlüyor, hatmediyor, hiçbir nasihat girmiyor, yumuşamıyor dinlemiyor. Dinlemediğinin akabinde de bir belaya giriftar olur.

وَمَا وَجَدْنَا لِأَكْثَرِهِمْ مِنْ عَهْدٍ وَإِنْ وَجَدْنَا أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقِينَ -102

Onların çoğunu ahitlerine vefa eder bulamadık. Belki ekserisini ni fâsıklar bulduk. Yâni içinde iman edenler olsa da pek az. Onlar da beraber azaba giriftar oldular fakat helâkten sonra herkes kendi âmâli üzerine haşrolur.

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ فَظَلَمُوا بِهَا -103
فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ

Mûsâ مِنْ بَعْدِهِمْ مُوسَىٰ Bu tuğyan edenlerden sonra Bu tuğyan edenlerden sonra ثُمَّ بَعَثْنَا Aleyhisselam'ı mucizelerimizle gönderdik. بِآيَاتِنَا إِلَىٰ فِرْعَوْنَ وَمَلَئِهِ Dokuz mucizesi vardı Mûsâ Aleyhisselam'ın. 1) Asâ 2) Yed'i Beyzâ 3) Kaht-ı gılâ 4) Tufan (her tarafı su bastı) 5) Çekirge 6) Bitler 7) Kurbağalar 8) Kan. Bunlar hepsi mucizeler idi fakat tuğyan ettikten sonra mucize ne fayda verir? Mucizelerimizle Mûsâ Aleyhisselam'ı, Fir'avn ve cemaatine gönderdik. Zulmettiler, küfrettiler, tekzibinden dolayı فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِينَ bak o müfsitlerin, kâfirlerin akıbetleri nasıl oldu?

وَقَالَ مُوسَىٰ يَا فِرْعَوْنُ إِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ -104

Mûsâ Aleyhisselam; "Ya Fir'avn! Ben, Rabb'il Âlemin'den gönderilmiş bir peygamberim" dedi.

Fir'avnun hükümdarlığında ileri derecede serbestlik vardı. İki kardeş geliyor, yabancı insanlar, doğrudan doğru sarayına gidiyor. Fir'avnun karşısında, Mûsâ Aleyhisselam teklifini yapıyor söylüyor. Fir'avn, Mûsâ Aleyhisselam ile baş edemeyince, "sâhirlerle muka-bele edelim" dedi.

Hârûn Aleyhisselam, Mûsâ Aleyhisselam'ın ağabeyisi olduğu halde, Mûsâ Aleyhisselam Ulü'l Âzim, Kelimullah bir peygamber olduğu için söz ona kalıyor. Mûsâ Aleyhisselam dedi; "Ben Rabb'ül Âlemin'den, Rasûl olarak size geldim."

حَقِيقٌ عَلَىٰ أَن لَّا أَقُولَ عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقُّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّنْ رَبِّكُمْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ 105-

Ben Âllâh'ın Rasûlü olduğum için, haktır bana layıktır ki Âllâh-û Teâlâ hakkında doğrudan gayri söylememek. Benim üzerime borçtur. Size peygamber olarak geldim ama kavli-i mücerret ile değil, بَيِّنَةٍ مِّنْ فَأَرْسِلْ مَعِيَ بَنِي إِسْرَءِيلَ mucizelerle Rabbinizden geldim. İman etmezsen, hiç olmazsa İsrailoğullarını benimle gönder."

قَالَ إِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِآيَةٍ فَأْتِ بِهَا إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ 106-

Firavun söyledi, Mûsâ Aleyhisselam'a cevaben. "Eğer sen böyle bir ayet mucize ile gelmişsen, فَأْتِ بِهَا getir mucizeni, getir o şahitleri. إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ Eğer davanda sadık isen mucizelerini göster."

فَأَلْقَىٰ عَصَاهُ فَإِذَا هِيَ ثُعْبَانٌ مُّبِينٌ 107-

فَإِذَا هِيَ مûsâ Aleyhisselam asâsını yere bıraktı. فَالْقَى عَصَاهُ Ne görsünler! Mübin, zâhir olan bir ejderha haline geldi. Firavun o derece korkuyorki, ishal oluyor, bu hal ölünceye kadar devam ediyor.

وَنَزَعَ يَدَهُ فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ 108

وَنَزَعَ يَدَهُ Ve elini cebinden çıkardı, فَإِذَا هِيَ بَيْضَاءُ لِلنَّاظِرِينَ seyredenlerin gözlerini kamaştırarak kadar bembeyaz bir el oldu.

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ 109

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ Fir'avn kavminin ileri gelenleri dediler ki; إِنَّ هَذَا لَسَاحِرٌ عَلِيمٌ "Mûsâ Aleyhisselam gerçekten âlim sâhirdir."

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ فَمَاذَا تَأْمُرُونَ 110

يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ Sizi, memleketinizden çıkarmak istiyor ve memlekete sahip olsun. فَمَاذَا تَأْمُرُونَ Firavun burada biraz şaşıyor. O halde ne emredersiniz. Şimdiye kadar **Rabbikûmûl e'lâ** diyordu. Şimdi ise ne emredersiniz, diyor. Cemaatin verdiği karar,

قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ 111

قَالُوا Dediler (Mele cemaat.) أَرْجِهْ وَأَخَاهُ Onların emrini ta'cil etme, biraz tehir et çünkü tehlike var, elindeki asâ birçok insanları öldürebilir. أَرْجِهْ Tehir et onu, وَأَخَاهُ kardeşini de. Bu sihirdir, sihri sihir ile karşılayalım. وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حَاشِرِينَ Senin elinde birçok

medine (şehirler) var. Haber gönder, buraya cem et sâhirleri. O vakit,

يَا تُؤْكُ بِكُلِّ سَاحِرٍ عَلِيمٍ -112

Ne kadar mâhir sihirbaz varsa hepsini sana getirsinler. Firavun bütün memleketlere haber gönderir, ne kadar sâhir varsa gelsin diyor. Mûsâ Aleyhisselam'ın zamanında sihir çok ileri idi.

وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ قَالُوا إِنَّ لَنَا لَأَجْرًا إِن كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ -113

قَالُوا إِنَّ Vaktaki sâhirler, Fir'avn'a geldiler. وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ Dediler; "Bize bir ecir, bir mükâfat verecek misin? إِنَّ كُنَّا نَحْنُ الْغَالِبِينَ Eğer biz galip gelip Mûsâ Aleyhisselam'ı mağlup edersek, bize bir ecir mükâfat verir misin?"

قَالَ نَعَمْ وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ -114

قَالَ نَعَمْ Fir'avn; "Evet, size ecir çok. Yalnız para ile kalmıyor, وَإِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِينَ hem de siz muhakkak benim en yakınlarımdan olacaksınız. Yâni has meclisimden olacaksınız" dedi.

Edep ne kıymetli bir nimettir, eğer ki bu sâhirler sihir için, Mûsâ Aleyhisselam'a mukabele için gelmişler. Fakat Mûsâ Aleyhisselam'a karşı edebini bozmadılar.

قَالُوا يَا مُوسَى إِمَّا أَنْ تُلْقِيَ وَإِمَّا أَنْ نَكُونَ نَحْنُ الْمُلْقِينَ -115

Sâhirler; "Ya Mûsâ! Asânı sen mi önce atarsın yoksa biz mi âletlerimizi bırakalım?" dediler? Yâni terbiyeyi bozmadı, hürmet ettiler.

قَالَ الْقَوَّاءُ فَلَمَّا الْقَوَّاءُ سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوهُمْ وَجَاءُوا 116-

بِسِحْرِ عَظِيمٍ

فَلَمَّا الْقَوَّاءُ Mûsâ Aleyhisselam dedi. "Evvela siz atınız. Ne zamanki onlar attılar. (Ne atmış? Sâhirler, asâ ve ipleri civa ile doldurmuşlar. Güneşli sıcak bir günde asâ ve ipler titremeye başlamış. Halk, yılanla etraf doldu düşüncesi ile korkaklık hâsıl olmuş. سَحَرُوا أَعْيُنَ النَّاسِ İnsanların gözleri sihirlenmiş, hakikati görmüyordu. وَاسْتَرْهَبُوهُمْ Korktular o vaziyetten, o yılanların hareketinden. وَجَاءُوا بِسِحْرِ عَظِيمٍ Hâsılı, büyük bir sihir gösterdiler.

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أَلْقِ عَصَاكَ فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ 117-

وَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ Biz Azimüşşan, Mûsâ Aleyhisselam'a emrettik, vahyettik. وَأَلْقِ عَصَاكَ Onlar yaptılar ya! "Sen de bırak asânı." Asâyı bıraktıktan sonra Mûsâ Aleyhisselam. Asâ, büyük bir ejderha olup ağzını açtı. فَإِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَأْفِكُونَ Civalı olan o asâ ve ipleri, sâhirlerin uydurdukları aletleri yutuverdi. Bu sâhirler düşündüler. Mûsâ Aleyhisselam'ın ejderha olan asâsı eğer sihir olsaydı, yuttuğu asâ ve ipler kadar genişleyecekti. Öyle ise bu Âllâh'tan gelmiş olan bir şeydir ve hak ile hakikattir. Hepsi imana başladılar.

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ 118-

فَوَقَعَ الْحَقُّ Sabit oldu hak, وَبَطَلَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ sâhirlerin bütün yaptıkları bâtil oldu.

فَغُلِبُوا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ 119-

فَعْلَبُوا هُنَالِكَ İskenderiye’de mağlup oldular. Firavun ve kavm-i kabilesi ile beraber, وَانْقَلَبُوا صَاغِرِينَ zelil ve makhûr geri döndüler.

وَالْقَى السَّحَرَةُ سَاجِدِينَ-120

وَالْقَى İlkâ ettiler yâni kendilerine mâlik olmadılar. Sahirler çünkü ilim sahibidirler. Anladılar ki bu, Malûmat-ı İlâhiye’dir. (Âl-lâh-û Teâlâ’nın ilhamiyle) hepsi birden secdeye kapandılar.

قَالُوا آمَنَّا بِرَبِّ الْعَالَمِينَ-121

Biz, Rabb’ül Alemin’e iman ettik. (Böyle dediklerinde Firavun; “benim, beni mi istiyorsunuz” dedi.)

رَبِّ مُوسَى وَهَارُونَ-122

“Mûsâ ve Hârûn’un Rabbine iman ettik” dediler.

قَالَ فِرْعَوْنُ أَمَنْتُمْ بِهِ قَبْلَ أَنْ أَذْنَ لَكُمْ إِنَّ هَذَا لَمَكْرٌ مَكْرُتُمْوهُ فِي-123
الْمَدِينَةِ لِتُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ

Firavun dedi. “Siz iman ettiniz, ben daha izin vermeden, benden izin almanız lâzım gelirdi. Bu herhalde bir hiledir. Siz, şehirde bir hileyi uydurmuşsunuz. Mûsâ Aleyhisselam ile birleştiniz bir hile yaptınız. لِتُخْرِجُوا مِنْهَا أَهْلَهَا Memleketin ahalisini çıkarıp da memlekete sahip olmak için bir hile yaptınız. فَسَوْفَ تَعْلَمُونَ Göreceksiniz başınıza neler neler gelecek, size ne yapacağımı göreceksiniz” dedi.

لَا قُطْعَنَ أَيْدِيكُمْ وَأَرْجُلُكُمْ مِنْ خِلَافِ ثُمَّ لَا صَلْبَيْنَكُمْ أَجْمَعِينَ-124

اَيَّدِيكُمْ Ellerinizi keserim, وَاَرْجُلَكُمْ ayaklarınızı keserim hem de خِلَافٍ tersine, çaprazvari. Sonra da لَأَصْلَبَنَّكُمْ hepsini asâcağım.

قَالُوا إِنَّا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ-125

“Sen, bize Sen, bize İْنَا إِلَى رَبِّنَا مُنْقَلِبُونَ. Sâhirler dediler o zaman. bunu yapabilirsin fakat bizim ahiretimiz mamurdur. Rabbimize kalboluruz, biz ölümle Rabbimize rucû edeceğiz. Bunu yapmasan da sonra ölümümüz yine olacaktır. Öyle ise sen yaptığın zaman, Âllâh’ımıza inkılap ederiz de huzuruna gideceğiz, biz ona müştakız.

وَمَا تَنْقِمُ مِنَّا إِلَّا أَنْ أَمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّئْنَا مُسْلِمِينَ-126

Bizim, senin yanında hiçbir günahımız yok ki ceza ya müstahak olalım. İْنَا أَنْ أَمَنَّا بِآيَاتِ رَبِّنَا لَمَّا جَاءَتْنَا. Sen bizden ancak Rabbimizin ayetleri gelince, O’na iman ettik diye intikam alacaksın.” Bu durum her zaman da caridir. Müslümanları niçin sevmiyorlar? Müslüman oldukları için. Ondandır duâ ediyorlar. “Ya Rabbi, Firavun’un bu tehdidi karşısındayız, sabrı tahammül bize ihsan et. رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا Bizi, İslam’da sabit olduğumuz halde ruhumuzu kabzet. Âllâh-û Teâlâ da bu duâyı kabul ediyor. Firavun bunu yaptı, onlar da şehit oldular ve dehşet verdi bütün mahlûkata. Mûsâ Aleyhisselam’ın hak olduğunu anlayanlar oldu.

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَدْرُ مُوسَى وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ-127

وَيَذَرُكَ وَالْهَتَّكَ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ

Fir'avnin kavminden, mele ruesâ, cemaati, Fir'avne dediler ki; "Mûsâ ile kavmini bırakıyorsun. Mûsâ hayatta kavmi de beraberdir, onları böyle bırakıyorsun. لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ Onlar yeryüzünde fesat çıkarır memleketi alırlar. وَيَذَرُكَ وَالْهَتَّكَ Seni de ve ilahlarını da bırakacaklar, terk etsinler diye mi Mısır'da bırakacaksın?" dediler. Firavun bu durumdan sonra sükûta başladı. Korku ve dehşetten sonra bir süre sükût etti fakat etrafı başladılar harekete getirmeye. Arayı bozanlara, Firavun cevap verdi. "Biz, evlatlarını öldüreceğiz önceden yaptığımız gibi. وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ Hanımlarını da cariye, hizmetçi olarak kullanacağız eskiden yaptığımız gibi. وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ Biz kuvvet-i kudret sahibiyiz. Ben-i İsraili böyle yapacağız" dedi.

قَالَ مُوسَى لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ 128-

Bu sözler, Mûsâ Aleyhisselam'ın kulağına geldi. İki şeyi tavsiye ediyor, iki şeyi de tebşir ediyor. Bu ayet-i kerime dört mes'eleyi ihata ediyor. Buyuruyor ki; Âllâh'tan yardım talep ediniz, وَاصْبِرُوا zahmete de sabrediniz. a) Hak'tan istiâne b) Belâyaya sabır. Onun akabinde de يورثها مَنْ يَشَاءُ tebşir ediyor. c) Yer, Âllâh'ın mülküdür d) istediğine ihsan eder. وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِينَ Akibet (zafer ve muvaffakiyet) mütte-

kilerindir” dedi. Bu ayet-i kerimeden anlaşılır ki; Âllâh-û Teâlâ’dan korkanlara, dünya ve ahirette Âllâh’ın muavenet buyuracağı bu ayetten zâhir olur.

قَالُوا أُودِينَا مِنْ قَبْلِ أَنْ تَأْتِيَنَا وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ
أَنْ يُهْلِكَ عَذُّوْكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ 129-

قَالُوا Mûsâ Aleyhisselam’ın kabilesi Ben-i İsrail, Mûsâ Aleyhisselam’a dediler. Firavun’un tehdidini onlar da işittiler, işittiklerinden dolayı Mûsâ Aleyhisselam’a geldiler şikâyet etmeye. أُودِينَا “Sen daha dünyaya gelmeden evvel zahmet verdiler, bize azap verdiler senin için. وَمِنْ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا Sen geldikten sonra da yine bize azap veriyorlar.” قَالَ عَسَى رَبُّكُمْ أَنْ يُهْلِكَ عَذُّوْكُمْ Mûsâ Aleyhisselam, onlara söyledi Âllâh’tan aldığı vahiyle; “Yakındır, Rabbiniz düşmanınızı helâk eder. وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِي الْأَرْضِ Onların yerine sizi halef yapar. فَيَنْظُرَ كَيْفَ تَعْمَلُونَ O vakit şükür, küfran, taat ve isyandan nasıl amel edeceksiniz? Cenâb-ı Hak, murakabe eder sizi.”

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِينَ وَنَقْصٍ مِنَ الثَّمَرَاتِ لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ 130-

وَلَقَدْ أَخَذْنَا آلَ فِرْعَوْنَ Biz Azîmüşşan, iptila ettik Firavun ailesini ders alsınlar diye. Yedi sene kaht oldu, sıkıntılar fazla oldu. Müracaat ettiler Mûsâ Aleyhisselam’a. Dediler; “İman edeceğiz eğer duâ etsen. Cenâb-ı Hak, bu belayı ref ederse.” Mûsâ Aleyhisselam dua etti, bela ref oldu, ucuzluk oldu. Hiç iman etmediler. Dediler ki; “Abâ-û ecdadımız da gâh iyi, gâh fena geçirmişler.” بِالسِّنِينَ Hâlik-i Kâinat, yağmurlar olmadığı için kıtlık ve

mahsul eksikliği ile cezalandırdı. لَعَلَّهُمْ يَذْكُرُونَ Tâ ki iman etsinler, nasihatı kabul etsinler.

131- فَإِذَا جَاءَتْهُمْ الْحَسَنَةُ قَالُوا لَنَا هَذِهِ وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ إِلَّا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

İyilik geldiği zaman, kaht-ı gıladan sonra ucuzluk ve yağmurlar geldikten sonra; قَالُوا لَنَا هَذِهِ "Bu bizim hakkımızdır." Bu azap idi geldi gitti, Nimet-i İlâhiye'dir demiyor. Mûsâ Aleyhisselam'ın duâsının vesilesi demiyor. Buna müstahakız deyip şükretmediler. وَإِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَطَّيَّرُوا بِمُوسَى وَمَنْ مَعَهُ Bir fenalık ve kıtlık geldiği vakit de bunu, Mûsâ ve kavminin şeâmetine atfettiler. إِلَّا إِنَّمَا طَائِرُهُمْ عِنْدَ اللَّهِ Bilesiniz ki (hayır ve şer,) onlara erişen ancak Âllâh-û Teâlâ indinde yazılı amelleri yüzündendir. Fakat onların çokları bunu bilmezler. Fenalığı, Mûsâ Aleyhisselam'dan bilir. İyiliği de kendinden anlar.

132- وَقَالُوا مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ

Yine Mûsâ Aleyhisselam'a dediler. مَهْمَا تَأْتِنَا بِهِ مِنْ آيَةٍ "Bizi büyülemek için ne muciz getirsen, لِّتَسْحَرَنَا بِهَا فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِينَ" "Bizi büyülemek için ne muciz getirsen, sana asla iman edecek değiliz" dediler. Küfr-ü inadi, küfr-ü istikbaridir hatta bugünkü küfür de bu nev'idendir.

133- فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ فَاسْتَكْبَرُوا وَكَانُوا قَوْمًا مُّجْرِمِينَ

Far'selna עליhem الطوفان Biz de onlara (birer ay fasıla ile ve birer hafta devam etmek üzere,) bir mucize olarak ayrı ayrı, birbiri ar-

dınca tufan verdik, evlerine su dolardı. وَالْجَرَادَ Çekirge yeşillikleri mahveder, evlere girerdi. Mûsâ Aleyhisselam'a müracaat ile çekirgeler yok oldu, yine iman etmediler. وَالْقُمَّلَ Buğday bitleri, o kadar çoğaldı ki yemeklerin içine giriyordu, istirahatleri yok oldu. Yine Mûsâ Aleyhisselam'ın duâsı ile ref oldu fakat iman etmediler. وَالصَّفَادَ Kurbağa, su hayvanı olduğu halde evlerine yemeklerinin içine girerdi, öldürmekle bitmezdi. Mûsâ Aleyhisselam'ın duâsı ile ref oldu, yine iman etmediler. وَالْدَّمَ Kan, suları kan kesildi. Berak su, ağzına aldıklarında kan oluyordu. Mûsâ Aleyhisselam'nın duâsı ile zail oldu, yine iman etmediler. آيَاتٍ مُّفَصَّلَاتٍ Mufasssal ayetleri gönderdik fayda vermedi çünkü küfr-ü inadi, istikbari idi. İmanı, kibirlerine yediremediler ve çok mücrim bir kavim oldular.

134- وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَءِيلَ

قَالُوا يَا Bu azaplar vaki olduğu zaman, وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ gelirlerdi Mûsâ Aleyhisselam'ın yanına tazarru ederlerdi. "Rabbinden rica, duâ et. بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ Sana ettiği ahid-le ki duâna icabeti va'detmiştir, duânı kabul eder. لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا لَنُؤْمِنَنَّ Bizim için duâ et. Eğer bizden bu azabı def edersen, لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ yemin ederiz ki sana iman ederiz. بَنِي إِسْرَءِيلَ Senin arzu ettiğin İsrailoğullarını da seninle beraber göndereceğiz" dediler.

135- فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمْ الرِّجْزَ إِلَى آجَلٍ هُمْ بِالْغُوهِ إِذَا هُمْ يَنْكُشُونَ Ne zamanki Mûsâ Aleyhisselam, duâ eder de bu bela ve musibet kalkardı o vakt-i muayyene kadar, ahdini nakzederlerdi. Ulaşacakları bir müddete kadar onlardan azabı kaldırıncı, hemen sözlerinden dö-nüverdiler, yeminlerini bozdular.

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ 136

فَأَغْرَقْنَاهُمْ Biz Azîmüşşan, intikamı onlardan aldık. فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ Ayetlerimizi yalanlamaları ve onlardan gafil kalmaları sebebiyle kendilerinden intikam aldık. Ve onları denizde gark ettik. وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ çünkü ayetleri tekzib ettiler, gafil oldular. Teemmül etmediler, iman etmediler.

Mûsâ Aleyhisselam emretti. "Bu gece çıkalım" dedi. Ben-i İs-railler de hazır oldular, geceleyin hareket ediyorlar. Sabaha karşı Firavun haber alıyor, büyük bir kuvvetle onları takip ediyor. Mûsâ Aleyhisselam, denizin kenarına geldiği vakit kavmi diyor. "Arkamızda Firavun, önümüzde deniz var, ne yapacağız?" Âllâh'ın emri ile asâsını denize vuruyor ve denizden on iki yol çıkıyor. On iki kabile idiler, her biri bir yoldan sağlam olarak geçiyor. Karşı tarafta çıktıklarında denizde yollar açık. Firavun, zeki olduğundan denizdeki yollara girmek istemedi. Firavun'un bindiği at, erkek idi. Cibril-i Emin, dişi bir at ile onun önünde zuhur etti. Firavun ne kadar çalıştı ise de atı muhafaza edemedi, arkasından gitti. Kavmi de arkasını takip etti. Mûsâ Aleyhisselam etbaları denizin karşı tarafına çıkınca, Fir'avun ve arkasından gelenler hepsi denize gir-

diler. Ondan sonra deniz, Emr-i İlâhi ile üzerlerine kapandı, hepsi denizde boğuldular.

137- وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا
الَّتِي بَارَكْنَا فِيهَا وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ
بِمَا صَبَرُوا وَدَمَرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهُ وَمَا كَانُوا يَعْرِشُونَ

وَأَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِينَ كَانُوا يُسْتَضْعَفُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِي
بَارَكْنَا فِيهَا Biz Azimüşşan, Ben-i İsraili vâris yaptık. Hakir ve
zelil olan o kavmi, arzın bereketlendirdiğimiz doğu ve batısına vâ-
ris kıldık. وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنَىٰ Rabbinin, İsrailoğullarına vâd
ve kelime-i hüsnası tamamen tahakkuk etti. عَلَىٰ بَنِي إِسْرَءِيلَ İsrailoğulla-
rına sabırları sebebiyle, Firavun ve kavminin yaptıkları köşkleri,
binaları ve yetiştirdikleri bahçeler, hepsi Ben-i İsrailere kaldı.

138- وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ
لَّهُمْ قَالُوا يَا مُوسَىٰ اجْعَلْ لَنَا إِلَهًا كَمَا لَهُمْ آلِهَةٌ قَالَ إِنَّكُمْ قَوْمٌ
تَجْهَلُونَ

وَجَاوَزْنَا بِبَنِي إِسْرَءِيلَ الْبَحْرَ Burada, Ben-i İsrailin nankörlü-
ğünü beyan ediyor. Bu kadar mühim bir vak'ayı gördükten sonra,
(Mühim olan vak'a nedir? Firavun ve etbâi tamamen denizde gark
oldu. Onlardan tamamiyle halas oldular. Bunu gördükten sonra
derhâl nankörlüğe başladılar. Geçirdik biz Azimüşşan, Ben-i İsr-
aili denizden selamete فَأَتَوْا عَلَىٰ قَوْمٍ bir kavmin üzerine yoldan
geçtiler. يَعْكُفُونَ عَلَىٰ أَصْنَامٍ لَهُمْ Bir takım putları yapmışlar ve o
putların ibadetine devam ediyorlar, mütekeffidirler putların iba-

nimetleri vermiş ki başkalarına verilmemiş. Bütün bu nimetlere karşı da taştan yontulan bir mâbut mu talep ediyorsunuz?

وَإِذْ أَنْجَيْنَاكُمْ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكُمْ -141
وَيَسْتَحْيُونَ نِسَاءَكُمْ وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ

Biz Azimüşşan, sizi halas ettik Firavun ve kav-
minden. مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ Firavun'un kavminden yâni kuvvetinden.
يَسُومُونَكُمْ سُوءَ الْعَذَابِ Size zahmet verirlerdi, fena azap-
lar verirdi, evlatlarınızı öldürdü, hanımlarınızı aşağı fena işlerde
isrihdam ettirirdi, malınıza sahip değildiniz, köle idiniz, bu azab-ı
elimden halas etti Âllâh. يُقَتِّلُونَ أَبْنَاءَكُمْ Evlatla-
rınızı katlederlerdi, hanımlarınızı da aşağı hizmetlerde istihdam
ederlerdi. وَفِي ذَلِكُمْ بَلَاءٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَظِيمٌ **zalikûm** işaretir. Yukarıda
iki husus geçti. Biri **ence**; halas. Diğeri **sûil**; azap idi. **Zalikûm**
kelimesi, her ikisine de irca etmiş müfessirin-i izam. وَفِي ذَلِكُمْ ب.
bu halas etmek de sizin için, **belâûn iptilâun ve inâmun** bir im-
tihandır, azim bir imtihandır. Âllâh CelleCelâlûhû, sizi düşmandan
halas etti ve düşmanın mal-ı servetine de sahip etti. Ondan sonra
da sizi imtihan ediyor. Siz küfran-ı nimet mi edeceksiniz, yahutta
şükür mü edersiniz? Çünkü Âllâh CelleCelâlûhû, insanı hayır ile de
tecrübe ediyor ve şer ile de tecrübe ediyor.

Hâlik-i Kâinat, Mûsâ Aleyhisselam'a emretmiş idi. Ben Azî-
müşşan, size Firavun'un gark olmasından sonra bir kitap gönde-
receğim. Bu kitabı da 30 gün, 30 gecede. Niçin gece olarak beyan
ediyor? Mûsâ Aleyhisselam ekseriya orucu, oruca bağlardı iftar
etmeden. Burada geceyi takdim ettiği için, zannedilmesin geceleri
iftar eder de gündüzleri oruç tutardı. Mûsâ Aleyhisselam'a va'de-

dildi. 30 gün 30 gece oruçtan, intizardan sonra dağa gelirsin orada kitabı vereceğiz.

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ لَيْلَةً وَأَتَمَمْنَاهَا بِعَشْرِ فِتْمٍ مِيقَاتُ رَبِّهِ -142
أَرْبَعِينَ لَيْلَةً وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ هَارُونَ اخْلُفْنِي فِي قَوْمِي وَأَصْلِحْ
وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيلَ الْمُفْسِدِينَ

وَوَعَدْنَا مُوسَى ثَلَاثِينَ Biz Azîmüşşan, Mûsâ Aleyhisselam'a va'ad etmiştik. Firavun'dan halas olduktan sonra oruç tutsun. Zilkade'nin başından nihayetine kadar 30 gün, 30 gece. Hâlbuki 30 gece bitti, tamam olmadığı için 10 gece daha ilâve edildi. Zilhicce'den de 10 gün ilâve oldu. Alâ rivayetin arafe gününde nazil olmuştur. Tevrat, ya Arafe ya da Bayram diyor. Çünkü ruyeti talep etti arafede, kitabı verdi bayramda. Bu 30'u, 10 ile ikmal ettik. رَبِّهِ فِتْمٍ مِيقَاتُ Rabbın mikatı tamam oldu 40 gün ile. Mikat; vakit, miâd demektir. Âllâh CelleCelâlûhû, miâd yapmıştı Mûsâ Aleyhisselam'a. 30 gün sonra Kelamullah'a nail olursun ve Kitabullah'ı alırsın. Mûsâ Aleyhisselam geldi 30 günü tamamladıktan sonra, Hikmet-i İlâhi ile 10 gün daha ilâve oldu. Bu, 10 günü niye ilâve ettiler? Hikmeti bu idi ki Mûsâ Aleyhisselam, kavmine 30 gün demişti. 10 gün tehir edince, Samiri meydan buldu. Münafıklara meydan veriyor Cenâb-ı Hak. Eğer 30 günde tamam olsaydı, münafıklar belli olmaz ve Samiri de harekete gelmezdi. O, on gün için serbest kaldı ve buzağı yapmaya başladı. Hâlik-i Kâinat, böyle ara sıra imkân veriyor. İmkân verilmezse imtihan olmaz. أَرْبَعِينَ لَيْلَةً On gece daha kattık, böylelikle Rabbinin takdir ettiği müddet tam

kırk gece oldu. O sırada Mûsâ Aleyhisselam, Âllâh'ın kelamı ile bilâ vasıta mütelezviz oldu. Cihetsiz olarak Kelam-ı İlâhiye nail oldu ve gayet halavet oldu. O halavetten dolayı ruyetten de heveslendi. Başladı Cenâb-ı Hakk'ın ruyetini talep etmeye fakat ruyetin talebini red aldı. Çünkü bu ancak Seyyid'ül Mürselin Sallâllâhû Aleyhivessellem'e hâsıl olmuştur. Dünyada başka hiçbir insana hâsıl olmaz. Mûsâ Aleyhisselam münacaata giderken وَقَالَ مُوسَى لِأَخِيهِ kardeşi, iki yaş büyük olan Hârûn Aleyhisselam'a demişti ki; اخْلُفْنِي "Bana halife ol, halef ol yâni kavmin içinde, onların umurunda benim talimatım gibi onlara talimat ver ve ona devam et. Islah et onların emirlerini, onlardan gafil olma. Müfsitlerin yollarına tâbi olma, müfsitlere mukabele et." Hârûn Aleyhisselam, Mûsâ Aleyhisselam'ın halifesi idi. Mûsâ Aleyhisselam gitti ve gelecek.

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي أَنْظُرْ إِلَيْكَ 143- قَالَ لَنْ تَرِنِي وَلَكِنْ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرِنِي فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَى صَعِقًا فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَانَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ

Mûsâ Aleyhisselam mikâta geldi ve Kitabullah'ı alacak. Vakıt geldi, 40 gün sonra رَبُّهُ Rabbi ile mükâleme etti bilâ vasıta. Arzu etti ruyeti de. قَالَ رَبِّ Dedi; "Ya Rabbi, **nefseke** kendini bana göster, أَنْظُرْ إِلَيْكَ ben göreyim seni." Hâlbuki Cenâb-ı Hakk'ı görmek, mekânı icap ediyor. Tabi bir mekân olacak ki görsün. Âllâh ise mekândan münezzehtir. Onun için dünyada görmeye imkân yoktur. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû

Aleyhivessellem'e vâki olmuştur fakat Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bu âlemden huruç etmiştir. Öbür âleme gitmiştir ki orada mekân yoktur. Bu âlemde görmedi, Sitret'ül Münteha'da görmüştür. قَالَ لَنْ تَرِيَنِي Mûsâ Aleyhisselam'a, Emr-i İlâhi'den. "Beni asla göremezsiniz dünyada. Dünyada senin kudretin yok beni görmeye. Senin vücudun beşeri olduğundan, beni dünyada göremezsin." Muhammed Aleyhisselam'ın vücudu da beşeri idi fakat melekîyete münkalip oldu ki oralara gidebildi.

Mûsâ Aleyhisselam, Kelimullah'tır. Cenâb-ı Hak, onun kalbini gönlünü almak için, teselli için; وَلَكِنْ انْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ "Dağa bak, dağ senden daha kuvvetlidir. Benim tecelliyatıma dağ tahammül ederse, sen de tahammül edersin. Seni sevmediğimden dolayı değil, seviyorum fakat tahammül edemezsin. فَإِنْ اسْتَقَرَّ مَكَانُهُ فَسَوْفَ تَرِيَنِي Eğer ki dağ tahammül etti, yerinde kaldı ise فَسَوْفَ تَرِيَنِي o zaman beni görürsün. Dağın tahammül etmediğine, bir insan nasıl tahammül eder? فَلَمَّا تَجَلَّى رَبُّهُ لِلْجَبَلِ Ne zamanki Tecelliyat-ı İlâhiye, Azamet-i İlâhiye'nin bir kısmı zuhur etti dağa, وَخَرَّ dağ müstevi oldu, yeryüzünde parça parça oldu. جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ Mûsâ Aleyhisselam kendinden geçti, düştü. Dağ da parçalandı. فَلَمَّا أَفَاقَ Ne zamanki Mûsâ Aleyhisselam kendine geldi. قَالَ سُبْحَانَكَ Mûsâ Aleyhisselam dedi; "Ya Rabbi münezzehsin noksanlardan, muttasıfsın kemal sıfatlarla. ثُبْتُ إِلَيْكَ Ya Rabbi, sana rucû ve tevbe ettim. (Hâlik-i Kâinat talep et demeden, talep etmek.) O derecede, bu da bir kusurdur. Hasenat'ül Ebrar, Seyyiât'ül Mukarrabin, Ya Rabbi böyle emrin olmadan taleplerde

bulundum. Tevbe ettim, sana rucû ettim. **وَإِنَّا أَوَّلَ الْمُؤْمِنِينَ** İman edenlerin ilki benim” dedi.

144- قَالَ يَا مُوسَى إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسَالَاتِي وَبِكَلَامِي فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ

قَالَ يَا مُوسَى Hâlik-i Kâinat, Kelimine diyor ki; “Ey Mûsâ, ru-yet imkânını vermediği için Hâlik-i Kâinat, yine teselli ediyor. **إِنِّي اصْطَفَيْتُكَ** Ben, seni ihtiyar ettim. İsti’fâ, ihtiyâr bir mânâdır. Seni mahlûkatın içinde ihtiyâr ettim peygamber olarak. **عَلَى النَّاسِ** İnsanlar üzerine, zamanındaki insanlar üzerine **بِرِسَالَاتِي** risalet ile **وَبِكَلَامِي** açıktan bir kelim ile. İşte bunlarla iktifa et. **فَخُذْ مَا آتَيْتُكَ** Ey Mûsâ, tut benim sana verdiğim fazl-u kerem ki Tevrat’tır. **وَكُنْ مِنَ الشَّاكِرِينَ** Bu nimetime şükret, bu sana kâfidir. Ruyeti talep etme.

145- وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ مِنْ كُلِّ شَيْءٍ مَوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ فَخُذْهَا بِقُرَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا سَأُرِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَابِ Tevrat, cennetten gelen ağaç levhalar üzerinde yazılı idi ve demişler ki içinde zümrüt ve zebercet de var idi. Rivayete göre 10 levha veya 7 levhadan ibaret imiş. Levhaların uzunluğu 12 zir’a, sonradan yazılma değil yazılı olarak gelmiş. **مِنْ كُلِّ شَيْءٍ** Umur-u Diniyye’inde neye muhtaç ise Mûsâ Aley-hisselam, hepsi levhalarda yazılmış. **مَوْعِظَةً** Va’z-ı nasihat mufasssal olarak gelmiş, **لِّكُلِّ شَيْءٍ** dinde lâzım olanları mufasssal olarak gelmiştir. **فَخُذْهَا** Emrettik; “Ey Mûsâ, tut bu Tevrat’ı **بِقُرَّةٍ** ciddiyet ile içtihat ile bu. **وَأْمُرْ قَوْمَكَ** bunu kavmine de bildir.

Emret, **يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا** daima iyiliğini tutsunlar” yâni azimetleri almasınlar. Mûsâ Aleyhisselam’ın şeriatında müşkilat fazla idi. Ruhsatlarla amel edilsin ki kolay olsun, ahsen odur diyor. **سَأُرِيكُمْ** Fâsıkların dârları ,evlerini yakında size göstereceğim. Fâsıkların dârını, diyarını size mülk yapacağım diyor.

146- **سَأَصْرِفُ عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَإِنْ يَرَوْا**
كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا وَإِنْ
يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا
عَنْهَا غَافِلِينَ

Bazı insanlar, umur-u dünyada görürsün ki ne kadar sanatları çıkarırlar, iş yaparlar, akli erer. Fakat ahirete geldi mi, çamurda merkebin düştüğü gibi öyle kalır. Hilekâr olanlara Cenâb-ı Hak, yolu az veriyor. Zâhirde görüyoruz ki Firavun nefret etti, Mûsâ Aleyhisselam’dan, iman etmedi. Fakat Mûsâ Aleyhisselam’ın kalbi, ondan nefret ederdi. Onun için Mûsâ Aleyhisselam, Firavun’a tebliğ ederdi memur olduğu için fakat Mûsâ Aleyhisselam’ın kalbi, Firavun’un bu nimetlere nail olduğuna razı değildi. Eğer kalbi razı olsaydı, duâ etseydi. Hâlik-i Kâinat, Kelimullah’ın duâsını reddetmezdi. Zâhirde nefreti Firavun’dan görüyoruz fakat hakiki nefret, Kelimullah’ın kalbidir. Ondan müteneffir olması, **سَأَصْرِفُ** çeviriyor ondan. **عَنْ آيَاتِيَ الَّذِينَ** Ayetlerinden, âyât-ı beyyinatı gönderiyor hüccet kalmasın diye. Fakat bazı insanları, **يَتَكَبَّرُونَ فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ** yeryüzünde kibriyle yürüyen, istikbar ile imana ehemmiyet vermeyenleri, onların kalplerini imandan çeviriyor.

وَإِنْ يَرَوْا كُلَّ آيَةٍ لَا يُؤْمِنُوا بِهَا Bütün ayetleri görseler, Cenâb-ı Hak'ın azametini yine iman etmezler. Niçin? Kalbin yüzünü, Cenâb-ı Hak o taraftan çevirmiştir. Ayette işaret var, münkir olan ayetten istifade etmez. Yâni bunların akılları, akli maaşları var, güzel ticaret yapar, sanat yapar fakat umur-u diniye geldi mi, o cihette, o canipte olan şeyini çevirmiş Cenâb-ı Hak. Dünyanın bütün mucizelerini görseler iman etmezler onlar. وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الرُّشْدِ Eğer doğru yolu görseler, لَا يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا onu yol edinmezler. وَإِنْ يَرَوْا سَبِيلَ الْغَيِّ Eğer dalalet yolunu görürse yâni fık-ı fücra dair olan yol, derhâl يَتَّخِذُوهُ سَبِيلًا gördükleri dalalet yolunu tutarlar. ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ Çünkü ayetleri tekzib ediyorlar. Gafildirler, o gaflete binâen kalplerini çevirmişiz ayetlerden. Ayetlerimizi tekzib etmeleri ve onlardan gafil bulunmaları yüzündendir.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا - 147
مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا Emrediyor, cezayı bahsedecek. Onlar ki âyât-ı beyyinatı tekzib ederler. وَلِقَاءِ الْآخِرَةِ Ahiretin mevcudiyetini ve orada, Âllâh'a mûlâki olup da hayrı-şerrin hesabını inkâr edenler. حَبِطَتْ أَعْمَالُهُمْ Onların dünyada yaptığı ameller mahvolur, hasenatları kalmaz. Niçin? Küfürdür, küfür olduktan sonra terazi âmâl bir taraf olur. Bir taraflı tartı olmaz, tartı olunca iki taraflı olur. İman olduktan sonra âmâl-i salihâ tartmaya müsait olur. İnsan günahlarla kâfir olmuyor, meğer günahı helal bilirse o zaman iman gidiyor. Kur'an-ı Kerim'in bir kelimesine itiraz ederse, ebedi

cehennemde kalır. Rasûl-û Ekrem'in o muazzam payesine nakıs verirse, ebedi cehennemde kalır. Âllâh-û Teâlâ'nın sıfatlarını inkâr ederse, ebedi cehennemde kalır. هَلْ يُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ Onların yaptığı amel, cezâ ancak kendi amellerinin cezâsını çekerler. Âllâh zulümden münezzehtir, herkes ne yapmışsa onun mukabilini görür. Mûsâ Aleyhisselam mikatta on gün tehhür etti ya, Samiri fırsat buldu.

148- وَأَتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى مِنْ بَعْدِهِ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجَلًا جَسَدًا لَهُ خُورٌ أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا اتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ

وَأَتَّخَذَ قَوْمُ مُوسَى Kavm-i Mûsâ'dan Samiri içlerine girmişti. Samiri evlad-ı zinadan idi. Onun ismi de Mûsâ'dır. Anası doğurduğu zaman dağa götürmüş, bir taşın altına koymuş. Hâlik-i Kâinat, Cibril-i Emin'e emir verdi. Cibril-i Emin her gün giderdi oraya, parmağını koyardı ağzına, oda gıda alırdı parmağından. Az zamanda büyüdü, Cibril-i Emin'in gelip gitmesini anladı ve onun bastığı yerlerde yeşillik hâsıl olurdu. Buzağı yapmaya niyetlendiğinde, Cibril-i Emin'in bastığı yerlerden toprak almış. Mûsâ Aleyhisselam, 30 günden sonra gelemeyince Samiri, Ben-i İsrailere "Bakin, Mûsâ Aleyhisselam gelmedi. Herhalde Rabbi, ona gazap etmiştir" diyerek, onlara "Yanınızdaki mücevheratı veriniz de sizin bir mabudunuz var bir yerde, çıkarayım da görünüz" dedi. Onlar da bir takım gümüş, altın verdiler. Bunun da sanatı, kuyumcu idi. Bir buzağı şeklini yapıyor, azametli bir şey de değil. Rüzgâr tarafına verince, içi hesaplı boş olduğundan, içinden ses geliyordu. Bu kadar, başka özelliği de yok idi. Bu, buzağı getirdi. "İşte Mûsâ Aleyhisselam'ın

Rabbi budur” dedi. Eğer Âllâh, bir adamı iyi halk etmemişse terbiyenin faydası hiç olur. Cibril’in elinde terbiye olduğu halde kâfir oldu. Mûsâ Aleyhisselam ise Firavun’un sarayında terbiye oldu, peygamber oldu. مِنْ بَعْدِهِ İttihaz etti, Mûsâ Aleyhisselam’dan sonra. Mûsâ Aleyhisselam, münacaata gittikten sonra مِنْ حُلِيِّهِمْ kavmi, Kıptilerden âriyet aldıkları zinet eşyasından (altın, gümüş) عَجَلًا bir buzağı şeklini جَسَدًا mücessem olarak. لَهُ خُورًا Bir sayha çıkardı, o ses sada, rüzgâra karşı hesaplı yaptığından. Ses, seda çıkardı, bununla onları aldattı. أَلَمْ يَرَوْا أَنَّهُ لَا يَكْلِمُهُمْ Böğüren bir buzağı ilah edindiler. (Fakat ona ibadet edenler acaba) o buzağının kendileriyle konuşmayacağını, onlara bir yol göstermiyeceğini görmediler mi ki? وَلَا يَهْدِيهِمْ سَبِيلًا Onlara bir yol gösterecek değil, böyle olduktan sonra nasıl ilah olur? اِتَّخَذُوهُ وَكَانُوا ظَالِمِينَ Böyle bir mahlûku ilah ittihaz edenler, nefsine zulmettiler.

149- وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ

وَلَمَّا سُقِطَ فِي أَيْدِيهِمْ Ne zamanki buzağıya taptıklarına pişman oldular. (Onu ilah edinmekle) وَرَأَوْا أَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوا gördüler ki dalaletle girmişler, başladılar tevbe etmeye. قَالُوا لَئِنْ لَمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا “Biz hata ettik eğer Rabbimiz, bizi merhamet ve rahmetle mağfi-ret etmezse, لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ bu hatalarımızı setretmezse لَنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ dünya ve ahirette hasarete kalırız” dediler.

150- وَلَمَّا رَجَعَ مُوسَى إِلَى قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ

يَجْرُهُ إِلَيْهِ قَالَ ابْنُ أُمِّ إِنْ الْقَوْمَ اسْتَغْفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا
تُشِمْتُ بِي الْأَعْدَاءَ وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

Bu hali Mûsâ Aleyhisselam'a, Hâlik-i Kâinat bildirdi. "Sen gideceksin ama kavmin fitne-
lenmiştir" diyor. Mûsâ Aleyhisselam gayet hiddetli bir peygamber
idi, tabiatında hiddet galip idi. Muhammed Aleyhisselam halin-
de, tabiatında hilim galip olduğu gibi değildi. Mûsâ Aleyhisselam,
Tur'dan gazap ve hüznle kavmine döndüğü zaman قَالَ بِئْسَمَا
خَلَفْتُمُونِي مِنْ بَعْدِي dedi. "Ne fena bana halef oldunuz. Ben ayrı-
lıp da yerime geçtikten sonra ne çirkin işler yaptınız. أَعْجَلْتُمْ أَمْرَ
رَبِّكُمْ Rabbiniz CelleCelâluhû'nun emrini beklemeyip acele mi et-
tiniz? وَالْقَى الْأَلْوَاَحَ (Öfkesinden,) Tevrat levhalarını yere bırakı-
verdi. Mûsâ Aleyhisselam, hiddetle levhaları yere bırakınca iki üç
tanesi kırıldı. وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ Ondan sonra Hârûn Aleyhisselam'ın
başını tuttu, يَجْرُهُ إِلَيْهِ saçını aldı eline, bir de sakalını tuttu çekti.
"Ey anamın oğlu, İbn-i Ümme." Niçin diyor? Rahmetini
celbetmek için yâni ananın şefkatini hatırlatıyor. Hârûn Aleyhis-
selam özür beyan edecek fakat özür için de vakit kalmıyor. (Hârûn
Aleyhisselam, Mûsâ Aleyhisselam'ın sırf rikkatini celbetmek mak-
satıyla "Ey anamın oğlu! Benim bir anne kadar merhametli ve
şefkatli olan kardeşim. Bunda benim bir taksirim yok. Ben, onları
buzağıya tapmaktan men etmemiş değilim. Fakat bu kavim beni
âciz buldu, "sözümü dinlemediler." إِنْ الْقَوْمَ Benim bundan habe-
rim yok. اسْتَغْفُونِي Beni zayıf buldular, bana karşı hücum ettiler.
وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي Beni öldürmeye kast ettiler, ben var kuvvetimle

mani oldum fakat imkân bulamadım. فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ Bana böyle yapıp da düşmanları sevindirme benim üzerime. وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ Zalimlerle de beraber olduğumu zannetme.” Böyle özür beyan etti. Bunun üzerine Mûsâ Aleyhisselam, başlar orada duâ etmeye. Kardaşına da yaptığına pişman oldu.

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِإِخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ 151-

Mûsâ Aleyhisselam, (vaktaki kardeşinin özrünü anladı.) Ya Rabbi dedi, “benim kusurlarımı affet ve kardeşime de yaptığım hatadan dolayı da beni affet, وَلِإِخِي kardeşimi de affet, وَأَنْتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ bizi rahmetine idhal et. Sen Erhamürrahîminsin, Ya Rabbi. Sen merhametlilerin en merhametlisisin, Ya Rabbi.”

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِنْ رَبِّهِمْ وَذَلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَكَذَلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ 152-

İn الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ Buzağı ilah ittihaz edenler, سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ وَذَلَّةٌ (ahirette) Âllâh’tan gazaplar gelecek onların başına, وَكَذَلِكَ دُنْيَا hayatında da zillate uğrayacaklardır. İşte biz, Âllâh’a iftira edenleri böyle cezalandırırız. Emir böyle geldi. Tevbeyi kabul ederim. Tevbe ise birbirini öldürmek ileidir. Ve onlar, birbirini öldürmeye başladılar. Bu sûretle 70.000 kişi ölmüştür. Mûsâ Aleyhisselam’ın tevbesinin kabulü, birbirini öldürmekledir. Eğer öldürmek katil nefistir, bu ümmette de vardır, nefsinin öldürülecek. Bir adam nefsinin öldürmezse tevbesi

kabul olmuyor. Nefsi diri olup da istediğini verirse yâni nefse köle olursa, yüz bin tevbe yapsa o tevbeleri yine kırar. Ne zamanki nefsi öldürdü, nefse bir hayat vermedi yâni nefse hizmet etmedi, o zaman kurtuluşa erer.

Hayat-ı dünyada da zillet var onlara. Dünyadaki aşağılıklardan murad; Ben-i Kurayza ile Beni Nazir'e tatbik edilen ölüm ve sürgündür. İşte müfteri olanlara cezâmız böyle devam eder. Yâni bu cezâlar, Mûsâ Aleyhisselam'ın kavmine değil, her kim ki Âllâh'a karşı, dine karşı bir iftira yaparsa, Âllâh-û Teâlâ böyle cezâlarla cezâlandırır.

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِنْ
بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ 153-

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ Onlar ki seyyiatı yapmışlar, küfr-ü isyanı yapmışlar. ثُمَّ تَابُوا مِنْ بَعْدِهَا Ondan sonra pişman olmuşlar, rucû etmişler hatta buzağının ibadetinden de. وَآمَنُوا Âllâh-û Rasûlûl-lah'a iman etmişler. O zamanda Mûsâ Aleyhisselam'a, bu zamanda da Rasûl-û Ekrem'e. إِنَّ رَبَّكَ مِنْ بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَحِيمٌ Senin Rabbin, Ey Habibim gafururrahimdir. Tevbe ve imanlarından sonra mağfi-ret ve rahmet edicidir.

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاَحَ وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى
وَرَحْمَةً لِلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ 154-

وَلَمَّا سَكَتَ عَنْ مُوسَى الْغَضَبُ Ne zamanki Mûsâ Aleyhisselam'ın hiddeti sükun buldu. Anladı ki kardeşi Hârûn Aleyhisselam, mümkün olduğunca çalışmıştır. أَخَذَ الْأَلْوَاَحَ Levhaları aldı eline yâni Tevrat'ın sahifelerini. وَفِي نُسْخَتِهَا Tevrat'ın nüshalarında, levhala-

rında هُدًى hidayet vardı. Dalaletten, وَرَحْمَةً rahmete sebep vardı. Rahmet-i İlâhiye vardı. Hem de الَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ Âllâh'tan korkanlara hidayet vardı ve rahmet vardı. Tevrat'ı eline aldı ve tebligata başladı.

Mûsâ Aleyhisselam, onların günahlarını affettirmek için 70 kişiyi aldı, gittiler Tur-u Sina'ya. Yalvarmaya Âllâh'a.

155- وَاخْتَارَ مُوسَى قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ مِنْ قَبْلُ وَإِيَّايَ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ تُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ أَنْتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ

سَبْعِينَ قَوْمَهُ kavminden İhtiyar etti Mûsâ Aleyhisselam وَاخْتَارَ yetmiş kişiyi, iman edenleri, tevbe edenleri ihtiyar etti رَجُلًا vakt-i muvakkat için. Gittiler tevbenin kabulüne ve Tevrat'ın gelmesine teşekkür, Âllâh'a karşı. فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ Vakta ki onları şiddetli bir sarsıntı yakaladı. Cenâb-ı Hak irade etti, bir bulut zuhur etti. Öyle bir bulut ki kimse kimseyi görmedi. O sırada, Cenâb-ı Hakk'ın keliması tekerrür ediyordu. Mûsâ Aleyhisselam da cevap veriyordu. Bunlar da hataya düştüler, biz de duyalım. Âllâh CelleCelâlûhû, bizimle de konuşsun talebinde bulundular. Bunun üzerine Cenâb-ı Hakk'ın celal sıfatı zuhur etti, derhâl hepsi öldüler. Sonra da Mûsâ Aleyhisselam'ın duasıyla tekrar hayat buldular. Racfe, titreme zelzele hâsıl oldu. قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ أَهْلَكْتَهُمْ "Ya Rabbi, eğer isteseydin, irade olsaydı, daha biz buraya gelmeden helâk eder öldürürdün, beni de beraber. Eğer bizim helâkimizi irâde etseydin, onlarla beraber hepimizi helâk

ederdin. Daha buraya gelmeden, أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا sefihlerin yaptıklarından dolayı hepimizi de helâk mı edersin, Ya Rabbi! İmanımız olduğu halde bizi, burada helâk etmenin hikmeti nedir? İçimizde sefihler varsa, onlarla beraber bizi niye helâk edersin, Ya Rabbi. اِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ Bu senin fitne ve imtihanındır. Ya Rabbi, وَتَهْدِي مَنْ تَشَاءُ istediğini dalalete götürürsün, نُضِلُّ بِهَا مَنْ تَشَاءُ istediğini de hidayete getirirsin. أَنْتَ وَلِيُّنَا Veliyi umurumuz, Rab-bimiz sensin. فَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ Rahmet et Ya Rabbi, merhamet et bize, merhamet edenlerin hayırlısısın sen.

156- وَاکْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُذْنَا إِلَيْكَ قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ فَسَاكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ

وَاکْتُبْ لَنَا فِي هَذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً Bu dünyada bize hayrı takdir et Ya Rabbi. إِنَّا هُذْنَا إِلَيْكَ وَفِي الْآخِرَةِ Dünyada da ahirette de biz sana rucû ediyoruz, pişmanız yaptığımızdan rahmetini arıyoruz, tevbe ve istiğfarımızı kabul et. قَالَ Emrediyor Cenâb-ı Hak, Mûsâ Aleyhisselam'ın bu ricasına mukabil diyor ki; عَذَابِي "Halk ettim azabı, أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ istediğimi o azap ile giriftar ederim. Cehennemini halk ettim, istediğimi oraya atarım. وَرَحْمَتِي Rahmetim ise وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ her şeyi içine alır, (Mü'min ve kâfire şamildir.) فَسَاكْتُبُهَا لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ Takva ile emre imtisal, takva nedir? Âlîlâh'ın emrettiğini yapmak, nehyettiğinden vazgeçmek. Böyle kimselere rahmetimi takdir ederim. Ve وَيُؤْتُونَ الزَّكَاةَ zekâtını verenler وَالَّذِينَ هُمْ بِآيَاتِنَا يُؤْمِنُونَ ve ayetlerimize iman edenler, onlar hepsi rahmetime dâhil olur.

157- الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ الرَّسُولَ النَّبِيَّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهِيهِمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ ۚ فَالَّذِينَ آمَنُوا بِهِ وَعَزَّرُوهُ وَنَصَرُوهُ وَاتَّبَعُوا النُّورَ الَّذِي أُنْزِلَ مَعَهُ ۙ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ

Onlar ki tâbi olurlar Rasûle. Hangi Rasûl? Ümmi olan (Mekke'nin dört ismi var. a) Mekke b) Bekke c) Ümmül Kura d) Ümmül Bilât. Bütün dünyaya ana makamında olduğu için Ümmül Kurâ, Ümmül Bilâd demişler.) Nebi ümmi diyoruz, Mekki olan Mekke'de yetişendir, değil ki mânâsı okur yazar değildir. Eğer bir insan dese; "Rasûl-û Ekrem Sallâ-lâhû Aleyhivessellem okuryazar değildi." Okuryazar olmamak bir nakıstır, doğrudan doğruya kâfir olur. Rasûl-û Ekrem'e bir noksanı isnat etmek, küfre sebeptir. Ama Ümmi ne demektir? Mekke halkı demektir. İkinci mânâsı da kimsenin yanında ilim tahsil etmemiştir. 40 yaşından sonra fışkırdı İlm-i İlâhi, evveli ve ahiri söylemeye başladı. İşte bu ilim tahsil ile değil, Âllâh verdiği iledir. الَّذِينَ يَجِدُونَهُ مَكْتُوبًا عِنْدَهُمْ فِي التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ Onlar ki buluyorlar Tevrat ve İncil'de, Nebiyyi Ümminin ahvalini. Tevrat ve İncil'de, Rasûl-û Ekrem'in ahvalini buldukları halde inkâr edip değiştiriyorlar. يَأْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوفِ Emrediyor, tevhit ile ma'ruf ile Âllâh emrediyor. Ahir zaman peygamberi gelecek, şekl-i sıfatı budur, hali budur, yaptığı işte budur. Urf ile tevhit ile emrediyor, وَيَنْهِيهِمْ عَنِ الْمُنْكَرِ fenalık-tan halkı men ediyor. وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ Tayyibatı halâl eder, onların kendilerine haram ettiği bazı şeyler (hayvan iç yağı gibi.) وَيُحَرِّمُ

عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ Pis olan şeyleri de haram ediyor. Pisi haram, temizi helal ediyor, emr-i bil ma'ruf yapıyor. وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ Onların Tevrat'ta olan ağırlık; zekât (1/4) idi. Elbise yıkamak kesmekle olurdu. İbadet yalnız havra, kiliselerinde olurdu. Bu ağırlıkları da kaldırıyor. Nebiyyi Ümmninin hali budur ve böyle Tevrat'ta beyan etmiş.

وَالْأَغْلَالِ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ Kendi nefislerine şiddet yaptığı bazı şeyleri, mesela katl-i nefis gibi bunları kaldırıyor. فَأَلْذِينَ آمَنُوا بِهِ Her kim ki bu peygambere iman ederse, وَعَزَّرُوهُ ta'zim ederse Abdullah Bin Selam ve etbâi gibi, وَنَصَرُوهُ ona yardım ederse. وَاتَّبَعُوا Onunla beraber nazil olan nur ki Kur'an'dır. Kur'an'a, nur diyor Cenâb-ı Hak. Kur'an-ı Azimüşşân'da Rasûl-û Ekrem'e de nur diyor, Kur'an'a da nur diyor. أُولَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ İşte onlar felâh bulanlar, fain olan, necat bulan kimselerdir. Bura-ya kadar naklen beyan ediyor. Burada da Hâlik-i Kâinat, Habibine emrediyor, bunlara böyle söyle.

158- قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ يُحْيِي وَيُمِيتُ فَأَمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوهُ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ Söyle ey Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhives-sellem. Ey insanlar, ayet Mekke'de nazil olmuş, Mekke'de nazil olan ayetler **yâ eyyûhennâsû** ile başlıyor. Medine'de nazil olan ayetler ya eyyûhellezine âmenû ile başlıyor. إِنِّي رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا Ben, Âllâh'tan gönderilmiş hepinize peygamberim. Onun için Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem yalnız bize değil, yal-

nız Arab'a değil, bütün mahlûkata peygamber olarak gönderilmiş çünkü ondan sonra peygamber gelmez.

الَّذِي لَهُ مُلْكُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ o Âllâh ki yerler ve gökler O'nun mülküdür. İsteddiği gibi tasarruf eder. لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ O'ndan başka bir Mâbud yok. **Lâ İlâhe İllâllâh**, bu kelime o kadar büyüktür. Bütün kâinatın günahlarını bir kefeye koysan, bu kelime onu kaldırır. Âllâh-û Teâlâ'nın gazabını söndürmek için ancak bu kelimedir. Elimizden gelirse bu kelimeye devam etmek, hele hatmi tehlil, hatm-i tehlil ölümler için çok menfaatlıdır. Bir insan, günde 1200 tane söylese iki ayda bir hatm-i tehlil olur. Hatm-i Tehlil'in sevabını, ölümlerin ruhuna bahşettiği zaman mücerrettir. Cenâb-ı Hak, onları affeder. Âllâh borçlu değildir böyle yapmaya fakat Nimet-i İlâhiye böyle zuhur etmiştir. يُحْيِي وَيُمِيتُ İsteddiğine hayat verir, istediğini de öldürür. İstedığinin kalbine hayat verir nur ile "Âl-lâh" ile temizler. İsteddiğine ölüm verir de, Zikrullah olmayan bir kalp, "o kalp ölüdür" diyor. Böyle olunca قَامُوا بِاللَّهِ ey insanlar! Âllâh'a iman ediniz, Âllâh'ın vahdaniyeti birdir, diridir. وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الَّذِي يُؤْمِنُ بِاللَّهِ O peygamber ki evvela kendi iman ediyor. Her peygamber evvela kendi iman ediyor, ona gelen kitaba, Âllâh'a, kendine. وَكَلِمَاتِهِ Âllâh'ın kelimatine iman eder, وَاتَّبِعُوهُ ona tâbi olunuz لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ta ki hidayet bulasınız.

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ-159

وَمِنْ قَوْمِ مُوسَى Mûsâ Aleyhisselam'ın kavminden, Rasûl-û Ekrem'in zamanında أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ bir kısım, hak ve hakikate iman

ettiler, Abdullah bin Selam ve onun arkadaşları gibi. **وَبِهِ يَعْدِلُونَ**. Onunla hükmettiler, adaletine, adalet hüküm, Âllâh'a iman ettiler. Mûsâ Aleyhisselam kavminden, hak ile doğru yolu bulan ve onunla adil davranan bir cemaat vardır.

160- وَقَطَعْنَاهُمْ اثْنَتَى عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى إِذِ اسْتَسْقِيَهُ قَوْمُهُ أَنْ اضْرِبْ بِعَصَاكَ الْحَجَرَ فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا قَدْ عَلِمَ كُلُّ أُنَاسٍ مَشْرَبَهُمْ وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَأَنزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوَى كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ

وَقَطَعْنَاهُمْ اثْنَتَى عَشْرَةَ أَسْبَاطًا أُمَمًا Yakup Aleyhisselam'ın on iki oğlu vardı. O zamanki Ben-i İsrail, her kavim bir oğluna intisap ederlerdi. On iki kavim firkalar oldu. Onlar Sahrayı Tih'e gittikleri zaman, Mûsâ Aleyhisselam'a Cenâb-ı Hak emretti. Orada Âd kavminden olan Filistinliler vardı, onlar çok cesur insanlardı. O zaman Amalıklar vardı orada, bir kısmı Âd kavmi beraberinde ahkâfa Yemen'e gitti. Bir kısmı da orada kalmışlar. Âllâh Celle-Celâlûhû, onlara emretti tebligat yapmak için. Mûsâ Aleyhisselam, Sahrayı Tih'i geçecek ki oraya gitsin. Bunlar on iki fırka idi, kabile idi. Tefrik ettik onlara, on iki kabile, cemaat cemaat bunlar, Mûsâ Aleyhisselam'ın arkasından Sahrayı Tih'e gittiler, iman etmişlerdi. **وَأَوْحَيْنَا إِلَى مُوسَى** Âllâh Celle-Celâlûhû, vahyetti Mûsâ Aleyhisselam'a. Oraya gidiniz, orada cihad ediniz, onları imana davet ediniz. Mûsâ Aleyhisselam oraya giderken bunları beraber götürmüş, muharebeye gidecekler. Tur-u Sina'ya gittiler oradan

gececekler. Oraya gittiler, sahrada su yok. Mûsâ Aleyhisselam'a rica ettiler. Mûsâ Aleyhisselam'ın yanında bir taş vardı. Mûsâ Aleyhisselam'a iftira ettiler. "Mûsâ Aleyhisselam peygamberdir, acele etmez, koşmaz, yavaş yavaş gidiyor. Onun içinden bir şişme vardır da yürüyemiyor." Böyle dediler. Sonra Ürdün Nehri'nin kenarında yıkanıyorlardı, adetleriydi onların. Mûsâ Aleyhisselam da onlara uzak bir yerde yıkanıyor. Dediler; "Bakın, halkın yanında yıkanmıyor. Demek ki vücudunda bir hastalık var." Hâlik-i Kâinat, Mûsâ Aleyhisselam'da böyle bir şey olmadığını göstermek için irade etti. Mûsâ Aleyhisselam elbisesini çıkarır, bir taşın üzerine koyuyor. Bilâhere bir rüzgâr gelir, gelen rüzgâr taş ile elbiseleri sevk ediyor. Mûsâ Aleyhisselam çıplak olarak takip etmeye başlıyor, takip ede ede onlar gördüler ki Mûsâ Aleyhisselam mümkün derece koşuyor, hem de Mûsâ Aleyhisselam'da hastalık yok. O taş, mucizedir. Âllâh CelleCelâlûhû, o taşı al diye emretti. Dört köşeli bir taş idi, hafif idi. O taşı, Mûsâ Aleyhisselam beraber bulundururdu, Sahrayı Tih'e gittiği zaman da beraber götürdü. Kavmi geldi, dediler ki; "Biz susuz kaldık." Emrediyor Cenâb-ı Hak. Biz, Mûsâ Aleyhisselam'a vahyettik. **إِذِ اسْتَسْقَىٰ قَوْمُهُ** Ne zamanki onun kavmi su talep ettiler, Mûsâ Aleyhisselam'a dedik. **أَنِ اضْرِبْ** Çık- **فَانْبَجَسَتْ مِنْهُ اِثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا** "Asâni, taşa vur!" **بِعَصَاكَ الْحَجَرَ** tı o taştan, on iki çeşme. **قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ** Her bir kabile, kendi yerini anladı ve oradan su aldı, izdiham hâsıl olmadı. Ondan sonra Sahrayı Tih'de, bugünkü Sina'da, orada güneşin karşısında tahammül edemiyorlardı. Mûsâ Aleyhisselam'a dediler ki; "Güneş bizi müteessir ediyor." Orada da **وَوَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ** biz gölgelendirdik. Onlara bulut gibi, hakiki bulut değil, güneşten de zahmet

çekmediler. وَأَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّاءَ وَالسَّلْوَىٰ Yemek içmeye de gelince; menn-û selvâ. Men; kudret helvasına derler. Selvâ; bildirincılar. Sabahleyin rüzgâr vasıtasıyla bildirincıları getiriyor, istediği kadar topluyorlar, üst tarafı gidiyor. Mûsâ Aleyhisselam nasihat etti. "Bu Nimet-i İlâhiyedir. Bunu saklamayınız, birbirinize galebe etmeyin. Bunlar her gün size gelecek, siz de bunları yiyeceksiniz." Kudret helvası ile kuş etleri onlara geldi.

Mevlâna Celaledini Rumi buyuruyor. "Âllâh'tan dilemeli edep versin bize, edepsiz olan kimse Âllâh'ın nimetlerinden daima mahrumdur. Âllâh'a karşı edep, Rasûlullâh'a karşı edep, Kitabul-lâh'a karşı edep lâzımdır. Edebi bıraktı mı Âllâh CelleCelâlûhû, o kimseyi mahrum eder." Bunların içinden dediler Mûsâ Aleyhisselam'a, "Her gün bunları yiyemiyoruz. Bize sarımsak, soğan, mercimek lâzım" dediler. Onlara gelmiş olan nimetleri beğenmediler. Âllâh'ın nimetlerine karşı nankörlük ettiler. Âllâh CelleCelâlûhû bu nimetleri kesti, işte gidiniz sizin istediğiniz Mısır'da vardır. Nimet-i İlâhiye'ye karşı geldi mi, o nimet elden çıkar. Veren Âllâh'tır, şükrederse nimeti ziyadeleştirir. كُلُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا رَزَقْنَاكُمْ Onlara dedik, "Tayyibât güzel su, size gölge, size memn-û selvâ, tayyip olarak size kismet ettiğimizi yiyiniz." وَمَا Onlar küfrettiler. Âllâh da o nimetleri onlardan kesti. وَمَا ظَلَمُونَا وَلَكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ Âllâh CelleCelâlûhû emrediyor. Onların bu edepsizliği, hareketiyle, küfrü ile, bizim azamet ve kudretimize bir şey olmadı, ama onlar nefislerine zulmettiler. Neticesi, bu nimet onlardan münkatı oldu.

وَأَذِ قِيلَ لَهُمْ اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ 161-
وَقُولُوا حِطَّةً وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ سَنَزِيدُ
الْمُحْسِنِينَ

Onların fenalıklarının bazılarını beyan ediyor. Ey Habibim ümetine beyan et, Cenâb-ı Hakk'ın verdiği nimetlerine karşı yaptıkları nankörlüklerini. وَأَذِ قِيلَ لَهُمْ Âllâh tarafından onlara söylemişti. اسْكُنُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ Buradaki karye, Eriha'dır. Beyt'ül Mukaddes, deniz kenarında indel akabe ricani bilkal'a akabenin yanında, denizin kenarındadır. Âllah CelleCelâlûhû, emretti burada oturunuz. وَكُلُوا İstediginizi yeyiniz, içiniz, dilediğiniz yerde meyvelerden yiyin, حِطَّةً وَقُولُوا nimetlere karşı da şükrediniz. حِطَّ Emri-İlâhi'dir, Ya Rabbi kusurlarımızı affet demektir. Habitat; mahvoldu demektir. Hutta; indir demektir. Hittatun deyiniz. Âllâh'a yalvarınız, hatalarınızı affetsin. İkincisi ise وَادْخُلُوا الْبَابَ kapıya girdiğiniz zaman! (onların ibadet ettikleri yer mescitleri vardı) سُجَّدًا Secde eder gibi giriniz.

Azametli insanlar idi, hele Amalikalılar diki dikine girmek istiyorlardı. Âllâh CelleCelâlûhû bu hali istemiyor, diyor ki tevazu ile giriniz.

Hatta bugün de bizim için de camilerimize girdiğimiz zaman **"Bismillâhirrahmânirrahim"** der, hürmetle eğilerek camiye girer, edebe muvafık olarak girer. İşte onlara böyle demişti. Hittatun mağfiretinizi talep ediniz, وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا kapıya da secde eder gibi giriniz. نَغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ Böyle yaparsanız sizin hatalarınızı af ederim. Hatalarınızı af ederiz şöyle dursun, bir de سَنَزِيدُ

الْمُحْسِنِينَ iyilere iyiliği fazla yapar. Bir var ki hataları af eder. Bir de var ki hataları af ettikten sonra, büyük in'am ve ihsanlar yapar. Böyle Emr-i İlâhi olduğu halde, başladılar bunu tebdil etmeye.

162- قَبَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلُمُونَ

Ne zamanki Mûsâ Aleyhisselam'a emrolundu. Tur'a gitti, orada muvaffakiyet hâsıl oldu. Geldikleri zaman Hâlik-i Kâinat, peygamberin lisanı ile emretti. Dediler ki; "Bu nimeti verdi Âllâh, size. Düşmanınıza galip oldunuz, muvaffak oldunuz. Nimete şükretmek ister, sizin de şükrünüz budur." Hatırlayınız o zamanları ki yâni Zaman-ı Saadet'teki yahudiler, eskilerin halini hatırlasın ki Tevrat'ta da mevcuttur. Onlara söylediler, muvaffakiyetten sonra Peygamberin lisanı ile onlara dediler ki; "Bu köyde sakin olunuz, oturunuz. Yeyiniz, o köyün hasılatından istediğiniz kadar." Ya Rabbi senin mağfiretini, hatalarımızın inmesini, hatalarımızı vücudumuzdan indir Ya Rabbi.

İkincisi de şehrin kapısına giriniz. Onlar, azametli kibirli girerlerdi. Kibr-i azâmet, Cenâb-ı Hakk'a karşı terbiyesizliktir. Siz mescide, camiye gidiyorsunuz. Camiye azametle girmeyin. Bugün de biz camiye girerken, "**Bismillâhirrahmânirrahîm. Âllâhûm-meftahlenê ebvâbe Rahmetike**" diyerek girmeliyiz. Onlara da emrediyor; "Secde eder gibi giriniz. Eğer bunu yaparsanız, sizin yaptığınız hataları af ederiz, setr ederiz. Muhsin olanların in'am ve ihsanını ziyâdeleştiririm." Emir böyle geldi, onlara tebliğ edildi. Fakat onların fıtratında, Hâlik-i Kâinat iyiliği halk etmediği için

kabul etmediler, reddettiler, tebdil ettiler, istihza ile karşıladılar. **فَبَدَّلَ** Yâni **fegayyere**, tağyir ettiler. **الَّذِينَ ظَلَمُوا** Nefsine zulmeden! Âllâh’a değil, Âllâh’a karşı gelen hiçbir ehemmiyeti yok onun, nefsine zulmediyor. Nefsine zulmeden bu insanlar, tebdil ettiler bu Emr-i İlâhi’yi. **مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ** Onlara söylenen sözler, “tevazu ile mescide giriniz.” Onlar ise tebdil ettiler, **hıttatûn** kelimesini. Hintatûn yâni istihza olarak söylediler. Böyle yaptıkları için **فَارْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْرًا** biz Azimüşşan, gönderdik onlara **“rıezen”** azabı. Azap da **مِنَ السَّمَاءِ** yukarıdan müthiş bir sâika, onun aki binde de bir tâun zuhur etti. 70 kişiyi, üç günde onlardan temizledi. Bu da Cenâb-ı Hak emrediyor. Zulümden münezzehtir Cenâb-ı Hak. **بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ** Nefislerine yaptıkları zulümden dolayı, Âl-lâh’ın emrini dinlemedikten sonra bir de istihzaya girdiler.

163- **وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ**

وَسَأَلَهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ Ey Ekmelerrasûl Sal-lâllâhû Aleyhivessellem onlara hatırlat, Tevrat’ta mevcuttur. Bu ancak vahy ile bildirilir. Bilsinler ki Âllâh, vahy ile Habibine bildirmişti. Bu, Dâvûd Aleyhisselam’ın zamanında idi. O karyenin ehli ki denizin kenarında idiler. Akabe’nin yanında diyor. Kale civarında, deniz kenarında bir karye idi. Dâvûd Aleyhisselam, onlara peygamber idi. Onlara, Âllâh’tan talimat verdi. Cumartesi günü mübarek bir gündür, bugünü ibadetlerinize tahsis ediniz. Cumartesi’nin haricinde kendinize çalışınız. Sebt kelimesi kat’ mânâsınadır yâni

siz, işten güçten kat'i olunuz. Cumartesi gününde ibadetle meşgul olunuz yâni iş yapmayınız. Diğer altı günde istediğiniz kadar çalışınız. Dâvûd Aleyhisselam'ın bu sözü, onların hoşuna gitmedi. Cumartesi günü hakkındaki emri böyle değiştirmek istediler. Burada İmtihanat-ı İlâhiye zâhir oldu. İmtihan ne idi? Cumartesi günü, Sebt günü yâni çalışmayacaklar. Cumartesi günü balıklar gelir suyun üzerinde görünürlerdi. Cumartesi gününden sonra hiçbir balık suyun üzerine çıkmazdı. Bunlar bu yüzden sıkıldılar. Ne yapalım? Şeytanın dalaletiyle denizin kenarında ufak ufak yerler, havuzlar açtılar. Cumartesi günü bol bol gelen balıklar o havuzlara doluyordu, akşam olunca kapısını kapatıyorlar ve ertesi Pazar günü gelip balıkları avlıyorlardı. Bu hile ile balıkları avlamaya başladılar. Böyle yaptıkları için, Cenâb-ı Hak imtihan etti. Üç kısma ayrıldılar. Bir kısmı temiz insanlar. "Mademki Cenâb-ı Hak emretmiş, ne balığı avlarız ne de yeriz" dediler. Emr-i mâruf olarak halka "yemeyin" dediler. İkinci kısım ise halka söylemeye bizim için ihtiyaç yok fakat biz yemiyoruz. Onlar da yemediler. Üçüncü kısım, olanları olduğu gibi kabul etti yediler. Ondandır ceza geldi. Birinci kısım yememiş ve tebligat da yapmış olduğundan Âllâh CelleCelâlûhû, onları af etti. İkinci kısım tebligat yapmadığından biraz sıkıntı çekiyorlar bilahere Cenâb-ı Hak, onları af ediyor. Üçüncü kısım ise azaba giriftar oldu. Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak; "Sor onlardan, o karye ehli ki denizin kenarında, Akabe'nin yanında idi." **إِذْ يَعْدُونَ** **yâ'dune, yetecavezune**, sebt günü, Cumartesi günü, tecavüz ederler balık avlıyorlardı. **إِذْ** Çünkü **تَأْتِيهِمْ** onlara gelirlerdi **حَيْثَانَهُمْ** balıklar, **يَوْمَ سَبْتِهِمْ** Cumartesi gününde **شُرْعًا** zâhir olarak su yüzünde balık dolardı. **وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ** Cumartesi dışında, diğer

günlerde كَذَلِكَ نَبْلُوهُمْ. Âllâh Celle-Celâlûhû emrediyor. Biz böyle imtihan ediyoruz kullarımızı, بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ bu da onların fıska dolayısıyla. Onların yaptığı fıska-fücurdan dolayı kullarımızı böyle imtihan ederiz.

وَإِذْ قَالَتْ أُمَةٌ مِنْهُمْ لِمَ تَعْطُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ 164-

Bir cemaat onlardan, ikinci kısım yememiş ve halka da "yemeyin dememiş." Onlar dediler, birinci kısma ki "Nîçin va'z-ı helâk eder onları yahutta azab-ı şedid ile azaplandırır? Mademki bunların akibeti helâktır, azaptır. Nîçin vaz ediyorsunuz, hiç va'z etmeyiniz?" قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ Onlar cevap verdiler. "Rabbimize karşı bir özür, malûmat sahibi olur da diğerlere bildirmezse, elbette o da mücrimdir. Emr-i bil ma'ruf, nehy-i ani'l münker terk edilmez. Mazeretimizi Âllâh'a kabul ettirmek için, biz söyleriz ama onlar dinler veya dinlemez onlara aittir. Kur'an-ı Kerim, bu ayetleri bil işare! Âlim olan kimse, ilmi olan "efendim benim sözümü kimse dinlemez de ben ne söyleyeyim" demesin. Mümkün olduğu kadar söylemelidir. وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ Bir de umulur ki Âllâh-û Teâlâ'dan korkup sakınırlar.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوءِ وَأَخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا بِعَذَابٍ بَئِيسٍ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ 165-

Ne zamanki نَسُوا isyan ettiler, terk ettiler مَا ذُكِّرُوا بِهِ onla-

ra yapılan vaazı. Birinci kısmın yaptığı vaaz-ı nasihatı yapmadılar ve terk ettiler. **أَنْجَيْنَا الَّذِينَ يَنْهَوْنَ عَنِ** Biz Azîmüşşan halas ettik, halkı nehyeden, **السَّوِّءِ** fenalık, fenalıktan nehyeden, balığı avlamaktan nehyedenleri halas ettik. Çünkü hem yememişler, hem de halka nasihat etmişlerdi. **وَآخَذْنَا الَّذِينَ ظَلَمُوا** Nefsine zulmedip de balığı yiyenleri, onları da **كَانُوا يَفْسُقُونَ** şedit bir azapla giriftar ettik. Maymun şekline girdiler ve üç gün sonra telef oldular. Bu da yaptıkları fık-ı fücür içindir.

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُونُوا قِرَدَةً خَاسِئِينَ -166

عَنْ مَا نُهُوا عَنْهُ Onların nehyolduğu şey ki o günün balıklarını avlamasınlar. İsyan ettiler de balıkları aldılar. Tekebbür ettiler, Âllâh'ın emrine karşı. **قُلْنَا** Biz Azimüşşan, o zaman emrettik olunuz **قِرَدَةً** maymun, **خَاسِئِينَ** hakir ve zelil maymunlar olun dedik. Maymun şekline girdiler, fazla devam etmeyip helâk oldular. Şimdiki maymunlar onların cinsinden değildir. Öyle diyenler hata etmişlerdir. İnsanların maymundan geldiğini söyleyenler, Kur'an'a ve Âdem Aleyhisselam'a karşı gelen inkâr eden kâfirlerdir.

وَإِذْ تَادَنَ رَبُّكَ لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ -167

وَإِذْ تَادَنَ رَبُّكَ Hatırlat ey Habibim, zamanındaki Yahudilere. İlâm etti Rabbim. Senin Rabbin, onlara ilam etti. Bu hatalarından sonra **لِيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ** muhakkak onlara gönderecek, onlara zahmet edecek, musallat edecek birtakım insanları. Bunların bu ha-

rekâtından dolayı Âllâh, musallat edecek onlara bazı zalimleri. إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ مَنْ يَسُومُهُمْ سُوءَ الْعَذَابِ Bu durum daima devam edecek. Yahudilere az bir zamanda Buhtunnasır musallat oldu. Buht; evlat demektir. Nasır; bir putun ismidir. Bu çocuk, evladı zina idi. Putun yanına koymuşlardı. Ertesi gün dediler ki "bu putun oğludur." Nihayet putun yanında büyüdü, az zamanda öyle kuvvetli oldu ki hatta Hindistan'a kadar hüküm sürerdi. Buhtunnasır Kudüs'e geldi. Asıl Süleyman Aleyhisselam'ın yapmış olduğu Mescid-i Aksa'yı tamamı ile yıktı, orada bulunan mühim zinet eşyalarını götürdüğü gibi, yahudilerin de mal-ı servetini tamamiyle götürdü. Yahudilerin erkekleri kılıçtan geçirildi, böyle felaket oldu başlarına. Bir kısmı İran'a kaçtılar, bir kısmı da Şam'a kaçtılar ve memleket tamamiyle harap oldu. Musallat etti Âllâh-û Teâlâ, Buhtunnasır'ı onlara. Buhtunnasır'dan yine az bir zaman sonra da Cenâb-ı Hak, Süleyman Aleyhisselam'ı gönderdi, iman etmedikleri için. Yine onlar, yahudiler isyan ettiler. Ondan sonra da Mecusilerin elinde kaldılar zaman-ı saadete kadar. Zaman-ı Saadet'te Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem "cizye versinler kâfidir" dediler. Yahudi hiçbir zaman rahat etmez. Niçin rahat etmez, niçin etmez? Çünkü hırsı var, hırsından dolayı istirahati yok. Ve daima belalar başına musallat olur. Bugünkü vaziyette bakalım başına kimi musallat eder? Belki Rus'u, belki Amerika'yı, belki de Müslümanları başına musallat eder, ortadadır bulur. Lâkin biz acele ediyoruz, acele olmaz ki her şeyin bir zamanı var. Yahudi günün birinde bir felakete girecek, hepsi mahvolacak ve buna hiçbir şüphemiz yoktur. Âllâh, onlara bildirmiş, gönderir onların üzerine, musallat eder. Onlara azap edecek insanları gönderir. إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ Senin Rabbin

ey Habibim, ikabı seridir asilere. **وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَحِيمٌ** Âllâh, gafurdur mağfiret edicidir, ehl-i tâate. Rahim'dir onlara. Ondan sonra yahudilerin hali;

168- وَقَطَعْنَاهُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا مِنْهُمْ الصَّالِحُونَ وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ
وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ

وَقَطَعْنَاهُمْ Onları fırka fırka, parça parça yaptık. Yahudi her memlekete girdi. Her girdiği memleketin şekline girdi. Oranın âdetine girdi, şekline girdi. **هُمْ فِي الْأَرْضِ أُمَمًا** Cemaat cemaat her memlekete yahudiler dağıldı. **مِنْهُمْ الصَّالِحُونَ** Onların bazıları iman ettiler, Mü'min oldular, salih oldular. Abdullah Bin Selam ve arkadaşları gibi. **وَمِنْهُمْ دُونَ ذَلِكَ** Bazıları da iman etmediler, fık-ı fücur ve küfürde kaldılar. **وَبَلَوْنَاهُمْ بِالْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ** biz Bu yahudileri tecrübe, imtihan ettik kâh iyilik sağlık ve zenginlik, kâh kötülük fakirlik ve musibet ile. **لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ** Belki avdet ederler, İslamiyet'e doğru gelirler.

169- فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَرِثُوا الْكِتَابَ يَأْخُذُونَ عَرَضَ هَذَا الْأَدْنَى
وَيَقُولُونَ سَيُغْفَرُ لَنَا وَإِنْ يَأْتِيهِمْ عَرَضٌ مِثْلُهُ يَأْخُذُوهُ أَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ
مِيثَاقُ الْكِتَابِ أَنْ لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوا مَا فِيهِ وَالِدَارُ
الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِينَ يَتَّقُونَ أَفَلَا تَعْقِلُونَ

فَخَلَفَ مِنْ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ Selef; evvelki. Halef; sonraki. Filân, filân adamın halefidir yâni hayırlı evladı. Filan, filanın halfidir yâni şerli evladı demektir. **Lam** sakindir, şerli evlad zuhur etti ki Zaman-ı Saadet'teki yahudilerdir. **وَرِثُوا الْكِتَابَ** Kitabullah'a vâris oldular,

Tevrat'a vâris oldular. Dediler ki; "Biz yahudiyiz ki Tevrat bizimdir." **Ednê** عَرَضَ هَذَا الْأَذْنَى Bunu dediler ama sözde kaldı. olan dünyanın arız olan servetini, malını haram olarak alıyorlar. Ârızdırlar çünkü devam etmiyor. Bugün var, yarın yok. **Ednê** dünyaya **denêat** derler. Bu dünyanın mal-ı servetini, helaldir haramdır demeden alıyorlar. وَيَقُولُونَ Diyorlar; سَيُغْفَرُ لَنَا "Bizi mağfiret eder Âllâh." Buzağıya ibadet ettikleri zamanda, "bizim 40 gündür azabımız" dediler. Bugünde, Zaman-ı Saadet'te olan yahudiler de odur. Helal ve haramı düşünmeden, "Âllâh-û Teâlâ, bizi affeder" diyorlar. **Ednê** عَرَضَ مِثْلَهُ يَأْخُذُوهُ Eğer tekrar sonradan, o zamanda her ne ki dünyanın mal-ı arâzı gelse, helal haram demez. Bununla beraber "ben ehl-i kitabım ve Tevrat benimdir" diyor. Buyuruyor ki Cenâb-ı Hak; "Onun dediği doğru değil, **Ednê** أَلَمْ يَأْخُذْ عَلَيْهِمْ الكتابُ kitap ki Tevrat'tır, misak alınmadı onlardan." Âllâh CelleCelâlûhû, Tevrat'ta onlara misak olarak buyurmuş ki haramı, kimsenin malını yemeyiniz. Âllâh'a hak yoldan çıkmayınız. **Ednê** لَا يَقُولُوا عَلَى اللَّهِ إِلَّا الْحَقَّ Âllâh'a karşı ancak hak ve hakikat olan sözleri söyleyiniz, iftira etmeyiniz. Mademki Tevrat'ın sahibi olduk diyorlar, niye Âllâh'ın sözlerini dinlemiyorlar? **Ednê** وَدَرَسُوا مَا فِيهِ Hem de Cenâb-ı Hak emretmiş ki Tevrat'ta haktan başka söylemeyin, haramı kabul etmeyiniz. **Ednê** وَدَرَسُوا مَا فِيهِ Tevrat'ta olan Mâlûmat-ı İlâhiye'yi, vaazı halka bildiriniz. Tevrat'ta Rasûl-û Ekrem Sallâlâhû Aleyhivessellem'in hilyeyi saadeti, şekli-i kıyafeti hepsi olduğu gibi, böyle bir peygamber de zuhur ettiği vakit tâbi olunuz da vardır. Mademki kitap ehli, Tevrat'a vâris olmuşsunuz, niye bunu halka bildirmediniz? **Ednê** وَالذَّارُ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِلَّذِينَ يَتَّقُونَ Ahiret hayırlıdır,

halâl-i haramdan takva eden kimseye, Âllâh'tan korkan kimseye ahiret hayırlıdır dünyadan. أَفَلَا تَعْقِلُونَ Niçin taakkül etmiyorlar? Dünya her ne olursa nihayet bir sonu var. Nihayet insan ya dünyayı, mal-ı evladı, serveti bırakır gider yahut onlar bırakır insanı. Böyle olduktan sonra bunun kıymeti yoktur. Öyle ise niçin ebedi olan ahirete meyletmiyorlar?

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ إِنَّا لَا نُضِيعُ أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ 170

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْكِتَابِ Onlar ki Kitabullah'a, Kur'an-ı Azîmüşşân'a temessük etmişler. Kur'an'a iman etmişler, وَأَقَامُوا الصَّلَاةَ namazı ikâme etmişler hakkı ile. Kur'an-ı Kerim'in 80 yerinde namaz hakkında ayet var. Hepsinde ikâmetsalâte diyor, yef'alüssalâte demiyor. Namazı kılmak matlup değil, namazı adab-ı erkân ile kılmak matluptur. Onun için Âllâh CelleCelâlûhû, her yerde ikâme kelimesi ile emir buyuruyor. إِنَّا Biz Azimüşşan لَا نُضِيعُ zâyi etmeyiz, battal etmeyiz, أَجْرَ الْمُصْلِحِينَ müslih olan yâni Âllâh'a layık olan bir ibadet, salih bir ibadeti yapanın ecrini zâyi etmeyiz.

وَإِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ خُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ بِقُوَّةٍ وَاذْكُرُوا مَا فِيهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ 171

Tevrat geldikten sonra Mûsâ Aleyhisselam, onlara tebliğ etti. Tevrat'ın içinde ahkâm var, ahkâmı ağır buldular ve kabul etmediler. Mûsâ Aleyhisselam'a, "biz bunu yapamayacağız" dediler. O vakit Cenâb-ı Hak, Tur Dağını kaldırdı, üzerlerine düşecek sanmışlardı. Bir bulut gibi **keennehü** ya iman edersiniz ahkâmına ya-

hutta bu dağ üzerinize iner. Onlar başlarını kaldırıp secdeye koydular sol tarafta, secde gibi olmasın hile yapıyor. Böyle bakıyor dağ üzerlerine incek mi, inmeyecek mi? Bu âdet bugüne kadar da câridir onların havralarında. Başını secdeye sol tarafını koyup öyle bakıyor.

وَإِذْ Ey Habibim hatırlat onlara, o zamanları ki نَتَقْنَا الْجَبَلَ kaldırdık dağı فَوَقَّهْمُ üstüne. Dağı kaldırdık üstlerine, كَأَنَّهُ ظُلَّةٌ sanki bir buluttur üzerlerine geldi. وَظَنُّوا أَنَّهُ وَاقِعٌ بِهِمْ Anladılar ki bu, eğer iman etmezlerse üzerlerine düşecek. حُذُوا مَا آتَيْنَاكُمْ Biz, onlara o vakit söyledik peygamberin lisanı ile. Alın bu size gelen Tevrat'ı, بِقُوَّةٍ ciddiyetle alın. Cehdediniz, وَادْكُرُوا مَا فِيهِ zikrediniz, birbirinize söyleyiniz Tevrat'ta mevcut olan Hâtem'ül Enbiyanın ahvali vesâireyi. لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ İttika etmiş olursunuz yâni Âllâh'tan korkmuş olursunuz. Âllâh'tan korkanın da yeri cennettir. O vakit iman ettiler ama korkudan iman ettiler. O imanın da bir kıymeti yoktur.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَأَشْهَدَهُمْ عَلَى أَنْفُسِهِمْ أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ قَالُوا بَلَىٰ شَهِدْنَا أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ إِنَّا كُنَّا عَنْ هَذَا غَافِلِينَ

Hâlik-i Kâinat, Erhamürrahîmin'dir. Daima kuluna rahmet ci-hetini intihap ettiriyor. Bir çocuk dünyaya geliyor büyüyor. İleri-de "kimse bana bir şey demedi, ben anlamadım" demesin diye tâ fitratın bidayetinde Âllâh CelleCelâlûhû bir hareket gösteriyor. İş'ar, ikrar. İnsan, anasının karnında iken hayat sahibi olur, yemek anasından ona gidiyor, o zamanda hayat vardır. Hayat nereden geliyor? Zerrelere geliyor. Zerre nereden geliyor? Âdem

Aleyhisselam'ın vücudunda bütün mahlûkatın zerreleri var. Bütün mahlûkatın zerreleri nasıl oluyor da Âdem Aleyhisselam'ın vücudunda toplanır? Bu zerreler, hücrelerde hayat var. Bir büyük hayvanda ne varsa, bu zerrelerde de hayat olarak her şey var. Milyarlarca olan bu zerre hücreler, bir kahve fincanına yerleşirse bir fincan veya bir bardak dolusu zerre hücreler, pek tabîi Âdem Aleyhisselam'ın vücudunda yerleşmiştir. Âdem Aleyhisselam, vücudunda bulunan zerre hücreleri görmeyi talep etti. Cenâb-ı Hak, bu zerrelere ilim ve malûmat verdi ve nutuk verdi. Bunlar çıktılar meydana, Âdem Aleyhisselam'ın yanında ve önünde idi. Mü'minlerin zerreleri beyaz, kâfirlerin zerreleri siyah idi. O vakit onları nutka getirmek yâni ikrar ettirmek için Cenâb-ı Hak, onlara hitap etti.

وَإِذْ أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنَىٰ آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ Ben Rabbiniz değil miyim? Hepsi "belâ ente Rabbûke" dediler. Hepsi tekrar Âdem Aleyhisselam'ın beline girdiler. O azamet, celâl sıfatı ile tecelli etmiş "belâ" demişler korkudan. Beriki Mü'minlere, Cemâl sıfatı ile tecelli etmiş. Muhabbet sûreti ile "belâ" demişler, farkı burada. Sonra bu zerreler zamanı gelince insan olur. İnsan olduktan sonra iman ile mükelleftir. Mükellef olmazsa "Ya Rabbi, sen bize bir malûmat, bir yerde vermedin ki bizler onun peşin gidelim" denileceğinden orada bir malûmat verildi. Mademki zerrelerimiz hepsi orada idi, bunu niye düşünemiyoruz? Bu kadar zaman asırlar geçmiş elbette unutulmuştur. Yalnız ne var! Bir çocuğun kalbi şayet münafıklarla ihtilat etmemişse, onun kalbi arzu isteği daima doğru iyiliği ister. **عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ** İshad etti, ikrar etti **أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ** iman etmiş, ikrar etmiştir. İman böyle olmuş **أَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ** Ben Rabbiniz değil miyim? **قَالُوا بَلَىٰ** Dediler;

“Evet” Ervahlar dediler; “Sen bizim Rabbimizsin. ^{شَهِدْنَا} Biz şaha-
det ediyoruz ki Sen Rabbimizsin.” Bunu yaptık. ^{أَنْ تَقُولُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ} Kıyamette, “Efendim biz gafil idik. Bir Âllâh,
bir kıyamet olacağını bilmezdik” demesinler diye, orada onu işhad
etmiştir.

173- ^{أَوْ تَقُولُوا إِنَّمَا أَشْرَكَ آبَاؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ بَعْدِهِمْ أَفَتُهْلِكُنَا}
^{بِمَا فَعَلَ الْمُبِطُونَ}

Bizim âbâ-û ecdadımız evvelce
işrak etmişlerdi. Bizim o şirklerden haberimiz yok. ^{وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِنْ}
^{أَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ} Biz onlardan sonra geldik, haberimiz yok. ^{الْمُبِطُونَ} Ya Rabbi, bâtil olan âbâ-u ecdadımızın harekâtından bizi
mes’ul mu tutacaksın? Böyle dememek için, biz böyle “kâlû belâ”
o zerrelere, biz Azimüşşan o zerrelere böyle işhad ettik.

174- ^{وَكَذَلِكَ نَقْصِلُ الْآيَاتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ}

Böylece âyât-ı beyyinatı tafsil ederiz. Söy-
lüyoruz ^{وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ} belki düşünüp küfürden Tevhid’e dönerler.
Bu mevzu bitti.

Şimdi ikinci mevzuya geldik. Önceden izah edilmezse anlaşıl-
ması güçleşiyor.

Mûsâ Aleyhisselam’ın zamanında idi. Bel’am bin Bâurâ namın-
da birisi vardı, gayet zahit ve âbit bir adam. O zamanki ilim ile
meşgul idi. Yâni ilmi de vardı, akli da vardı, zühtü de vardı, bunlar
hepsi yerinde idi. Fakat Gazab-ı İlâhiye geldimi ne akıl kalır ne
züht kalır, hiçbir şey kalmaz hepsi gider. Onu emrediyor. İlme,

zühre, ibadete güvenmemelidir. Ölünceye kadar, bunlar her vakit tebeddül edebilir. Öyle ise daima havf-ı reca arasında olmalı. Daima Âllâh'tan korkmalı, rahmetinden ümit var olmalıdır. Bel'am bin Bâurâ, ibadetle geçerdi hali. Herkes de hüsn-ü halini bilir severdi. Mûsâ Aleyhisselam'a emroldu Eriha'ya gitsin, orada olanları imana davet etsin. Mûsâ Aleyhisselam oraya gittiği zaman, Mûsâ Aleyhisselam'ın kuvveti fazla idi. Halk korkmaya başladı. Halkı, kavmi geldiler ona müracaat ettiler. Dediler; "Mûsâ Aleyhisselam'ın mizacı hiddetlidir." Mûsâ Aleyhisselam, hadid'il mizaç idi. O kadar hiddeti vardı. Hâlik-i Kâinat, onu Firavun'a gönderirken **"fekul lehu kavlen leyyinen."** Ya Mûsâ, yumuşak söyle onlara. Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem'in merhameti daha çok, hilmi fazla idi. O'na da diyor ki **"fektulûl müşrikine kâffeten."** Eğer öyle demeseydi, Rasûl-û Ekrem hiçbirini öldürmezdi. Eğer Mûsâ Aleyhisselam'a "yumuşak ol" demeseydi, kıyameti koparırdı. Mizacına göre ayetler nazil olmuştur.

"Mûsâ Aleyhisselam'ın kuvveti fazladır. Senin de duaların müstecaptır. Mûsâ Aleyhisselam'a beddua et. Âllâh CelleCelâlûhû, onun askerini telef etsin de geriye çevirsin." O da cevaben; "O peygamberdir, ben peygambere karşı nasıl dua ederim." Ondan sonra birçok mal-ı servet, hediyeler hanımı vasıtası ile verdiler, tesir etmeye başladılar. O da başladı beddua etmeye. Fakat Âllâh CelleCelâlûhû her şeye muktedir. Mûsâ Aleyhisselam'a ettiği beddualar, ona değil kavmine gidiyor. Kendi kavmine dua ettiğinde, Mûsâ Aleyhisselam'ın kavmine gidiyordu. Bu duaların neticesinde Kahr-ı İlâhiye uğradı, dili ağzından dışarı çıktı. Kavmi geldiler, dediler ki; "Sen, bize mi beddua ediyorsun." Baktı ki duası çevriliyor. Demiş; "Vâllâhi benim dünyam da ahiretim de gitti, dilde içeri girmiyor." Demiş; "Sizin elinizde bir mekr, hile kaldı.

Güzel kızların eline satıcıdır diye bir şeyler veriniz. Gönderin onlara. Eğer onlar, kızlara meylederse Gazab-ı İlâhiye uğrayacaklar. Öylece yapmışlar hakikaten, birisi gitmiş oraya, oranın kumandanlarından birisi âşık olmuş kıza. Mûsâ Aleyhisselam men etti, "yapma bunu." O kumandan da "ben sana inanmam" demiş. İnanmıyorum deyince, Cenâb-ı Hak gazabını verdi, yine bir tâun geldi başlarına. Binlerce insan derhâl öldü onlardan. Bel'am bin Bâurâ da Mûsâ Aleyhisselam'a karşı geldiği için kalbinde olan ilim, Esmâ-i İlâhiler hepsi gitti ve küfür üzerine olup, telef oldu. Ayet budur, bu ayeti izah edeceğiz.

175- وَاثْلُ عَلَيْهِمْ نَبَا الَّذِي أْتَيْنَاهُ آيَاتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاتَّبَعَهُ الشَّيْطَانُ
فَكَانَ مِنَ الْغَاوِينَ

وَاثْلُ Ey Muhammed Sallâllâhû Aleyhivessellem, oku, bildir عَلَيْهِمْ bunlara. نَبَا الَّذِي O kimsenin sözleri ki (Bel'am bin Bâurâ'dır.) أْتَيْنَاهُ Ona vermiştik ilm-i âyâtinê yâni ayetlerimizin ilmini vermiştik, Tevrat'ı vermiştik. فَانْسَلَخَ Münselîh oldu o ilimden, nasıl ki deriyi soyuyorlar hayvandan, o da ilimden soyuldu. فَكَانَ Şeytan ona tâbî oldu, o şeytana âmir oldu. مِنَ الْغَاوِينَ Hâliklerden oldu, helâke girdi.

176- وَلَوْ شِئْنَا لَرَفَعْنَاهُ بِهَا وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ إِلَى الْأَرْضِ وَاتَّبَعَ هَوَاهُ فَمَثَلُهُ
كَمَثَلِ الْكَلْبِ إِنْ تَحْمِلَ عَلَيْهِ يَلْهَثْ أَوْ تَتْرُكْهُ يَلْهَثْ ذَلِكَ مَثَلُ
الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ

وَلَوْ Eğer شِئْنَا biz isteseydik onu kaldırırdık. بِهَا O kimseyi, verdiğimiz ayetlerle iyiler zümresine yükseltirdik. Kudretimiz, hikmetimizde onun küfür üzerine gitmesi vardı. وَلَكِنَّهُ أَخْلَدَ

إِلَى الْأَرْضِ **ehlede** meyletti yere, aşağıya meyletti, âh-û figan etmedi, ağlamadı. Âllâh-û Teâlâ'nın gazabını söndüren kulun âh-û figanıdır. Kelimeyi Tayyibe, "**Lâ ilâhe illâllâh**"tır. Buna devam edince Gazab-ı İlâhiye sakin olur. Bunları yapmadı, **وَاتَّبَعَ هَوِيَّهٗ** heva ve hevesatına tâbi oldu. Başladı Mûsâ Aleyhisselam ve kavmine beddua etmeye. **فَمَثَلُهُ كَمَثَلِ الْكَلْبِ** Her hayvan sıkıntıda dilini dışarıya çıkarır. Sıkıntı olmadığı zaman dilini içeriye alıyor. Yalnız köpek öyle değildir. Köpeği kovsan da kendi haline bıraksan da dilini çıkarıp solur. Bu Belâm bin Bâurâ köpeğe benzedi, dili içeriye girmedi. Köpeğin misaline döndü onun hali. **إِنْ تَحْمِلْ عَلَيْهِ** Köpeği kovsan dilini çıkarır **أَوْ تَتْرُكْهُ** yahut terk etsen haline yine **يَلْهَثْ** dilini çıkarıyor. **ذَلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا** Âyât-ı beyyinatı tekzip edenlerin hali budur. Dilini köpek gibi çıkarıyor, ağzına geleni söyler nihayet kahr-ı gazaba giriftar olur. **فَاقْصُصْ لَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ** Ey Habibim, bu kıssaları onlara beyan et. Belki tefekkür ederler ,olur ki düşünürler.

سَاءَ مَثَلًا الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا بِآيَاتِنَا وَأَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ-177

الْقَوْمِ الَّذِينَ كَذَبُوا Fena oldu **مَثَلًا** itibariyle ne fena oldu? **بِآيَاتِنَا** Âyât-ı beyyinatı tekzip eden kavmin misalleri ne kadar fena oldu? **وَأَنْفُسَهُمْ كَانُوا يَظْلِمُونَ** Nefsine zulmettiler, fena bir mesel olarak kaldı.

مَنْ يَهْدِ اللَّهُ فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ وَمَنْ يُضِلِّ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ-178

Hidayet Âllâh'ın elindedir, dalalet Âllâh'ın elindedir. Âllâh Celle-Celâlûhû, Dâllû Hâdi'dir. İsteddiğini hidayete getirir. **مَنْ** Her kim ki

فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ Allah hidayetini takdir etmişse, فَهُوَ الْمُهْتَدَىٰ hakiki hidayete gelen odur. وَمَنْ يُضِلِّ Allah, bir adamı dinden idlal ederse فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ işte hasarete kalan odur. Kudret-i İlâhiye dâhilindedir. Öyle ise daima Âllâh'a yalvarmalı. Başka çaremiz yok. Fazla ibadetimiz işe yaramıyor. Yalnız Âllâh'a karşı eğer mümkün ise ağlayarak iltica ederse, Gazab-ı İlâhiyeyi söndürür.

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُونَ 179-
بِهَا وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ أَذَانٌ لَا يَسْمَعُونَ بِهَا أُولَٰئِكَ
كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا Yâni **hâlekne**. Halk ettik biz Azîmüşşan, cehennem için. لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِنَ الْجِنَّ وَالْإِنسِ Cin ve insandan çoklarını cehennem için halk ettik. Cehennem için halk olduğu cihetle onlar âyât-ı beyyinâtı anlamıyorlar, işitiyorlar fakat tesir etmiyor. لَهُمْ قُلُوبٌ لَا Onların diğerleri gibi, cennet halkı gibi kalpleri var fakat tefakkuh anlayış yok. وَلَهُمْ أَعْيُنٌ Gözleri var وَلَهُمْ أَذَانٌ işitilecek şeyleri, mev'izaları işitmiyorlar. Öyle ise كَالْأَنْعَامِ hayvana benzer, hayvanın da gözü var, kulağı var fakat بَلْ هُمْ أَضَلُّ hayvandan (aşağı) edalldır onlar. أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ İşte gafil olanlar, kalben, sem'an ve besaran gafil olan bunlardır.

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ قَادَعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ 180-
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ Âllâh'a mahsustur. Esmâ-i Hüsnâ hakkında ayet-i kerime dört yerde var. Biri burada var ki Sûre-i Âraf'tır. İkinci

İsra Sûresi'nin sonunda var. Üçüncü Sûre-i Tâhâ'da var. Dördüncü Sûre-i Haşır'da var. Dört sûrenin içinde Âllâh CelleCelâlûhû, Esmâ-i Hüsna'yı beyan ediyor. Sonra İsm-i Azam hangisidir? Demişler ki "duâ onunla kabul olur." Demişler ki; "İsim zaten en ziyâde Lafza-i Celâle-i Âllâh'tır, öbürleri sıfatlardır."

Ya biz "Âllâh" diyoruz da duâmız niçin kabul olmuyor? Çünkü vücudumuzda haram lokması fazla olduğu için, duânın âdem-i kabulüne sebep olur. Tевbe ve istiğfar ister.

Sonra demişler ki; İsm-i Âzam, Kur'an'ın dört sûresinde geçiyor. **1-** El Bakara'da **2-** Âli İmran'da **3-** Tâhâ'da **4-** Haşır Sûresinin sonunda geçiyor. Tetkik etmişler, her dört yerde de Hayyû Kayyûm var.

Esmâ-i Hüsnâ hakkında hadislerde geçen, Âllâh-û Teâlâ'nın 99 ismi var. İyiliği ister, hangi iyilik? Fenalıkla çiftlenmemiş iyilik ki Vahid, tek birdir.

Herhangi bir kul, bu 99 isme tevessül edip de yalvarırsa, dua ederse cennet ona sabit olur.

Âllâh-û Teâlâ'nın 99 ismi var. Sayarsa diyor, sayarak zikrederse cennete müstahak olur. Kat'î değil, cennete müstahak olur. Üst tarafını Âllâh bilir.

Âllâh-û Teâlâ'nın 99 ismi var. **Men hafizahê dâhilel cenne,** burada da **hafizahê** var.

Kim ki Esmâ-i Hüsna'larla duâ ederse, Cenâb-ı Hak duâsını kabul eder.

Hadislerde, Esmâ-i Hüsna'nın ezber edilmesi var, okuması var, tadat etmesi sayılması var. Biz nasıl yapalım, bunların hepsi bera-

ber olsun? Beşer beşer sayarak ezber ederek okuruz, hadisteki üç hassa yerine gelmiş olur.

Dediler ki müşrikler; "Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bizi bir Âllâh'a davet eder. Hâlbuki kendisi 100 tane "Âllâh" söyler. Hâlbuki Âllâh birdir, diğerleri sıfatlarıdır. **فَادْعُوهُ بِهَا** Âllâh'tan isteyiniz bu isimlerle. Ya Rabbi, sana tevessül ediyoruz. Esma-i Hüsnâ'n ile senin lütf-û merhametini istiyoruz. **وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ** **فِي أَسْمَائِهِ** Terk ediniz, bırakınız onları ki Esma-i İlâhi'de ilhat ederler, haktan çevirirler. Zaten harp zamanı değildi. Âllâh-û Teâlâ'nın isimlerinde eğriliğe meyledenleri terk edin. **سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ** Onlar yaptığı bu amelin cezasını yakında görecekler.

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ -181

وَمِمَّنْ خَلَقْنَا أُمَّةً Biz ümmetleri halk ettik. (Çok def'a söyleniyor. Evliyaullah kalmamış, Müslüman kalmamış demek hepsi hatadır.) Dünya mevcut oldukça Mü'minler vardır. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem hadisinde diyor. "Ümmetimden dâima bir taife hak üzerine bulunacak, kıyamet oluncaya kadar." Kıyamet koptuğu zaman tek bir Mü'min kalmayacak. Zaman ve mekân ile mahsus değil. Burada, orada olacak değil eğer ki fâsıklar, kâfirler çok olsa bile yine yeryüzünde Mü'minler olacak, kıyamete yakın zamana kadar. Ulemâ ölür, Kur'an ref olur. Ondan sonra yumuşak bir rüzgâr gelir, ehl-i iman o rüzgâr ile ölürler, kimse kalmaz. Bu da İsâ Aleyhisselam ve Deccal'in sonrasında olacak. O zamana kadar bu ümmette behemehâl Evliyahullah mevcuttur. Fakat Evliyahullah, emr-i bilmaruf nehyi anil münker olmayan yerde perde

arkasına çekilirler, kendisini göstermezler. يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ Bizim halk ettiğimiz ümmetlerin içinde öyleler var ki halkı, Hak'ka davet ederler ve adaletle amel ederler.

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ-182

سَنَسْتَدْرِجُهُمْ Âyât-ı beyyinâtı inkâr edenler وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا bilmediği cihetten onları istidrac sûreti ile yavaş yavaş helâke yaklaştırırız. İstidrac sûreti ile mal veriyor, evlat veriyoruz. O zannediyor nimet içindedir, çalışıyor evlada, mala, servete. "Âllâh" demeye vakti kalmıyor. Hâlbuki bunları ona nikmet, azap vermiş. "Âllâh" demesin bunlarla meşgul olsun gitsin, işte istidrac budur. Kısmetin hayırlısı çok olmayıp da dalaletle sevk etmeyendir ve zikrinde hayırlısı hafi olandır.

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ-183

بöylelere mühlet veriyorum, وَأُمْلِي لَهُمْ benim azabım şeditir. Kahrım, tâkat getiremeyecekleri kadar şiddetlidir.

أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ إِنْ هُوَ إِلَّا نَذِيرٌ مُبِينٌ-184

Onlar düşünmezler mi ki sahiplerinde, (Rasûlûllâh Sallâllâhû Aleyhivessellem) cinnet yoktur. O ancak ilerdeki tehlikeyi apaçık haber veren bir nezirdir.

Rivayet edilir ki Rasûlûllâh Sallâllâhû Aleyhivessellem efendimiz, bir gece Safâ'ya çıkarak Kureyş'e sabaha kadar, Azab-ı İlâhî'den sakınmalarını ihtar etmişti. İçlerinden biri "Sizin şu sahibi-

niz muhakkak ki mecnun, bütün gece feryad etti” demiş. Ayet-i kerime bu münasebetle nazil olmuştur.

185- **أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ ۖ وَأَنْ عَسَى أَنْ يَكُونَ قَدِ اقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ**

Onlar göklerin ve yerin melekûtüne ve Âllâh-û Teâlâ'nın yarattığı şeylere, (her ikisinde olan mahlûklara) hiç bakmıyorlar mı? Ecelleri yaklaşmış olması ihtimalini de düşünmüyorlar mı? Artık bundan sonra, (Ku'an'ı tasdik etmeyince) hangi sözü tasdik edecekler?

186- **مَنْ يُضِلِلِ اللَّهُ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَيَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ**

Âllâh-û Teâlâ kimi saptırırsa, onu doğru yola getirecek yoktur. Hak Teâlâ, onları (tuğyanlarında mütehayyir ve mütereddid) terkeder.

187- **يَسْأَلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسِيهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ثَقُلَتْ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً يَسْأَلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ**

يَسْأَلُونَكَ Müşrikler vaktiyle Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhi-vessellem'den birçok sualler sorarlardı. Bu suallerden maksat ilim malûmat almak değil, istihzâ alaya almak, inanmamak için yaparlardı. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bahr-i merhamet olduğu için, hepsini hazmeder ve ayetten de alır cevap verirdi. Ey Habibim, saatten, kıyametten soracaklar. Sual budur, cevap da budur buyuruyor. O vakitte gaypten haber vermiş olur. عَنِ السَّاعَةِ

Kıyametten istihza tarikiyle. Rasûl-û Ekrem, onları kıyamet ile korkuturdu ya. "İman etmeyenlere bu azaplar var" diye. Onlar da "kıyamet ne zaman" diye istihza edecekler. **أَيَّانَ** "Ne vakit, **مُرْسِيهَا** kıyametin vukuu ne vakit" diye soracaklar. Söyle onlara, cevaben de ki; **قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي** "Kıyametin ilmi, zamanı benim Rabbinin nezdindedir. Ona kimse muttali olamaz." **لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً** Kıyamet vaktinin bilgisi Âllâh'tadır. Tecelli ve izharını da zamanı gelince zuhur eder. Âllâh-û Teâlâ'dan gayri kimse izhar edemez. **ثُقُلْتُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ** Kıyamet gününün bilinmesi, semâvat ve yer ehline ağır gelir. Cenâb-ı Hak, hikmetinin icabı dünyanın devamı ve imarı için gününü bildirmiyor. Yoksa intizam-ı âlem bozulur.

لَا تَأْتِيكُمُ إِلَّا بَغْتَةً Ölüm size ansızın gelir.

Yâ men bi dünya hûştegâl kad garrahû tûlûl emel; Ey dünyasıyla meşkul olupta tulu emel onu mağrur etmiş

El mevti ye'ti bağtaten vel kabru sandûkûl amel; Ölüm ansızın gelir kabirde insanın amel sandıklarıdır onun içine girer.

كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا Onlar senden soruyorlar. **يَسْأَلُونَكَ** Sen bunu bilirsin de onlara anlatırsın. Hâlbuki bunun ilmini kimseye irade etmedik. Hâlbuki Cenâb-ı Hak, kıyamete kadar bütün megibâtı Habibine bildirmişti, o ise bildirilmesinde lüzumlu olduğu kadarını bildirmişti. **قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللَّهِ** Tekittir bu. Kıyametin ilmi, Rabbinin nezdindedir. Kimseye bildirilmemiştir. **وَلَكِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ** Amma insanların çoğu bunu bilmezler.

قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ -188-
الْغَيْبَ لَأَسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا نَذِيرٌ
وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ

Server-i Âlem Sallâllâhû Aley-hivessellem, ubûdiyetini izhar ve ilm-i gaybı bilmediğini ancak Âl-lâh'ın bildirdiğini bildiğini izhar etmek için diyor ki; قُلْ لَا أَمْلِكُ Ben malik değilim, nefsim ne bir menfaatı celp için ne de bir zararı def için bir kuvvet yok. Fail-i muhtar ancak Âllâh'tır. إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ Meğerki Âllâh-û Teâlâ, onu benim için dilemiş olsun. وَلَوْ كُنْتُ اللَّهُ Eğer ben gaybı bilseydim لَأَسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ hayratı iyilikleri çoğaltırdım, وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ hiçbir fenalık da karşıma gelmezdi. Burada tevazuan "linefsi" buyurmuş. Fakat denilebilir ki Rasûl-û Ekrem'in duâsı Nezd-i Îlâhi'de müstecaptır. Fenâlıklar zuhur ettiği zaman duâ etse, "Ya Rabbi" dese derhâl onu def eder. Enbiya ve evliya da onlar, Âllâh'ın istediğini istiyorlar. Âllâh'ın istemediğini istemiyorlar. Evliyahullah'ın bir kısmı var ki duâyı istemiyor. Onlar, İbrahim meşrebtirler. Âllâh bir şeyi murat ettiği zaman, evliyanın dilini kapatıyor duâ etmesin diye. Biz niyaz ehliyiz, muhtacız fakiriz isteyeceğiz. Her şeyi isteyeceğiz. "Û'dûni istecib lekûm" diyeceğiz

إِلَّا نَذِيرٌ Yâni mâene. Ben ise mürsel bir peygamberim. إِلَّا نَذِيرٌ Vahy-i Îlâhiyle sizi cehennem azabı ile korkutuyorum. وَبَشِيرٌ Yine Emr-i Îlâhi ile cennetle tebşir ediyorum. Tebşir kimedir? لِقَوْمٍ İman edenlere. İstifâde eden iman edenlerdir. İman etmeyen istifâde etmez. Azab-ı ebediye giriftar olur. Şahikân-ı cebel

olanlar müstesnadır. Buna istinad eden ayet-i kerimede; "Biz bir peygamber göndermeyince, kimseye azap etmeyeceğiz." Buna istinâden o kişi azap görmemesi lâzım gelir. Çünkü küfretmemiştir fakat zamanımızda bunlar ortadan kalkmıştır. Bugün dünyanın hiçbir yerinde Seyyid'ül Mürselin'in peygamber olduğunu duymayan kalmamıştır. Kur'an adında bir kitabın geldiğini bilmeyen yoktur. Duydu ve bildi ise tâbi olmak mecburiyeti meydana gelmiştir. Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem, bütün kâinata peygamberdir ve kıyamete kadar da başka bir peygamber gelmez.

189- هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ وَجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا - فَلَمَّا تَغَشَّيَهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ فَلَمَّا أَثْقَلَتْ دَعَوَا اللَّهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ آتَيْتَنَا صَالِحًا لَنُكَونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ

Azamet-i İlâhiye'yi beyan buyuruyor. Öyle Âllâh'tır ki sizi ve bütün insanları tek bir nefisten halk etmiştir ki (Âdem Aleyhisselam'dır.) وَجَعَلَ Halk etti. "ceale" halk etti mânâsınadır. مِنْهَا min cesedi Âdem'e. زَوْجَهَا Aile; Havva (Radıyâllâhû Anhâ)yı. Havva'ya Havva diyoruz hay'dandır. Çünkü hay olan, Âdem Aleyhisselam'ın vücudundan halk olmuş. İkinci-si de vücudundan halk etti ki muhabbet tekemmül etsin. لِيَسْكُنَ إِلَيْهَا Erkek, hanımın yanında ülfet etsin otursun.

Mevlâna Celaled-din-i Rumi, Rasûl-û Ekrem Sallâllâhû Aleyhivessellem'e işaret ediyor. Âlem mest olurdu, O'nun sözünü dinlemeye. O da ara sıra diyordu Aişe Radıyâllâhû Anha'ya, "kellimini ya Hümeýra" diyordu. Rasûl-û Ekrem'in iki hali vardı. Biri Ahkâm-ı İlâhiyi tebliğ etmek, bir de kendi halinde kalıp da Hâlikinle meşgul olmak. Fakat o halden, o hale intikal etmek için bir esbab is-

ter. Ahkâm-ı İlâhiye'yi tebliğten sonra, kendi halinde kalmayı arzu ettiğinde, o hale geçmek için bir sebep ister. O zaman da Bilal-i Habeşi'ye, "Erihni ya Bilal" diyordu. "Ey Bilal beni rahatlandır." Bilal Radıyâllahû Anh, başlıyordu Ezan-ı Muhammediye'yi okumaya. Rasûl-û Ekrem yavaş yavaş bu âlemden, o âleme intikal ederdi. Orada kalırdı, ta ki zamanı gelinceye kadar. Bilâhare Âshab-ı Kiram ile konuşmak icap ettiğinde, bu âleme intikâl edebilmek için, o zaman da Aişe Radıyâllâhû Anha'ya diyordu. "Kellimini Ya Hümeyra" diyordu. Yâni "konuş ya Hümeyra."

فَلَمَّا تَغَشَّيَهَا حَمْلًا خَفِيفًا فَمَرَّتْ بِهِ Kur'an-ı Azîmüşşân, bütün edebe riayet ediyor bize karşı. Gaşiden, cimâ murattır. Yanına aldı. "hamelet" Âdem Aleyhisselam'dan eşi hafif bir yük yüklendi ki nutfeyi menidir. Bir müddet geçti ki hamile olduğu meydana geldi. O zamanda şeytan faaliyete geçti. Şeytan öyle ki evde olsa, cennette de olsa vesvese ilka ediyor. Ona hiçbir şey mani olamıyor. Ne meleklerle, ne de şeytana mâni olabilir. Şeytan vesveseyi ilka eder, her yere atar. Her yere atar ama enbiyaya, evliyaya tesir edemiyor. Şeytan, Havva Radıyâllahû Anhâ'ya geliyor. "Senin karnında bir hayvan yavrusudur" diyor. Böyle deyince iblis, Havva Radıyâllahû Anhâ ağlamaya başlıyor. Âdem Aleyhisselam'a "ben böyle hissediyorum" diyor. "Ben de bir hayvan olabilir" diyor. Âdem Aleyhisselam da "Âllâh ne irade ederse o olur" diyor. O zamanda duâya başlıyor. فَلَمَّا أَثْقَلْتُ دَعَوَا اللَّهَ Âdem Aleyhisselam ile Havva Radıyâllahû Anhâ duâya başladılar. Rablerine niyaz ettiler. رَبَّهُمَا لَئِنْ أَتَيْتَنَا صَالِحًا "Ya Rabbi, eğer bir vücut, sağlam bir insan vücudu verirseniz bu hamilden, لَنَكُونَنَّ مِنَ الشَّاكِرِينَ sana mübalağâ ile şükredenlerden oluruz." Tefsir diyor ki; Habibine bunu be-

yan etmekten muradı. Bir hanım hamile olduğu zaman hanım ile erkek, Âllâh'tan rica etsinler. "Ya Rabbi, salih bir evlad bize ihsan et" şeklinde duâ etsinler.

فَلَمَّا أَتَاهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ فِيمَا أُتِيَهُمَا فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ 190

Ne zamanki sağlam bir evlat sahibi oldu. Bu ayet-i kerimenin çok mühim hatta ayakların kayabileceği yer olduğunu bildiriyor tefsirler. İki mânâ vermişler. Ne zamanki Cenâb-ı Hak, sağlam bir evlat verdi. **cealâ**, tesmiyedir. Âdem ile Havva'ya değildir. Âdem Aleyhisselam'ın evlatları salih olanlardan, asi olanlar oldu. Tekessür etti mu'ti âsi oldu, karışıklık oldu. Böyle olunca evlatlarından bazıları şirk etmeye, koşmaya başladılar. Onun için **جَعَلَا لَهُ شُرَكَاءَ** Âllâh-û Teâlâ'dan, Âdem Aleyhisselam duâ etti, salih bir evlat geldi. Fakat onun evlatları olan kadınlardan şirk yapanlar zuhur etti. **فِيمَا أُتِيَهُمَا** Âllâh'ın onlara verdiği evlada, "**şûrakae**" isimde olmak üzere Abdulhars ismini koydular. Tabi Âllâh-û Teâlâ'nın hoşuna gitmedi. Bu şirki hakiki değildir, lafızdaki şirktir. Lafızdaki şirkte günah var, küfür yoktur. **فَتَعَالَى اللَّهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ** Âllâh CelleCelâlûhû münezzehtir onların yaptığı şeriklerden.

Duâ ettiler Cenâb-ı Hak'ka. Salih evlat verdi onlara fakat isim olarak; şeytanın, melekler arasındaki adı olan "Abdulhâris" adını koymalarından, günah da şirk oldu.

İkinci mânâ; buna isim olarak benzeyiş yaptı. Bir adam, bir kâfirin ismini koyarsa, kâfire iman etmezse küfür değildir. Lafızda münasebet oluyor. Abdulhars dediği lafızda münasebet var,

mânâda hakikatta hiçbir şey yoktur. Böyle bir iğvaata kapılmıştır Havva Radiyâllahû Anhâ.

Hâlik-i Kâinat'ın bize bunu bildirmesi, "lafızda da şirk yapmayınız" demektir.

191- **أَيُّشْرِكُونَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلِقُونَ**

Böyle Âllâh'a şerik koşan kimseler, insanlar, **أَيُّشْرِكُونَ** ibadette Âllâh'a şerik yaparlar. **مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا** hiçbir şeye muktedir olmayan bir şeyi. Mesela eli ile yapıyor bir putu, koyuyor bir yere ona ibadet ediyor. **وَهُمْ يُخْلِقُونَ** Onlar halk olmuşlar, onları da putları da sonradan Âllâh halk etmiş, sonradan halk olanı Hâlikine nasıl şerik yapıyor. Hâlbuki onlar mahlûklardır.

192- **وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ**

وَلَا يَسْتَطِيعُونَ لَهُمْ نَصْرًا O putlar, ister ruhlu ister ruhsuz, Âllâh'a şerik yapıyorlar. Onlara ibadet edenlere, bu putlar hiçbir yardım yapamazlar. Bir put ne yardım edebilir, bunu düşünmüyorlar mı? **وَلَا أَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُونَ** Halka yardım edemediği gibi kendi nefesine de yardımı olamaz. Ne kimseye faydası olur, ne de kendisini muhafaza edebilir. Sonra eliyle yaptığı bir putu, ibadette nasıl olur da Cenâb-ı Hak'ka şerik yapabiliyor.

193- **وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ**

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى Eğer bu putları bütün insanlar, Mü'min kâfir, hidayete davet ederlerse **لَا يَتَّبِعُوكُمْ** size tâbi olup imana gelmezler. **سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنْتُمْ صَامِتُونَ** Bu putun hiçbir

kuvvet-i kudreti olmadıktan sonra, istediğin kadar ağla yalvar ve yahut ona hakaret et. Sukût etmeniz müsavidir. Böyle olduktan sonra erbab-ı akıl, nasıl olur da bunlara tâbi olur? Ruhlu putlar olduğu gibi ruhsuz putlar da böyledir.

194- إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ

O kimseler ki تَدْعُونَ siz ibadet edersiniz. Mâbud itti-haz ediyorsunuz, مِنْ دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ Âllâh'tan gayrı. Âllâh'tan gayrı mâbud itti-haz ettiğiniz kimseler, أَمْثَالُكُمْ onlar da sizin gibi kullardır, ihtiyacı vardır. فَادْعُوهُمْ İsterseniz, onlara duâ edip isteyi-niz, o ruhlu olanlara فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ size cevap versinler. Hâlbuki onlar cevap vermezler. إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ Eğer siz doğru iseniz, bun-lar ilâh ise çağırınız size cevap versin.

195- أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوا فَلَا تُنْظَرُونَ

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا Sizin mâbud itti-haz ettiğiniz putların ayakları var mıdır? أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا Onların elleri var mıdır, düşmanına karşı müdafaa etsin? أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا Onların gözleri var mıdır, hakikati görsünler? أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا Kulak-ları var mıdır işitsinler? Öyle ise el yok, ayak yok, göz yok, kulak yok. Böyle bir maddeyi nasıl mâbud itti-haz ediyorsunuz? قُلْ ey Habibim Sallâllâhû Aleyhivessellem, onlara söyle. ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ

Sizin şerik ettiğiniz bu putların hepsini çağırınız. Hepiniz, mâbud-larınızla birlikte benim helâkim için çalışınız. **ثُمَّ كِيدُونِ** Bana fenâlık yapmakta mübalağa ediniz. **فَلَا تُنْظِرُونِ** Mühlet de vermeyiniz, bakalım siz bir şey yapabilir misiniz?

196- إِنَّ وَلِيِّ اللَّهِ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

Niçin yapmıyorlar, yapamazlar. **إِنَّ** Muhakkak **وَلِيِّ اللَّهِ** benim veliyim, nasır, yardımcım, dostum Âllâh'tır. **الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ** Kur'an-ı Azîmüşşân'ı gönderen, beni risaletle taltif eden Âllâh'tır. **وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ** Âllâh-û Teâlâ'nın âdetidir, salih olan kimseleri sever muhafaza eder.

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكَمْ وَلَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ-197

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ Sizin ibadet ettiğiniz Âllâh'tan gayrı olan putlarınız, ister ruhlı, ister ruhsuz olsun **لَا يَسْتَجِيبُونَ نَصَرَكَمْ** hiçbir **لَا أَنْفُسَهُمْ يَنْصُرُونَ** Kendi nefislerine de yardım edemezler. Ne size ve ne de kendilerine yardım etmeye güçleri yetmez.

198- وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

وَإِنْ تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَى لَا يَسْمَعُوا Onları hidayete davet etseniz, kulak yok ki işitsin. **وَتَرَاهُمْ يَنْظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ** Görürsün ki size bakar gibi olurlar, hâlbuki görmezler. Onların gözleri var fakat gözleri görmüyor.

199- خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ

حُذِ الْعَفْوَ Ayet-i kerime harpten evveldir, harp emrolunmamış idi. Ey Habibim, onlara afiv yolunu tut. Zâhir olanı kabul et. Bâtın olanı da Âllâh'a bırak. وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ Ma'ruf ile emret. (Ma'ruf nedir? Âllâh'ın emrettiği şeyler.) وَأَعْرِضْ عَنِ الْجَاهِلِينَ Cahillerden i'raz et, arkayı çevir. İslamiyet nasıl başlamış öyle nihayet bulur. Bu zamanda böyledir. Doğruyu söyle saklama, cahillere selâm-ı mütareke ile mukabelede bulun. Onların mukabelesine cevap verme çünkü fesat daha büyük olur.

وَمَا يَنْزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ-200

وَمَا يَنْزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ نَزْعٌ Şeytan insanı neziğ ile dürter. Şeytanın vesvesesini, alete teşbih etmiş. Ne zaman sizi dürttü, bir vesvese getirdi. فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ Derhâl Âllâh-û Teâlâ'ya sığının. "Eûzübillâhi minesşeytanirracim" deyiniz. Lâ havle vela kuvvete illa billâhil aliyyil azîm. إِنَّهُ سَمِيعٌ Âllâh-û Zülcelâl sözlerinizi işitiyor, cevabını verecek. عَلِيمٌ Fiillerinizi de görüyor.

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ تَذَكَّرُوا فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ-201

إِنَّ الَّذِينَ اتَّقَوْا Onlar ki ittika ile muttasıftırlar. Mütteki olan, Âllâh'ın emrini yerine getirir, Âllâh'ın nehyinden vazgeçer. Böyle kimseler, إِذَا مَسَّهُمْ طَائِفٌ مِنَ الشَّيْطَانِ şeytandan bir taife, sözler, dürtme geldiği zaman onlar ne yapıyorlar? تَذَكَّرُوا Âllâh-û Teâlâ'yı hatırlarlar. Âllâh'a muhalefette azap ve ikâb var. Âllâh'a tâbi olmakta da lütf-ü kerem vardır. "Bu şeytandan gelmedir" der, ves-

veseden uzak kalır. فَإِذَا هُمْ مُبْصِرُونَ O halde Âllâh'ı tezekkür etti mi, Âllâh-û Teâlâ'dan hak ne ise onun gözüne açılıyor.

وَإِخْوَانُهُمْ يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ-202

İhvanüşşeyâtiynû, şeytan sıkıntıya geldi mi insanlardaki dostlarından istiâne ediyor. **"ve ihvânûhûn"** Onların arkadaşları, يَمُدُّونَهُمْ فِي الْغَيِّ Âllâh'ı tezekkür etmiyorlar. Dalalette şeytana yardım ederler. ثُمَّ لَا يُقْصِرُونَ Ondan sonra o dalalet yolunu kesmezler, o dalalet yoluna giderler.

وَإِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بَايَةٌ قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا قُلْ إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي هَذَا بَصَائِرُ مِنْ رَبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ-203

Bunlar ihtirah ayetleridir. Münkirler gelirlerdi. Sen mucizeyi gösterirsen iman edeceğiz derlerdi. Böyle teklif etmezlerse, mucize zuhur ettiğinde iman etmezlerse, hiçbir şey lâzım gelmez. Küfürde kalır. Fakat böyle taahhüt eder, peygamber de duâ ettikten sonra mucize zuhur ettiğinde mecburdur sözlerini tutmaya, aksi halde helâk olurlar. وَإِذَا Ne zamanki لَمْ تَأْتِهِمْ بَايَةٌ onların isteği ayetleri getirmedin, ihtirah ayetleri. Duâ etmedin, biz de halk etmedik. قَالُوا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا Diyorlardı; "Niçin ihtiyar etmedin, dua etseydin?" قُل Ey Habibim Ekmelerrasûl Sallâllâhû Aleyhivessellem, onların cevabı budur.

إِنَّمَا أَتَّبِعُ مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ مِنْ رَبِّي Ben, Rabbimden bana vahyolan Evâmîr-i İlâhiye'ye tâbiyim, kendi emrime değil. Âllâh'ın, Rabbimin emrine bağlıyım. Âllâh emrederse duâyı ilka eder kalbime, ben de duâ ederim. هَذَا بَصَائِرُ Yâni **hâzê Kur'an'ı**. Bu Kur'an-ı

Azîmüşşân sizin için bir basirettir, hüccettir مِنْ رَبِّكُمْ Rabbinizden. Bu Kur'an-ı Azîmüşşân, Âllâh'tan bir hüccet, bir basirettir, kalbi açıyor her tarafı size gösteriyor. وَهَدَىٰ Dalaletten hidayettir, وَرَحْمَةً rahmettir lâkin herkese değil. لِقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ İman edenler ancak istifade ediyor. İman edecek bir kavim için mahz-ı hidayet ve rahmettir.

وَإِذَا قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ-204

وَإِذَا Bir insan isterse Âllâh ile konuşmak, Kur'an'ı dinlesin Âllâh ile konuşur. Bir insan isterse Âllâh'tan emir alsın, Kur'an'ı okusun, emirleri kendine muhatap eder. قُرِئَ الْقُرْآنُ فَاسْتَمِعُوا لَهُ Kur'an-ı Kerim okunduğu zaman dinleyiniz onu. Nerede? Hutbede, hatip hutbede okuduğu zaman dinleyiniz farzdır. Diğer zamanlarda Kur'an okunduğu zaman dinlemesi farz değil, dinlemezse günahkâr olmaz. وَأَنْصِتُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ Kur'an okunduğu zaman sukût ediniz, Merhamet-i İlâhiye'ye nail olursunuz.

Bu ayet zikrullahtan bahsediyor. Âllâh'ı tefekkür-ü tezekkür etmek. Zikir; anmak, hatırlamak demektir. Lafzayı Celâle başta geliyor. Âllâh'tır, diğer 99 isim sıfattır. İlâhi sıfat isimleridir. Tezekkür için hiçbir kelime, tezekkür ve tefekkür için hiçbir isim, lafzayı Celâleyi Âllâh kadar müessir değil. Fakat öbürleride aynen isimdir. Biz, Cenâb-ı Hakk'ı nasıl tezekkür edelim? Âllâh talim ediyor, buyuruyor ki;

وَادْكُرْ رَبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَخِيفَةً وَدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ-205

وَأَذْكُرُ رَبِّكَ فِي نَفْسِكَ Evvela nefsinde Rabbini zikret yâni zikr-i hafidir. Haf-i zikir; hafazanında bilmediği zikirdir. Fakat yalnız bu değildir. تَضَرُّعًا Zilletle Âllâh lafzayı Celâlesini söyleyiniz, bağır-mak çağırmakla değil. وَدُونَ الْجَهْرِ وَخِيفَةً Azabından korkarak. Ce-hir, âşikâre. Âşikârenin azı, hafinin üstü yâni bizim böyle konuştu-ğumuz gibi. Biri kalben zikir, diğeri de bizim böyle konuştuğumuz gibi zikirdir. مِنَ الْقَوْلِ Bunu da بِالْعُدُوِّ وَالْأَصَالِ sabah ve akşam yaparsa. Namazlarda arasından geçiyor tamam oluyor. وَلَا تَكُنْ مِنَ الْغَافِلِينَ Hitap, Rasûl-û Ekrem'edir Sallâllâhû Aleyhivessellem. Murad ise ümmettir. Gafillerden olmayınız, Zikr-i İlâhî'den gaflet etmeyiniz. Ey ümmet, Zikrullah'tan gafil olmayınız. İmkânınız dâ-hilinde evvela sabah akşam, namazlardan sonra yapınız. Ondan sonra da imkânınız dâhilinde gafil olmayınız.

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَيُسَبِّحُونَهُ وَلَهُ يَسْجُدُونَ-206

إِنَّ الَّذِينَ عِنْدَ رَبِّكَ Rabbinin nezdinde melâikeyi kiram, daima ibadetle meşguldürler. لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ İbadet-i İlâhî'den hiçbir zaman geri kalmıyorlar. Ey insanlar, bakın siz de bunla-ra benzeyiniz, وَلَهُ يَسْجُدُونَ daima Âllâh'ı tesbih ederler, Hâlik-i Kâinat'a secde ederler. (O'na gayriyi teşrik etmezler.) Bu ayet-i celile, Kur'an-ı Azîmüşşân'ın ilk secde ayetidir. Hadis-i Şe-rif'te Âllâh-û Teâlâ, "Secde eden kulunu, bu secdesi sebebiyle bir derece yükseltir ve bir seyyiesini indirir" buyurulmuştur.
